

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Štvrtá správa o stave používania štátneho jazyka
na území Slovenskej republiky**

2018

OBSAH

ŠTÁTNA SPRÁVA	1
Vzdelávanie zamestnancov	3
Overovanie štátneho jazyka v rámci výberových konaní.....	5
Činnosť terminologických komisií.....	6
Zvyšovanie jazykovej kultúry v súdnictve	12
Zvyšovanie jazykovej kultúry v činnosti okresných úradov	12
Zriadenie kalendárovej komisie pri ministerstve kultúry	13
OCHRANA SPOTREBITEĽA	13
Poznanky získané z kontrolných akcií dozorných orgánov	14
MÉDIÁ	16
Rozhlas a televízia Slovenska	18
Rada pre vysielanie a retransmisiu	19
ŠKOLSTVO	20
Štátna školská inšpekcia.....	20
Ministerstvo školstva.....	21
Vysoké školy	23
ZÁKON O ŠTÁTNOM JAZYKU	26
Dohľad ministerstva kultúry.....	26
Prehľad najčastejšie porušovaných ustanovení zákona o štátnom jazyku	28

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha č. 1: Prehľad školení z jazykovej kultúry uskutočnených v ústredných orgánoch štátnej správy v období od 1. januára 2016 do 30. septembra 2017
- Príloha č. 2: Programové návrhy a požiadavky Kongresu slovenských spisovateľov prijaté 22. a 23. septembra 2016 v Trenčianskych Tepliciach na Kongrese slovenských spisovateľov s medzinárodnou účasťou (šiesta časť venovaná slovenskému jazyku)
- Príloha č. 3: Prehľad sťažností občanov na jazykovú kultúru v médiách doručených ministerstvu kultúry v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017
- Príloha č. 4: Prehľad sťažností občanov doručených Rade pre vysielanie a retransmisiu na nesprístupnenie programov v štátnom jazyku a na nepoužívanie spisovnej slovenčiny v rozhlasovom a televíznom vysielaní v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017
- Príloha č. 5: Prehľad zistených porušení zákona o štátnom jazyku v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania, za ktoré Rada pre vysielanie a retransmisiu uložila sankcie v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017
- Príloha č. 6: Správa Štátnej školskej inšpekcie o stave používania štátneho jazyka v školách za školské roky 2015/2016 a 2016/2017
- Príloha č. 7: Prehľad plnenia odporúčaní v rezorte školstva vyplývajúcich zo záverov uvedených v tretej správe (materské, základné a stredné školy)
- Príloha č. 8: Prehľad plnenia odporúčaní pre vysoké školy uvedených v tretej správe
- Príloha č. 9: Prehľad opodstatnených podnetov a zistení týkajúcich sa porušení jednotlivých ustanovení zákona o štátnom jazyku v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017

ŠTÁTNA SPRÁVA

Jazykom úradného styku na celom území Slovenskej republiky je štátny jazyk, ktorým je podľa Ústavy Slovenskej republiky slovenský jazyk. Slovenský jazyk sa používa v činnosti všetkých orgánov verejnej správy, nimi zriadených právnických osôb, právnických osôb zriadených zákonom, ako aj v ostatných oblastiach úradného styku v Slovenskej republike. Ovládanie štátneho jazyka zamestnancami orgánov štátnej správy je jednou zo základných podmienok prijatia do zamestnania v týchto inštitúciách. Vyplýva to z viacerých všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj z § 3 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnom jazyku“). V zmysle zákona o štátnom jazyku sa pod pojmom štátny jazyk rozumie slovenský jazyk v kodifikovanej podobe (slovenský spisovný jazyk), ktorú na základe § 2 ods. 2 zákona o štátnom jazyku schvaľuje Ministerstvo kultúry SR (ďalej len „ministerstvo kultúry“). Požiadavka dobrého ovládania slovenského spisovného jazyka kladie zvýšené nároky na ústny aj písomný prejav zamestnancov v štátnej správe. Písomné výstupy z týchto inštitúcií by mali mať vysokú jazykovú úroveň, aby zároveň slúžili ako vzor pre ostatné subjekty zúčastňujúce sa na verejnej komunikácii. Osobitne sa to týka tvorby elektronických databáz a referenčných registrov vytváraných orgánmi štátnej správy, ktoré majú byť pre široký okruh používateľov spoľahlivým zdrojom overených a správnych údajov využívaných najmä vo vzájomnom styku orgánov verejnej správy, ako aj v úradnom styku občanov s týmito inštitúciami. Údaje sprístupnené v týchto databázach sa prenášajú do ďalších dokumentov, stávajú sa súčasťou právne záväzných textov, a preto je dôležité, aby v úradných registroch boli uvedené v jazykovo správnej podobe.

Jednou z takýchto databáz je **Sieť škôl a školských zariadení Slovenskej republiky**, dostupná na webovom sídle Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „ministerstvo školstva“), v ktorej sa nachádza zoznam škôl a školských zariadení, ktoré majú oprávnenie uskutočňovať výchovu a vzdelávanie na území Slovenskej republiky podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V tomto zozname sa uvádzajú oficiálne názvy škôl a školských zariadení spolu s ich presnými adresami. Ministerstvo kultúry zistilo v zápise týchto údajov viacero jazykových nedostatkov, ako sú napríklad nesprávne používanie pomlčky tam, kde má byť spojovník (*Bratislava – Karlova Ves, Bilingválne slovensko – španielske gymnázium*), nesprávne používanie čiarok (*Základná škola, ako organizačná zložka Spojenej školy*), nesprávne uvedené mená osobností, ktoré sú súčasťou názvu školy alebo ulice (*Základná škola Štefana Moyses* namiesto *Základná škola Štefana Moyzesa*, *Ulica Štefana Náhalu* namiesto *Ulica Štefana Nahálku*), nesprávne skloňovanie mien (*Základná škola s materskou školou Rudolfa Hečku*) či používanie maďarského prepisu mena v slovenskom názve školy (*Základná škola Mátyása Korvína s vyučovacím jazykom maďarským*, *Základná škola Rudolfa Benyovského s vyučovacím jazykom maďarským*, *Základná umelecká škola Ferenc Liszt*, *Základná škola Ányosa Jedlika s vyučovacím jazykom maďarským*) a iné. Databázu spravuje ministerstvo školstva, ale názvy škôl a školských zariadení sú do nej automaticky zaraďované rezortným informačným systémom, ktorý získava údaje zo všetkých školských informačných systémov na školách. Za názvy škôl a školských zariadení je zodpovedný štatutárny zástupca školy alebo zriaďovateľ, ktorý uviedol názov do školského informačného systému. Rovnako je potrebné zosúladiť uvedené názvy aj s registrom právnických osôb, kde sú školy a školské zariadenia evidované.

Medzi databázy vytvárané verejnou správou patria aj **základné číselníky**, ktoré zahŕňajú dôležitý zdroj záväzných údajov potrebných pri spravovaní informačných systémov verejnej správy. Zoznam základných číselníkov je vedený v centrálnom metainformačnom systéme

verejnej správy. Za jeho vedenie podľa § 4 zákona č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zodpovedalo do 31. mája 2016 Ministerstvo financií SR (MF SR), ktoré zároveň určovalo gestora základného číselníka spomedzi ústredných orgánov štátnej správy (ďalej len „ÚOŠS“). Od 1. júna 2016 prešla táto kompetencia na Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu. Gestor základného číselníka je povinný riadne ho spravovať a udržiavať aktuálnym. Je nevyhnutné, aby položky, ktoré sa v číselníkoch nachádzajú, boli jazykovo a terminologicky správne, aby sa predišlo jazykovým chybám v praxi. Gestori jednotlivých číselníkov by mali dbať nielen na ich obsahovú stránku, ale aj na jazykovú.

Problémy formálneho charakteru boli zistené aj pri zápisoch v **obchodnom registri**. Obchodný register ako verejný zoznam, do ktorého sa zapisujú zákonom stanovené údaje týkajúce sa podnikateľov, prípadne iných osôb, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon, musí rovnako ako iné úradné zoznamy spĺňať požiadavku jazykovej správnosti. Jazykové nedostatky sa vyskytli najmä pri zápise právnej formy subjektu vedeného v obchodnom registri, ako napríklad:

- chýbajúce medzery v skratke právnej formy (*SLOVNAFT, a.s.* namiesto správneho zápisu SLOVNAFT, a. s., *Mäsokombinát Šariš a.s.* namiesto Mäsokombinát Šariš, a. s., *Kreator, a.s.* namiesto Kreator, a. s.),
- chýbajúca čiarka medzi obchodným menom a právnou formou (*HYDROSTAV ŠALA a.s.* namiesto správneho zápisu HYDROSTAV ŠALA, a. s., *TESAKO a. s.* namiesto TESAKO, a. s., *MAŠTINEC a. s.* namiesto MAŠTINEC, a. s.),
- nadbytočná bodka v skratke právnej formy (*AUTO LAKY, spol. s r.o.* namiesto správneho zápisu AUTO LAKY, spol. s r. o.) a pod.

Ďalšou databázou verejnej správy je **register adries**, ktorý vznikol v roku 2015 na základe zákona č. 125/2015 Z. z. o registri adries a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ide o informačný systém o všetkých adresách a adresných bodoch bytových a nebytových budov na celom území Slovenska. Jeho správcom je Ministerstvo vnútra SR (MV SR), ktoré zapisuje, mení, vymazáva a opravuje údaje v registri. Budovanie a údržbu registra adries vykonávajú mestá a obce v rámci preneseného výkonu štátnej správy. V súčasnosti sa však vyskytujú v niektorých obciach aj jazykovo chybné názvy ulíc, ktoré sa potom v takomto nespisovnom tvare prenášajú do registra adries. Ide napríklad o prípady nesprávne utvoreného prídavného mena v názve ulice (napr. *Šal'ská ulica* namiesto správnej podoby Šalianska ulica, *Ulica dukelských hrdinov* namiesto Ulica duklianskych hrdinov), pravopisne nesprávnej podoby historického osobného mena v názve ulice (napr. *Ulica Esterházyovcov* namiesto Ulica Esterháziövcov), či používanie neúplného názvu ulice bez použitia podstatného mena „ulica“ (napr. *Kpt. Nálepku* namiesto správneho zápisu Ulica kpt. Nálepku, *Z. Kodálya* namiesto správneho zápisu Ulica Z. Kodálya). Za jazykovú správnosť názvov ulíc a verejných priestranstiev zodpovedajú obce, na ktorých území sa ulice a pomenúvané priestranstvá vyskytujú. Povinnosť rešpektovať kodifikovanú podobu štátneho jazyka pri určovaní názvov ulíc a verejných priestranstiev vyplýva obciam zo zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov a zo zákona o štátnom jazyku. V prípadoch, kde došlo k porušeniu zákonom ustanovenej povinnosti, je potrebné čo najskôr pristúpiť k oprave názvu ulice a súčasne zabezpečiť aj opravu v registri adries.

Odporúčania

1. V každej obci zriadiť názvoslovnú komisiu na posudzovanie správnosti názvov ulíc a iných verejných priestranstiev.
2. Skontrolovať súčasné názvy ulíc a v prípade zistených nedostatkov opraviť všetky jazykovo nesprávne názvy.

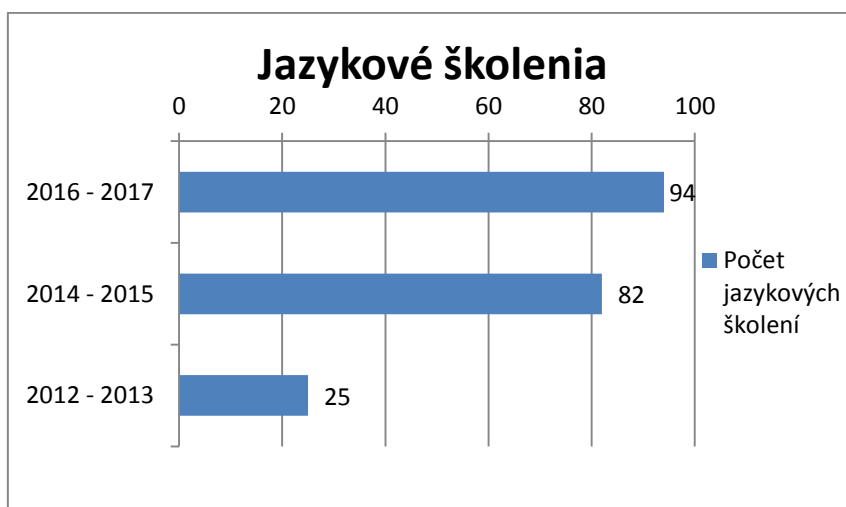
3. Metodicky usmerniť obce v súvislosti s pomenúvaním ulíc a verejných priestranstiev tak, aby v názvoch boli dodržiavané pravidlá slovenského pravopisu.
4. Ministerstvo školstva vyzve školy a školské zariadenia, aby vykonali opravu všetkých jazykových nedostatkov v sieti škôl a zabezpečili, aby nové zápisy zodpovedali spisovnej norme slovenského jazyka.
5. Pri zostavovaní základných číselníkov dbať na rešpektovanie kodifikovanej podoby štátneho jazyka.
6. Zabezpečiť správne zápisy právnych foriem subjektov v obchodnom registri.

Vzdelávanie zamestnancov

Základnou formou starostlivosti o zvyšovanie jazykovej kultúry v štátnej správe je zabezpečovanie účasti zamestnancov na vzdelávacích aktivitách zameraných na používanie spisovného jazyka v oficiálnom styku. V období od 1. januára 2016 do 30. septembra 2017 pokračovali ÚOŠS v plnení uznesenia vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) z roku 2014 (bod B.1. uznesenia č. 238/2014), ktorým sa uložila povinnosť každoročne zabezpečiť pre zamestnancov ÚOŠS školenia z oblasti jazykovej kultúry.

Väčšina úradov pristupovala k predmetnej úlohe veľmi aktívne a viaceré služobné úrady zorganizovali v jednom kalendárnom roku niekoľko jazykových školení. Prehľad všetkých školení z jazykovej kultúry uskutočnených v ÚOŠS v sledovanom období, ako aj počet zúčastnených zamestnancov za jednotlivé rezorty je uvedený v prílohe č. 1. Podľa vyjadrenia viacerých ÚOŠS sa tento typ školení teší veľkej obľube medzi zamestnancami a veľmi pozitívne ovplyvňuje ich individuálny záujem o zlepšovanie svojho vlastného jazykového prejavu.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím (roky 2014 a 2015) sa celkový počet školení z oblasti jazykovej kultúry, ktoré pre svojich zamestnancov zabezpečili ministerstvá a ostatné ÚOŠS, mierne zvýšil a dosiahol počet **94 vzdelávacích aktivít**. Porovnanie s predchádzajúcimi dvojročnými obdobiami sledovanými v druhej správe o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky (ďalej len „druhá správa“) a tretej správe o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky (ďalej len „tretia správa“) dokumentuje nasledujúci graf.

Graf 1 Jazykové školenia

Celkovo sa na školeniach zameraných na používanie slovenského spisovného jazyka zúčastnilo v sledovanom období **1 944 zamestnancov ÚOŠS**.

Zo všetkých ÚOŠS si povinnosť vyplývajúcu z uznesenia vlády č. 238/2014 nesplnili len dva služobné úrady. *Úrad priemyselného vlastníctva SR* nezabezpečil účasť svojich zamestnancov na školení z jazykovej kultúry, pretože všetky písomné materiály vznikajúce v jeho činnosti prechádzajú dôslednou jazykovou korektúrou, ktorú zabezpečujú odborní pracovníci s príslušnou kvalifikáciou osobitne poverení touto úlohou. *Národný bezpečnostný úrad (NBÚ)* sa v sledovanom období opakovane pokúšal prihlásiť svojich zamestnancov na tento typ školenia, ale obsadenosť ponúkaných termínov v Inštitúte pre verejnú správu to napokon neumožnila.

Medzi najaktívnejšie úrady v plnení úlohy zvyšovať jazykovú úroveň v rezorte prostredníctvom školení patrili v sledovanom období ministerstvá a ostatné ÚOŠS uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 1 Školenia z jazykovej kultúry v najaktívnejších úradoch

služobný úrad	počet školení	počet zamestnancov
MDV SR	11	217
MŠVVŠ SR	11	171
ŠÚ SR	11	145
MO SR	10	285
MPSVR SR	8	58
MZVEZ SR	6	115
ÚJD SR	6	97
ÚV SR	5	72
MV SR	4	162

Okrem organizovania účasti na vzdelávacích aktivitách sa niektoré ÚOŠS starajú o zvyšovanie jazykovej úroveň aj prostredníctvom intranetovej stránky, kde zverejňujú rôzne metodické usmernenia z oblasti používania spisovného jazyka alebo sprístupňujú iné užitočné stránky venované spisovnej slovenčine. Napríklad pre zamestnancov Ministerstva dopravy a výstavby SR (MDV SR), ministerstva školstva, Štatistického úradu SR, Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR (ÚNMS SR), Úradu pre verejné obstarávanie a Úradu priemyselného vlastníctva SR je na intranete týchto úradov k dispozícii *Jazykové okienko*, v rámci ktorého sú prezentované najčastejšie jazykové nedostatky v úradných dokumentoch a rady o správnom používaní štátneho jazyka v písomnej či ústnej komunikácii. Úrad vlády SR zabezpečil na svojej intranetovej stránke rýchly a jednoduchý spôsob prístupu svojich zamestnancov k jazykovému okienku a k metodickým usmerneniam zverejneným na webovom sídle ministerstva kultúry. Zamestnanci Ministerstva hospodárstva SR majú k dispozícii vnútornú smernicu, ktorá sa vo svojej prílohe podrobne zaoberá pravidlami používania skratiek, citácií a odkazov, štylistikou a pravopisnými pravidlami. Zamestnancom Úradu geodézie, kartografie a katastra SR (ÚGKK SR) slúži metodické usmernenie terminologickej komisie úradu, ktorá sa okrem ustáľovania odbornej terminológie zaoberá aj otázkami správneho používania spisovného jazyka. Podobné aktivity vyvíjajú aj členovia terminologických komisií na iných ÚOŠS, ktorí v prípade potreby poskytujú kolegom konzultácie k aktuálnym jazykovým problémom. Významnou pomocou pre zamestnancov ÚOŠS sú aj existujúce terminologické slovníky z oblasti rezortnej terminológie, ktoré niektoré úrady zverejnili na intranetových stránkach alebo priamo na svojom webovom sídle. Ojedinele sa zabezpečujú jazykové korektúry písomných materiálov aj prostredníctvom určeného odborného zamestnanca.

Väčšina ÚOŠS konštatovala, že jazykové školenia majú jednoznačne pozitívny vplyv na kvalitu písomností vznikajúcich v činnosti služobných úradov a významne pôsobia na zvyšovanie úrovne formálnej, ale aj obsahovej stránky dokumentov. Zamestnanci úradov oceňujú možnosť konzultácie problémových a nejednoznačných jazykových javov priamo s odborníkmi na slovenský jazyk. Školenia prispievajú k tomu, že písomné výstupy zamestnancov sa postupne optimalizujú a dostávajú sa na profesionálnejšiu úroveň. Na viacerých úradoch zaznamenali vďaka absolvovaným školeniam zlepšenie v používaní slovenského jazyka. Aj z tohto dôvodu jednotlivé ÚOŠS odporúčajú pokračovať v organizovaní školení a zamerať sa najmä na nastupujúcich zamestnancov. Ako sa konštatuje vo viacerých podkladoch z ÚOŠS, kultúra písomného a ústneho prejavu je rozhodujúca pre všetkých zamestnancov v štátnej správe a dobré ovládanie štátneho jazyka je nevyhnutným predpokladom profesionálneho a dôstojného plnenia služobných a pracovných úloh. Je preto dôležité naďalej rozvíjať jazykové vzdelávanie, podporovať záujem o jazykovú kultúru, ako aj kladný vzťah k slovenskému jazyku u všetkých zamestnancov štátnej správy.

V záverečných odporúčaniach sa časť ÚOŠS zhodla na tom, že v ďalšej etape bude potrebné zabezpečiť jednotné štandardizované školenia pre všetkých zamestnancov s cieľom zjednotenia postupov, používania pojmov a zásad písomnej a ústnej komunikácie v štátnej správe. Podľa viacerých rezortov by bolo prínosom aj vypracovanie jednotného metodického materiálu venovaného jazykovej kultúre pre zamestnancov štátnej správy. Ministerstvo školstva navrhuje vytvoriť jednotný vzdelávací program pre potreby všetkých rezortov, ktorý by logicky a systematicky rozvíjal odborné vedomosti v oblasti uplatňovania zásad jazykovej kultúry, pričom by sa do prípravy štátnych zamestnancov zahrnul aj rozvoj ústneho prejavu.

Odporúčania

1. Pokračovať v organizovaní školení z jazykovej kultúry v ÚOŠS.
2. Pripraviť jednotný metodický materiál pre zamestnancov štátnej správy zameraný na používanie slovenského spisovného jazyka vo verejnom styku.

Overovanie štátneho jazyka v rámci výberových konaní

Na potrebu overovania štátneho jazyka v rámci výberových konaní upozornila už prvá správa o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky (ďalej len „prvá správa“), v ktorej sa zároveň odporúčalo zavedenie overovania úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka písomnou aj ústnou formou v rámci výberových konaní na štátnozamestnanecké miesta.

Napriek odporúčaniu uvedenému v prvej správe sa overovanie ovládania slovenského spisovného jazyka pri prijímaní nových zamestnancov zaviedlo len sporadicky, výraznejšie v činnosti ministerstiev než v ostatných ÚOŠS. (Dôsledne prebiehalo overovanie znalosti štátneho jazyka len u tých uchádzačov, ktorí absolvovali prijímacie konania podľa § 14a ods. 1 zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov, v ktorom je previerka ovládania štátneho jazyka ustanovená od roku 1998.) Väčšina úradov však k overovaniu úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka v rámci výberových konaní nepristúpila. Z tohto dôvodu sa uznesením vlády č. 238/2014 k druhej správe v bode B.2. uložila ministrom a predsedom ostatných ÚOŠS povinnosť „zaviesť overovanie ovládania slovenského spisovného jazyka v rámci výberov a výberových konaní na štátnozamestnanecké miesta formou otázok zo slovenského jazyka v odborných testoch“. Na základe prijatia tohto uznesenia sa do overovania úrovne ovládania štátneho jazyka zapojili takmer všetky ÚOŠS (17 z celkového

počtu 23), avšak spôsob overovania bol nejednotný. Znalosť slovenského spisovného jazyka sa väčšinou overovala otázkami, ktoré boli začlenené priamo do základného odborného testu, pričom slovenskému jazyku boli v odborných testoch venované v priemere len tri otázky. Niektoré ÚOŠS zaviedli overovanie ovládania štátneho jazyka formou osobitného písomného testu, ktorý obsahoval približne 15 otázok zo slovenského jazyka.

Až prijatím nového zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa zaviedol jednotný systém overovania ovládania úrovne štátneho jazyka vo výberových konaniach na voľné štátnozamestnanecké miesta. Tento zákon v § 41 ods. 14 ustanovuje, že „vonkajšie výberové konanie pozostáva z odborného testu, testu zo štátneho jazyka, testu z cudzieho jazyka, ak sa vyžaduje, a z osobného pohovoru“. Vo vyhláške Úradu vlády SR č. 127/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výberových konaniach, sa v § 11 uvádza, že test zo štátneho jazyka slúži na overenie ovládania pravopisu a gramatiky slovenského spisovného jazyka uchádzačom. Pozostáva z piatich otázok. Za každú správnu odpoveď uchádzač získa jeden bod. Časový limit na vypracovanie testu zo štátneho jazyka je najmenej päť minút. Na úspešné absolvovanie testu zo štátneho jazyka je potrebné získať najmenej tri body.

V nadväznosti na prijatie nového zákona o štátnej službe vypracoval odbor štátneho jazyka **ministerstva kultúry** niekoľko vzorových testov, ako aj spôsob ich hodnotenia. Tieto vzorové testy je možné získať z ministerstva kultúry na základe žiadosti riaditeľa osobného úradu príslušného orgánu štátnej správy. Testy sa odovzdávajú v zalepenej obálke na odbore štátneho jazyka ministerstva kultúry. Ich osobné prevzatie a záväzok nezverejnenia sa potvrdzuje podpisom preberajúceho zamestnanca. V období od 1. júla 2017 do 31. septembra 2017 prejavilo záujem o poskytnutie testov na overovanie znalosti slovenského jazyka u uchádzačov o štátnozamestnanecké miesto vypracovaných ministerstvom kultúry 16 subjektov. Väčšinou išlo o ÚOŠS, ale prihlásili sa aj iné orgány štátnej správy (napríklad Slovenská inšpekcia životného prostredia, regionálne úrady verejného zdravotníctva a iné), ktoré už krátko po nadobudnutí účinnosti zákona o štátnej službe organizovali výberové konania. Ministerstvo kultúry pokračuje vo vypracúvaní ďalších variantov vzorových testov zo slovenského jazyka, aby boli v dostatočnom počte a časovom predstihu pripravené pre osobné úrady organizujúce výberové konania.

Činnosť terminologických komisií

Situácii v oblasti terminológie sa venovali všetky doterajšie správy o stave používania štátneho jazyka. Zdôrazňovali nevyhnutnosť a opodstatnenosť pôsobenia terminologických komisií v jednotlivých rezortoch vzhľadom na to, že po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie (EÚ) výrazne vzrástol počet prekladov materiálov Európskej komisie a ďalších orgánov EÚ do slovenského jazyka a bolo nevyhnutné riešiť v krátkom čase množstvo nových termínov.

V prvej správe bola súčasnemu stavu slovenskej terminológie venovaná osobitná kapitola, ktorá v záverečných odporúčaniach okrem obnovenia terminologických komisií pri ÚOŠS odporúčala jednotlivým ministerstvám, aby pred predložením návrhov zákonov, vyhlášok a nariadení vlády na pripomienkové konanie predložili príslušnej terminologickej komisii na prerokovanie termíny používané v týchto legislatívnych návrhoch alebo novo zavádzané termíny. Tým by sa predišlo situácii, že sa v zákonoch, vyhláškach a nariadeniach vlády použijú nevhodné termíny, voči ktorým majú odborníci z jednotlivých odborov výhrady.

Uznesenie vlády č. 238/2014 k druhej správe v bode B.3. zaviazalo ministerstvá a ostatné ÚOŠS „zriadiť terminologickú komisiu a zabezpečiť jej riadne fungovanie“. To zásadne prispelo k oživeniu činnosti rezortných terminologických komisií, ktorých úlohou je ustaľovanie a zjednocovanie odbornej terminológie príslušného rezortu. Kým podľa druhej

správy pôsobilo pri ÚOŠS k 30. septembru 2013 len sedem terminologických komisií, po prijatí uznesenia vlády v roku 2014 začali terminologické komisie postupne vznikať a k 30. septembru 2017 pôsobili už pri dvadsiatich troch ÚOŠS. Ich zoznam spolu s kontaktmi na predsedov komisií je zverejnený na webovom sídle ministerstva kultúry v časti Terminológia.

Potreba zriadenia terminologických komisií pri ÚOŠS vyplynula z nepriaznivého stavu v oblasti národnej terminológie, ktorú v dôsledku nedostatočnej inštitucionálnej starostlivosti za posledné obdobie charakterizuje nejednotnosť a nekonzistentnosť, živelnosť v utváraní nových termínov a najmä mechanické a nenáležité preberanie anglických výrazov do textov všeobecne záväzných právnych predpisov a iných dôležitých dokumentov vznikajúcich v činnosti ÚOŠS. Výsledkom je pretrvávajúci terminologický chaos a celkový úpadok slovenskej terminológie, ktorý spôsobuje vážne problémy v odbornej komunikácii a pri výmene informácií vo viacerých oblastiach verejného styku.

Na základe uvedeného uznesenia vlády vznikla terminologická komisia aj pri **ministerstve kultúry**. Je nielen odborným poradným orgánom ministra kultúry v oblasti ušľachťovania odbornej terminológie slovenského jazyka v pôsobnosti ministerstva kultúry, ale vzhľadom na kompetencie ministerstva kultúry ako ÚOŠS na úseku starostlivosti o štátny jazyk je jej zámerom byť zároveň aj platformou na výmenu skúseností z doterajšej práce terminologických komisií, ako aj priestorom na predkladanie návrhov na oživenie ich činnosti. Prvé pracovné stretnutie predsedov terminologických komisií pôsobiacich pri ministerstvách a ostatných ÚOŠS sa uskutočnilo 19. júna 2017 na ministerstve kultúry. Jeho obsahom boli predovšetkým základné informácie o terminologickej práci, ako aj zmapovanie činnosti, aktivít a problémov jednotlivých terminologických komisií. Dôležitá bola odborná prednáška popredného jazykovedca PaedDr. Mateja Považaja, CSc., ktorý sa zameriaval na vysvetlenie základných pojmov z oblasti terminológie ako jazykovednej disciplíny zaoberajúcej sa odbornými termínmi. Vysvetlil obsah a význam pojmu termín, ktorý je prvkom slovnej zásoby pomenúvajúcim pojem vymedzený definíciou a miestom v systéme pojmov konkrétneho vedného odboru, a venoval sa podstatným otázkam tvorby termínov, vlastnostiam a používaniu termínov. Upozornil aj na odporúčania vyplývajúce z medzinárodnej normy *STN ISO 704 Terminologická práca*, kde sa uvádza, že termín má vyhovovať morfológickým, morfológicko-syntaktickým a fonologickým formám príslušného jazyka. A hoci vypožičiavanie slov z iných jazykov je akceptovanou formou tvorby termínov, je nevyhnutné uprednostňovať výrazy národného jazyka pred mechanicky vypožičanými slovami.

Slovenská terminologická sieť: Na potrebu budovania národnej terminológie upozorňujú aj slovenskí prekladatelia v inštitúciách EÚ. Generálne riaditeľstvo pre preklad (odbor slovenského jazyka so sídlom v Luxemburgu) pri Európskej komisii iniciovalo vznik Slovenskej terminologickej siete (STS), ktorá slúži ako neformálna platforma na spoluprácu v oblasti odbornej terminológie medzi slovenským prekladateľským odborom Európskej komisie, ďalšími európskymi inštitúciami a aktívnymi tvorcami terminológie zo slovenských verejných orgánov, akademických a vedecko-výskumných ústavov, ako aj súkromnými subjektmi a lingvistami.

Cieľom STS je zvyšovať celkovú kvalitu, konzistentnosť a prístupnosť terminológie používanej inštitúciami EÚ a inštitúciami v Slovenskej republike, najmä pokiaľ ide o texty odborného a právneho charakteru. Zakladajúca konferencia STS sa konala 19. októbra 2007 v Bratislave. STS reagovala na situáciu po vstupe Slovenskej republiky do EÚ, keď sa slovenský jazyk stal jedným z úradných jazykov EÚ a všetky základné dokumenty musia byť preložené do slovenského jazyka. Slovenskí prekladatelia pracujúci v inštitúciách EÚ potrebujú v pomerne krátkom čase zvládnuť preklad veľkého množstva cudzojazyčných textov do slovenčiny. Situáciu pri prekladoch im najviac komplikuje stagnácia, resp. úpadok terminologickej práce na Slovensku a nedostatočne vybudovaná národná terminológia.

Namiesto toho, aby sa terminologická práca v dôsledku zvyšujúceho sa prílevu nových pojmov zintenzívnila, prevláda dlhodobý nezájem o riešenie terminologických problémov a tendencia „pohodlnejšieho“ nekritického preberania najmä anglických výrazov do slovenského textu. Z tohto dôvodu sú slovenskí prekladatelia v inštitúciách EÚ neraz nútení hľadať náhradné riešenia, keďže nemajú oporu v národnej terminológii a často „za pochodu“ musia riešiť vážne terminologické problémy, ktoré si vyžadujú tímovú prácu odborníkov na pôde terminologických komisií.

STS vznikla preto, aby uľahčovala rýchly a spoľahlivý kontakt medzi inštitúciami a jednotlivcami zapojenými do tvorby a používania terminológie, urýchl'ovala odovzdávanie nových informácií v oblasti terminológie a jazyka a vytvorila platformu na uskutočňovanie jazykových projektov odsúhlasených jej členmi.

V rámci STS sa pravidelne usporadúvajú výročné konferencie tematicky zamerané na konkrétne odborné portfóliá a najnovší vývin v oblasti terminológie, na ktorých sú vítaní všetci záujemcovia o terminologickú prácu. Dvanásť konferencií STS sa konala v Nitre 19. októbra 2016 v priestoroch Univerzity Konštantína Filozofa pod záštitou slovenského predsedníctva v Rade EÚ. Okrem zástupcov inštitúcií zo Slovenska sa na nej zúčastnili slovenskí prekladatelia z viacerých inštitúcií EÚ (z Generálneho riaditeľstva pre preklad pri Európskej komisii, Generálneho sekretariátu Rady EÚ a i.). V rámci konferencie sa uskutočnilo rokovanie *Diskusného stola terminologických komisií orgánov štátnej správy*, ktorý sa zaoberal návrhmi na zvyšovanie terminologickej kultúry a skvalitnenie prekladov legislatívnych textov EÚ. Ukázalo sa, že je nevyhnutná užšia spolupráca slovenských prekladateľov s odbornými pracovníkmi ústrednej štátnej správy, najmä s členmi terminologických komisií.

Práca terminologických komisií pri ÚOŠS v sledovanom období: Podľa informácií poskytnutých ministerstvu kultúry sa terminologické komisie pri ÚOŠS schádzali na pracovných stretnutiach rôzne (najaktívnejšie komisie sa v čase od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017 zišli trikrát na Ministerstve hospodárstva SR, Ministerstve životného prostredia SR, Štatistickom úrade SR, Úrade vlády SR, štyrikrát na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, sedemkrát pri Správe štátnych hmotných rezerv SR a dvanásťkrát pri ÚGKK SR). Na Ministerstve spravodlivosti SR (MS SR) sa z personálnych dôvodov terminologická komisia nanovo kreuje. Na ministerstve školstva bola komisia posilnená ďalšími dvoma členmi z oblasti športu a medzinárodnej spolupráce s cieľom rozšíriť terminologický slovník a odbornú terminológiu o ďalšie oblasti, ktoré patria do vecnej pôsobnosti ministerstva školstva.

K zvyšovaniu úrovne činnosti členov terminologických komisií prispieva aj ich vzdelávanie v oblasti jazykovej kultúry, ale najmä terminológie, keďže ide o typ agendy, s akou sa viacerí členovia komisií ešte nestretli. Na niektorých ministerstvách sa uskutočnili semináre a školenia zamerané na terminologickú prácu, napríklad seminár *Terminologická a jazyková kultúra dokumentov*, *Jazyková a terminologická kultúra* (Translogia, s. r. o.), *Tvorba termínov a definícií* a *Základy terminológie, tvorba termínov a definícií* (Matej Považaj), odborný kurz *Jazyková a terminologická kultúra* (Ingrid Cibiková), školenia *Úvod do terminológie* (Ingrid Cibiková) a *Metodika tvorby a uštalovania termínov* (Matej Považaj). Protimonopolný úrad SR pripravil pre členov terminologickej komisie osobitný druh vzdelávania v oblasti terminologickej práce. Išlo o tri odborné prednášky (18 vyučovacích hodín v apríli 2016) na témy *Terminologická kultúra*, *Tvorba termínov a definícií* a *Terminológia a terminologická práca* (Ingrid Cibiková).

Členovia viacerých terminologických komisií sa zúčastnili na medzinárodnej vedeckej konferencii *SLOVKO 2015 (Počítačové spracovanie prirodzeného jazyka, korpusová lingvistika, lexikografia)*, ktorú organizovalo oddelenie Slovenského národného korpusu

Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied (JÚLŠ SAV) 21. – 22. októbra 2015 v Bratislave a na už spomínanej 12. konferencii STS 19. októbra 2016 v Nitre.

Databázy a slovníky: V terminologickej oblasti je veľmi dôležitá existencia, aktualizácia a tvorba terminologických databáz ako súborov odborných termínov týkajúcich sa oblasti pôsobnosti jednotlivých ministerstiev a ostatných ÚOŠS. Na niektorých inštitúciách je takáto databáza k dispozícii len odborným zamestnancom, na viacerých je však sprístupnená verejnosti prostredníctvom oficiálneho webového sídla ÚOŠS.

Napríklad MDV SR má na svojej internetovej stránke zverejnených niekoľko databáz zameraných na oblasť dopravy, elektronických komunikácií, poštových služieb a cestovného ruchu, akými sú napríklad *Výkladový slovník odborných termínov a definícií pre štátne štatistické zisťovanie*, *Elektronické komunikácie*, *Dopravná terminológia*, *Terminológia dopravných nehôd* a *Terminológia vybraných pojmov v cestovnom ruchu*. *Terminológia cyklistickej dopravy a cykloturistiky* je prílohou Národnej stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky. *Terminológiu kombinovanej dopravy* sprostredkúva portál Intermodálne promočné centrum MDV SR www.intermodal.sk.

Hlavná terminologická komisia Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality (rezort obrany) zodpovedá za posudzovanie správnosti prekladu *Slovníka termínov a definícií NATO AAP-6* a za udržiavanie slovenského obranného štandardu SOŠ 3680 AAP-6 v aktuálnom stave v súlade so zmenami odsúhlasenými na rokovaní Terminologickej rady vojenského výboru NATO. V októbri 2016 hlavná terminologická komisia prerokovala a schválila na zaradenie do uvedeného obranného štandardu 13 nových termínov a ich definícií a preklad 80 nových termínov a ich definícií. Platné vydanie *slovenského obranného štandardu SOŠ 3680 AAP-6* je zverejnené na webovom sídle úradu www.uosksok.sk v časti odbor obrannej štandardizácie – terminológia.

Úrad jadrového dozoru SR (ÚJD SR) vydal v decembri 2016 publikáciu informatívneho charakteru s názvom *Terminologický slovník jadrovej bezpečnosti Úradu jadrového dozoru SR*, ktorá sumarizuje výrazy z oblasti jadrovej bezpečnosti z platných všeobecne záväzných právnych predpisov, bezpečnostných návodov ÚJD SR, z interných smerníc úradu a iných dokumentov. Cieľom publikácie je prispieť k jednotnému používaniu týchto výrazov v rámci ÚJD SR i navonok. Slovník je prístupný na webovom sídle úradu na adrese [https://www.ujd.gov.sk/ujd/WebStore.nsf/viewKey/terminologicky_slovník/\\$FILE/terminologick%C3%BD%20slovn%C3%ADk%20fin%C3%A1l%20po%20prijat%C3%AD%20zmien.pdf](https://www.ujd.gov.sk/ujd/WebStore.nsf/viewKey/terminologicky_slovník/$FILE/terminologick%C3%BD%20slovn%C3%ADk%20fin%C3%A1l%20po%20prijat%C3%AD%20zmien.pdf).

Ťažiskovou úlohou terminologickej komisie pre odvetvie geodézie, kartografie a katastra je priebežná aktualizácia *Terminologického slovníka geodézie, kartografie a katastra*, zverejňovanie elektronickej podoby tohto slovníka na webovom sídle ÚGKK SR a jeho príprava na zverejnenie v tlačenej podobe. V súčasnosti je v elektronickom slovníku zverejnených okolo 1 000 termínov. Po každom rokovaní terminologickej komisie sa elektronický slovník aktualizuje. Je verejne prístupný na webovom sídle úradu <http://www.skgeodesy.sk/sk/terminologicky-slovník>.

Aktuálna terminologická databáza ÚNMS SR pozostáva z termínov a definícií vybraných zo slovenských technických noriem a je vytvorená na zabezpečenie používania jednotnej terminológie v rezorte. V súčasnosti sú k dispozícii dve terminologické databázy: interná, ktorá obsahuje 160 466 termínov zo 14 404 noriem, a externá, ktorá obsahuje 142 740 termínov a je prístupná za poplatok aj verejnosti. Databázy však nie sú z hľadiska použitého softvéru kompatibilné, preto sa pracuje na ich prepojení.

Terminologická komisia ministerstva školstva sa v rámci svojej činnosti zaoberala pojmami, resp. výkladom pojmov v slovenskom a anglickom jazyku, ktoré sa používajú v školskej praxi. Pod vedením prof. Štefana Šveca, bývalého dlhoročného predsedu terminologickej komisie pri ministerstve školstva, bola v roku 2015 vydaná publikácia

Slovenská encyklopédia edukológie (vydala Univerzita Komenského Bratislava), ktorá obsahuje najmä príspevky členov terminologickej komisie.

S cieľom skvalitňovať terminologickú databázu sa terminologická komisia Ministerstva zdravotníctva SR sústreďuje na spoluprácu s Národným centrom zdravotníckych informácií, ktoré zastrešuje prípravu a aplikáciu elektronického zdravotníctva do praxe. V súvislosti s plnením tejto úlohy hodnotí príslušnú terminológiu, aby bola zrozumiteľná pre laickú verejnosť a aj pre zdravotníckych pracovníkov. Podarilo sa napríklad presadiť nahradenie doteraz používaného anglického výrazu *eHealth*, ktorý bol pre verejnosť málo zrozumiteľný, slovenským termínom *eZdravie*. Terminológia, ktorá súvisí s elektronickým zdravotníctvom, bude postupne zaradená do prehľadnej databázy.

Sekcia verejnej správy MV SR pripravila na rokovanie terminologickej komisie návrh *Terminologického slovníka verejnej správy*. Keďže ide o časovo a odborne náročnú prácu, komplexné prepracovanie predloženého návrhu bolo zaradené do plánu hlavných úloh MV SR na rok 2018.

Terminologická komisia pri Ministerstve životného prostredia SR sa v rámci svojej činnosti venovala predovšetkým vybraným environmentálnym pojmom a definíciám termínov. Schválené environmentálne termíny, *Terminologický slovník environmentalistiky* a *Príručka environmentalistu* sú zverejnené na webovom sídle <http://www.minzp.sk/sluzby/publikacie-periodika/environmentalna-terminologia/>.

Terminológia využívaná v činnosti Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR je spracovaná v *Diplomatickom slovníku* (autor Erik Pajtinka).

Terminologická komisia pri Správe štátnych hmotných rezerv SR sa v sledovanom období zaoberala aktualizáciou definícií k zákonu č. 372/2012 Z. z. o štátnych hmotných rezervách a intenzívne spolupracovala s terminologickou komisiou Bezpečnostnej rady SR na návrhoch zmien v slovníku krízového riadenia.

Členovia terminologickej komisie pri Protimonopolnom úrade SR plánujú v najbližšom období revidovať *databázu pre oblasť hospodárskej súťaže* utvorenú v spolupráci s prekladateľmi z Generálneho riaditeľstva pre preklad pri Európskej komisii ešte v rokoch 2008 až 2010.

Terminologická komisia Štatistického úradu SR sa zaoberala revíziou a aktualizáciou *Štatistického slovníka* používaného v rámci úradu a pracovala na vytvorení *Prehľadu schválenej terminológie*, ktorý je zverejnený na intranete úradu pre potreby jeho zamestnancov.

Pod vedením riaditeľa Kancelárie Bezpečnostnej rady SR pracuje **Medzirezortná terminologická komisia Bezpečnostnej rady SR**, ktorá je jej stálym pracovným orgánom. Členmi tejto komisie sú zástupcovia takmer všetkých rezortov, JÚLEŠ SAV a zástupcovia akademickej obce. Jej úlohou je zavádzanie a definovanie termínov v oblasti bezpečnosti. Definície týchto termínov publikuje v *Terminologickom slovníku krízového riadenia*, ktorý je zverejnený na stránke Bezpečnostnej rady SR a ktorého tvorbu schválila vláda uznesením č. 523/2005. Cieľom slovníka je zjednotiť výklad odborných termínov a ustáliť odbornú terminológiu v oblasti bezpečnosti a krízového riadenia štátu.

V oblasti bezpečnosti sa prelínajú dva zdroje, z ktorých sú preberané pojmy a nie vždy sú správne preložené a rovnako chápané. Jedným z týchto zdrojov je pojmový aparát NATO, ktorý používajú ozbrojené sily, druhým zdrojom je pojmový aparát EÚ, ktorý používajú policajné a civilné zložky v oblasti krízového riadenia. Z rokovaní Medzirezortnej terminologickej komisie Bezpečnostnej rady SR vyplynula potreba riešiť záväznosť používania termínov definovaných v Terminologickom slovníku krízového riadenia. Je nevyhnutné, aby normatívne právne akty vydávané pre rôzne stupne krízového riadenia boli jednoznačné, aby pri ich uplatňovaní nedochádzalo k rozdielnemu výkladu používaného pojmového aparátu, čo by mohlo v praxi spôsobovať vážne problémy.

Zmeny bezpečnostného prostredia so sebou prinášajú potrebu novelizácie, resp. tvorby nových strategických, koncepčných a plánovacích dokumentov a následne aj úpravy právnych noriem. Tento proces si vyžaduje implementáciu nových odborných termínov a ich správny preklad z anglického jazyka. Záväzné používanie termínov, ktoré sú uvedené v Terminologickom slovníku krízového riadenia, môže významnou mierou prispieť k odstráneniu nesúladu dokumentov a právnych predpisov, ktorý je zväčša spôsobený nejednotným výkladom termínov používaných v oblasti bezpečnosti a krízového riadenia štátu.

Problémy: Počas hodnoteného obdobia viaceré terminologické komisie zamerali svoje aktivity na zvyšovanie jazykovej kultúry svojich členov, resp. zamestnancov ministerstiev a ostatných ÚOŠS, čo je v súčasnosti nesporne dôležité a potrebné, ale ťažiskom činnosti terminologických komisií a ich kľúčovou úlohou má byť predovšetkým uštieňovanie a zjednocovanie odbornej terminológie príslušného rezortu, ako aj zvyšovanie povedomia o terminologickej práci.

Ukazuje sa, že terminologická práca je časovo náročná a nie je možné ju na každom úrade zabezpečiť členmi terminologických komisií, ktorí často pracujú na dobrovoľnej báze, pričom každý z nich musí plniť najmä pracovné povinnosti vyplývajúce z pracovného zaradenia a opisu pracovnej činnosti. To neraz neumožňuje účasť členov na rokovaní, resp. na celých rokovaní terminologických komisií a komplikuje ich činnosť. Riešením tejto situácie by mohlo byť personálne posilnenie terminologickej práce na ministerstvách a ostatných ÚOŠS zriadením pracovného miesta pre odborného terminológa. Prínos tohto kroku by sa prejavil nielen vo zvýšenej efektívite práce existujúcich terminologických komisií, ale aj v systematickej tvorbe a posilňovaní rezortnej terminológie a v celkovom rozvoji slovenskej terminológie.

Ďalším z problémov sťažujúcich činnosť terminologických komisií je spoplatnenie prístupu k niektorým terminologickým databázam (terminologické slovníky, slovenské technické normy charakteru terminologických noriem). Terminológia je síce verejne prístupná, ale viaceré jej výstupy na národnej úrovni a na úrovni EÚ sú spoplatnené. Výška poplatku nie je na slovenské pomery zanedbateľná. Členovia terminologických komisií sú väčšinou odkázaní len na disponibilné elektronické nespoplatnené databázy. Tieto databázy sú spravidla ťažko prístupné a nemôžu v plnom rozsahu nahradiť tlačené terminologické zdrojové materiály. Podobne je to aj v aplikačnej sfére, kde je situácia pre odborníkov z praxe, ktorí sa intenzívne zaujímajú o terminologickú problematiku, finančne neúnosná.

Odporúčania

1. Pri príprave materiálov predkladaných na rokovanie vlády prerokovať terminologický aparát používaný v materiáli s príslušnou rezortnou terminologickou komisiou v súlade so zásadami tvorenia slovenských termínov.
2. Zabezpečiť, aby súčasťou materiálov, ktoré predkladajú na medzirezortné pripomienkové konanie ministerstvá a ostatné ÚOŠS, bolo aj odborné stanovisko príslušnej terminologickej komisie.
3. Zriadiť pracovnú pozíciu odborného terminológa pre ministerstvá a ostatné ÚOŠS s príbuznou terminologickou oblasťou.
4. Zabezpečiť, aby sa v materiáloch predkladaných ministerstvami a ostatnými ÚOŠS, ak sa týkajú oblasti bezpečnosti alebo krízového riadenia štátu, záväzne používali termíny a ich definície tak, ako sú uvedené v Terminologickom slovníku krízového riadenia Bezpečnostnej rady SR.

Zvyšovanie jazykovej kultúry v súdnictve

Dôležitosti jazykovej stránky písomných dokumentov vznikajúcich v činnosti súdov sa podrobnejšie venovala druhá správa z roku 2014. Po schválení tejto správy vládou vyplynula pre MS SR úloha každoročne „zabezpečiť systém pravidelného vzdelávania zameraného na zvyšovanie jazykovej kultúry a úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka pre zamestnancov súdov Slovenskej republiky“ (bod B.4. uznesenia č. 238/2014).

V sledovanom období boli pre zamestnancov súdov zorganizované dve školenia. Prvé z nich, *Normalizovaná úprava písomností, štylizácia úradných písomností a mejlová komunikácia*, na ktorom prednášala doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD., sa konalo v dňoch 12. – 14. septembra 2016 za účasti 36 zamestnancov súdov. Tá istá lektorka prednášala aj na druhom školení, ktoré malo názov *Normalizovaná úprava písomností, jazyková kultúra a štylizácia úradných písomností, elektronická komunikácia*. Toto školenie sa uskutočnilo v dňoch 11. – 13. septembra 2017 a zúčastnilo sa na ňom 27 zamestnancov súdov.

Zvyšovanie jazykovej kultúry v činnosti okresných úradov

Na nedostatky v organizovaní školení z oblasti jazykovej kultúry pre zamestnancov okresných úradov upozornila tretia správa z roku 2016. Táto správa v kapitole Miestna štátna správa informovala, že väčšina zamestnancov okresných úradov nemala možnosť sa na takomto školení doteraz zúčastniť, napriek tomu, že o tento typ školenia prejavili záujem. Keďže školenia sa do roku 2016 organizovali prevažne len v Bratislave a Košiciach, boli pre zamestnancov zo vzdialenejších regiónov nedostupné. Z tohto dôvodu prijala vláda v uznesení č. 86/2016 úlohu pre MV SR „zabezpečiť postupné, systematické a pravidelné vzdelávanie z oblasti jazykovej kultúry pre zamestnancov okresných úradov v sídle príslušného kraja“ (bod B.1.), aby sa takéto školenia sprístupnili čo najväčšiemu počtu zamestnancov v blízkosti jednotlivých okresných úradov na celom území Slovenskej republiky.

No z podkladov MV SR zaslaných k plneniu predmetnej úlohy vyplýva, že organizovanie školení z oblasti jazykovej kultúry sa opäť sústredilo len v hlavnom meste Slovenskej republiky, kde Centrum účelových zariadení v stredu Inštitút pre verejnú správu pripravilo pre zamestnancov štátnej správy v roku 2017 odborný seminár s názvom *Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii*. Na seminári sa síce zúčastnili aj zamestnanci okresných úradov z Banskej Bystrice, Myjavy, Nitry, Trenčína, Trnavy a Žiaru nad Hronom, ale ich účasť bola vzhľadom na uvedené okolnosti obmedzená. Keďže v sledovanom období sa nezabezpečili školenia z jazykovej kultúry v jednotlivých krajoch, možno konštatovať, že úloha sformulovaná v bode B.1. citovaného uznesenia zostala nenaplnená.

Odporúčanie

1. Venovať pozornosť plneniu bodu B.1. uznesenia vlády č. 86/2016 v rezorte vnútra a zabezpečiť postupné, systematické a pravidelné vzdelávanie z oblasti jazykovej kultúry pre zamestnancov okresných úradov v sídle príslušného kraja.

Zriadenie kalendárovej komisie pri ministerstve kultúry

Ministrovi kultúry bola v bode B.4. uznesenia vlády č. 86/2016 uložená úloha „zriadiť pri Ministerstve kultúry Slovenskej republiky komisiu na zaraďovanie krstných mien do slovenských kalendárov a na schvaľovanie oficiálnej podoby týchto mien“ v termíne do 30. júna 2016. Úloha vyplynula zo spoločenskej potreby zjednotenia rozkolísanej praxe pri vydávaní kalendárov v dôsledku nedostatočnej regulácie v tejto oblasti. V máji 2016 podpísal minister kultúry štatút kalendárovej komisie, ktorým sa s účinnosťou od 1. júna 2016 zriadila *Kalendárová komisia pri Ministerstve kultúry Slovenskej republiky*. Členmi komisie sa stali zástupcovia ministerstva kultúry, MV SR, odborníci z oblasti onomastiky a zástupcovia vybraných vydavateľstiev slovenských kalendárov. Hlavnými úlohami komisie sú teda zjednocovať rozkolísanú prax pri uvádzaní mien do slovenských kalendárov, odstraňovať duplicitné podoby toho istého mena v jednom kalendári, schvaľovať písanú podobu mien v oficiálnom kalendáriu, posudzovať návrhy na zaraďovanie nových mien do kalendára, prípadne vyradenie niektorých mien z kalendára, a zostaviť oficiálne kalendárium. Zostavovaniu oficiálneho kalendára sa komisia venovala od svojho prvého zasadnutia, ktoré sa uskutočnilo 21. júna 2016. Na tomto zasadnutí členovia komisie schválili *zásady zaraďovania rodných (krstných) mien do kalendára*, podľa ktorých sa postupovalo pri tvorbe oficiálneho kalendára. Medzi kritériá na zaradenie mena, uvedené v týchto zásadách, patrí výskyt, resp. frekvencia mena v populácii, spätosť mena s európskou a kresťanskou tradíciou, spisovnosť a iné. Na svojich zasadnutiach sa členovia komisie venovali posudzovaniu mien v súčasných kalendároch, pričom východiskom bola publikácia od M. Majtána a M. Považaja *Vyberte si meno pre svoje dieťa* (Bratislava, 1998), v ktorej sa nachádza zoznam úradných podôb mien. Práca na tvorbe oficiálneho kalendára bola zavŕšená na piatom zasadnutí komisie, ktoré sa konalo na ministerstve kultúry 12. júna 2017. Po odbornom posúdení zvyšných návrhov súvisiacich s pravopisnou podobou mien a ich zaradením k príslušnému dátumu sa komisia dohodla na definitívnej podobe komplexného oficiálneho kalendára a prijala uznesenie, ktorým odporučila ministrovi kultúry schválenie tohto kalendára. Po podpísaní ministrom kultúry sa oficiálne kalendárium zverejnilo na webovom sídle ministerstva kultúry v časti Štátny jazyk v podkapitole Kalendárová komisia: <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/statny-jazyk/kalendarova-komisia--2f6.html>.

Kalendárium by malo slúžiť ako východiskový a odporúčací materiál pre slovenských vydavateľov kalendárov. Vzhľadom na termín jeho zverejnenia a termín uzávierok vydávaných kalendárov ho jednotliví vydavatelia budú môcť využiť až pri vydávaní kalendárov na rok 2019. Okrem zostavovania spomínaného kalendára sa komisia priebežne zaoberala aj podnetmi občanov. Na ministerstvo kultúry bolo doručených celkovo 19 žiadostí adresovaných kalendárovej komisii, z toho v 14 prípadoch sa žiadosť týkala zaradenia nového mena do kalendára, v troch prípadoch išlo o preradenie existujúceho mena z jedného dátumu na iný dátum a v dvoch prípadoch občania požiadalí o zaradenie pravopisne nesprávnej podoby mena.

OCHRANA SPOTREBITEĽA

Povinnosť označovať obsah domáceho či dovážaného tovaru, uvádzať podmienky záruky, návod na používanie výrobkov, potravín, liečiv a iné informácie pre spotrebiteľa v štátnom jazyku vyplýva priamo zo zákona o štátnom jazyku, ale aj z iných všeobecne záväzných právnych predpisov. V záujme ochrany zdravia a zachovania bezpečnosti a základných práv spotrebiteľov je nevyhnutné vykonávať kontroly týkajúce sa overovania povinnosti uvádzať ustanovené informácie v štátnom jazyku. Ministerstvo kultúry zaevidovalo v období od

1. októbra 2015 do 30. septembra 2017 tri podnety od občanov týkajúce sa problematiky ochrany spotrebiteľa. V prvom prípade spotrebiteľ upozorňoval na nezabezpečenie slovenského dabingu na DVD určenom pre deti. Druhý podnet sa týkal GPS navigácie, ku ktorej výrobca nedodal slovenskú jazykovú verziu. V treťom podnete sa občan sťažoval na používanie českých výrazov *zakysaný*, *zakysanka* namiesto slovenských ekvivalentov *zakvasený*, *zákvas* pri označovaní niektorých slovenských výrobkov.

Poznanky získané z kontrolných akcií dozorných orgánov v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017

Slovenská obchodná inšpekcia (SOI) kontroluje používanie štátneho jazyka v písomných informáciách pre spotrebiteľa určených v § 10a až 12 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Písomná informácia musí zodpovedať kodifikovanej podobe štátneho jazyka. Počas vykonávania kontroly boli zistené tieto nedostatky:

- chýbajúci návod na použitie,
- neúplné informácie v návode v štátnom jazyku,
- informácie uvedené iba v cudzích jazykoch.

Pri kontrolách sa prijali opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov, a to buď okamžite pri výkone kontroly, alebo v určenom termíne. Do odstránenia zistených nedostatkov bol predaj výrobkov pozastavený. SOI v sledovanom období prijala celkovo **203 podnetov** od občanov týkajúcich sa nedodržania povinnosti uvádzať informácie v štátnom jazyku, čo je viac ako stopercentný nárast podnetov oproti minulému obdobiu sledovanému v tretej správe. Nedostatky boli zistené pri týchto skupinách výrobkov: dekoračné predmety, domáce potreby, textilné výrobky, obuv, kožená galantéria, mobilné telefóny, výpočtová technika, audiotechnika, videotechnika a PC hry, vianočné osvetlenia, svietidlá, kvety, kahance, záhradná technika, železiarsky tovar, stavebné výrobky, športové potreby, fitness zariadenia, bicykle, osobné ochranné pomôcky, náhradné diely a príslušenstvo pre automobily, elektrospotrebiče, elektroinštalačný materiál, doplnkový tovar k elektronike, chemické prípravky, hračky, detské zábrany, slnečné okuliare, nábytok a bižutéria.

SOI zaznamenala aj **jeden nedostatok** v oblasti reklamných textov. Spotrebiteľ upozornil na použitie nespisovného výrazu *nerez*, *nerezový* na internetovej stránke namiesto spisovného výrazu *nehrdzavejúca oceľ*, *antikorový*.

V septembri 2017 vykonali inšpektori SOI a zamestnanci ministerstva kultúry spoločnú kontrolu zameranú na používanie slovenského jazyka pri predaji audiovizuálnych diel pre deti. Táto kontrolná akcia sa uskutočnila na základe dohody o spolupráci medzi SOI a ministerstvom kultúry podpísanej ministrom kultúry a ústrednou riaditeľkou SOI 17. decembra 2007. Cieľom kontroly bolo zistiť, či sa pri predaji audiovizuálnych diel správne označuje ich veková vhodnosť podľa jednotného systému označovania a či diela vhodné pre vekovú skupinu maloletých do 12 rokov obsahujú slovenský dabing. Podľa platnej právnej úpravy zakotvenej v zákone č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 278/2015 Z. z. (ďalej len „zákon o audiovizii“) je distributér audiovizuálneho diela povinný určiť vekovú vhodnosť distribuovaného audiovizuálneho diela podľa jednotného systému označovania a uviesť tento údaj na viditeľnom mieste na obale nosiča audiovizuálneho diela a na distribučnom liste audiovizuálneho diela (§ 13 ods. 1 zákona o audiovizii). Ak ide o dielo vhodné pre vekovú skupinu maloletých do 12 rokov, je distributér zároveň povinný zabezpečiť pre toto dielo slovenský dabing (s výnimkou pôvodných českých rozprávok) tak, ako to vyplýva z § 15 ods. 2 zákona o audiovizii. V rámci kontroly boli preskúmané štyri audiovizuálne diela pre deti na DVD nosičoch nachádzajúce sa

v priamej ponuke pre spotrebiteľa. Zistilo sa, že všetky štyri DVD nosiče boli nesprávne označené: na jednom bol použitý neexistujúci (vymyslený) symbol, jedno bolo označené ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 12 rokov a dve boli označené ako vhodné pre všetky vekové kategórie. Ani na jednom z nich sa nenachádzali informácie pre spotrebiteľa v štátnom jazyku. Dve z kontrolovaných DVD boli pôvodne vyhotovené v anglickom a v ruskom jazyku a v rozpore so zákonom sa spotrebiteľovi ponúkali výlučne s českým dabingom. Pri obidvoch týchto rozprávkach mal byť podľa zákona zabezpečený dabing v slovenskom jazyku. Za tieto porušenia môže ministerstvo kultúry povinnej osobe uložiť pokutu do výšky 33 193 eur (za porušenie povinnosti určiť vekovú vhodnosť audiovizuálneho diela podľa jednotného systému označovania) a SOI môže uložiť povinnej osobe pokutu do výšky 663 eur (za neposkytnutie slovenského dabingu).

Štátna veterinárna a potravinová správa SR (ŠVPS) kontroluje na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov označovanie potravín údajmi v štátnom jazyku. V sledovanom období vykonala v oblasti dodržiavania povinnosti poskytovať informácie o potravinách a označovať ich v štátnom jazyku 1 880 úradných kontrol, pričom zistila **5 144 nedostatkov**, čo predstavuje oproti minulému obdobiu nárast o takmer 15 %. Nedostatky sa týkali nedostatočného, nečitateľného či nesprávneho označenia potravín, klamlivého označenia alebo ponúkania na predaj klamlivým spôsobom.

Okrem vlastných zistení ŠVPS zaevidovala **15 podnetov** od občanov na nesprávne používanie štátneho jazyka najmä pri potravinách dovážaných z členských štátov EÚ alebo z tretích krajín. Išlo o tieto nedostatky:

- chýbajúce označenie v štátnom jazyku,
- neúplný preklad pôvodného označenia,
- nesprávny preklad časti označenia do štátneho jazyka,
- používanie bohemizmov najmä pri výrobkoch z Českej republiky alebo pri výrobkoch distribuovaných do Českej republiky a Slovenskej republiky.

Orgány úradnej kontroly uložili kontrolovaným subjektom za zistené nedostatky opatrenia na mieste a zakázali umiestňovanie nesprávne označenej, neoznačenej alebo klamlivo označenej potraviny na trhu. V oblasti reklamy ŠVPS nezaznamenala v sledovanom období žiadne nedostatky v súvislosti s používaním slovenského spisovného jazyka.

Štátny ústav pre kontrolu liečiv (ŠÚKL) kontroluje dodržiavanie povinnosti poskytovať informácie pre používateľov liekov a zdravotníckych pomôcok v štátnom jazyku podľa zákona č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Takúto kontrolu vykonáva pri každej registrácii lieku alebo zdravotníckej pomôcky. V procese registrácie sú žiadatelia o registráciu priebežne upozorňovaní na používanie správnych spisovných výrazov v návrhoch písomných informácií pre používateľa, a tak sa jazykové nedostatky darí odstrániť ešte v priebehu procesu registrácie. Pri registrácii boli zistené nedostatky týkajúce sa zle preložených výrazov z cudzieho jazyka do štátneho jazyka a nesprávnych výrazov z oblasti medicíny. ŠÚKL za sledované obdobie nezaznamenal žiaden podnet na nevyhovujúcu jazykovú úroveň informácií poskytovaných používateľovi ani na nedodržanie povinnosti uvádzať informácie o liekoch a zdravotníckych pomôckach v štátnom jazyku.

Úrad verejného zdravotníctva SR (ÚVZ) kontroluje kozmetické výrobky podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov a potraviny určené v zákone č. 152/1995 Z. z. V sledovanom období ÚVZ skontroloval 1 946 kozmetických výrobkov, z ktorých 28 nevyhovelo z hľadiska uvádzania povinných údajov (chýbal návod na použitie, dátum minimálnej trvanlivosti, funkcia výrobku alebo chýbalo uvedenie bezpečnostných viet). Na nevyhovujúco označené kozmetické výrobky bol do odstránenia nedostatku vystavený zákaz predaja. ÚVZ

v uvedenom období vykonal aj 70 217 kontrol v 30 856 kontrolovaných potravinárskych prevádzkach, v ktorých odobral celkom 26 756 vzoriek rôznych potravín vrátane obalových materiálov a predmetov prichádzajúcich do styku s potravinami. Z tohto počtu nespĺňalo požiadavky na označovanie potravín 28 vzoriek potravín. Išlo o tieto druhy potravín: výživové doplnky, potraviny na osobitné výživové účely, kuchynská soľ, cukrárske výrobky, cukrovinky a ostatné potraviny. ÚVZ okrem vlastných zistení (spolu **56 nedostatkov**) prijal aj jeden podnet od spotrebiteľa týkajúci sa neuvedenia presného zloženia výživového doplnku v štátnom jazyku a štyri podnety na neoznačenie kozmetických výrobkov v štátnom jazyku, z ktorých boli **dva podnety** opodstatnené a týkali sa neuvedenia bezpečnostných viet na týchto výrobkoch v štátnom jazyku.

Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv (ÚŠKVBL) posudzuje podľa zákona č. 362/2011 Z. z. jazykovú stránku všetkých písomností (rozhodnutie k registrácii, súhrn charakteristických vlastností veterinárneho lieku, písomná informácia pre používateľa) v procese vydávania rozhodnutí o registrácii veterinárnych liekov. Väčšina jazykových nedostatkov sa odstráni ešte pred zaregistrovaním lieku, keďže ÚŠKVBL vykonáva jazykovú úpravu textov v štátnom jazyku vo všetkých priložených písomnostiach. Jazyková úprava je hradená žiadateľom v ročnom administratívnom udržiavacom poplatku za každý veterinárny liek. V sledovanom období ÚŠKVBL pri svojich kontrolách zistil niekoľko nedostatkov v oblasti používania odborných výrazov, prekladu z anglického jazyka do slovenského jazyka, používania bohemizmov, prípadne prebratých slov z iných jazykov. Nedostatky sa riešili udelením nápravných opatrení, stiahnutím liekov alebo likvidáciou obalov, prípadne sa lieky vrátili držiteľovi registračného rozhodnutia alebo veľkodistribútorovi.

MÉDIÁ

Úrovníou jazykového prejavu profesionálnych používateľov slova v mediálnej sfére sa podrobne zaoberali všetky doterajšie správy o stave používania štátneho jazyka. V nich uvedené informácie poukazujú na nevyhnutnosť systematicky a cieľavedome sa zamerať na zvyšovanie úrovne používania slovenského spisovného jazyka v médiách.

Hoci zákon o štátnom jazyku v § 5 ods. 1 a 2 v spojení s § 11 ukladá vo vysielaní rozhlasovej a televíznej programovej služby na území Slovenskej republiky povinnosť používať slovenský spisovný jazyk, v súčasnej jazykovej praxi mediálnej sféry sa to neprejavuje dostatočne.

Za relatívne dobrú – hoci stále nie vyhovujúcu – možno považovať jazykovú úroveň v tých tlačových médiách (denníky, týždenníky, mesačníky), v ktorých zostala zachovaná funkcia jazykového redaktora. V redakciách, v ktorých nie je táto funkcia zriadená, sledujú gramatickú a štylistickú stránku textov spravidla vedúci vydania, editori, zástupcovia šéfredaktora a šéfredaktori, ktorých náplňou práce sú však prioritne iné oblasti výroby novín a časopisov. Keďže sa zameriavajú najmä na obsahovú a grafickú stránku periodík, jazykovej stránke sa venujú len okrajovo.

Klesajúcu úroveň používania spisovnej slovenčiny v rozhlasovom a televíznom vysielaní dlhodobo konštatujú aj kultúrni pracovníci, spisovatelia, verejní činitelia či učitelia slovenského jazyka. Počas hodnoteného obdobia napríklad veľmi dôrazne zazneli programové návrhy a požiadavky na **Kongrese slovenských spisovateľov** s medzinárodnou účasťou 22. a 23. septembra 2016 v Trenčianskych Tepliciach, ktorý sa uskutočnil pod hlavičkou predsedníctva Slovenskej republiky v Rade EÚ a pod záštitou predsedu vlády. Jedným z dôležitých signálov do vnútra slovenskej spoločnosti bolo to, že účastníci kongresu poukázali na nevyhnutnosť skvalitňovať starostlivosť o slovenský jazyk tak v odbornej činnosti JÚLEŠ SAV, ako aj v rámci verejných inštitúcií, vo verejnoprávných médiách

a v celom školskom systéme. V oblasti starostlivosti o slovenčinu vo verejnom priestore sa viaceré požiadavky účastníkov tejto významnej celospoločenskej udalosti týkali práve mediálnej sféry:

„Vzhľadom na upadajúci stav prezentácie spisovnej slovenčiny vo verejnom priestore účastníci žiadajú MK SR zabezpečiť podporu jazykového vzdelávania najmä vo verejnoprávnych médiách a kultúrnych inštitúciách,... žiadajú (...), aby RTVS plnila svoje verejné poslanie aj v jazykovej výchove a skultúrňovaní širokých vrstiev občanov Slovenskej republiky. Žiadajú Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, ktorý je nielen vedeckou, ale aj metodickou a normotvornou inštitúciou, aby v otázkach spisovného jazyka neakceptoval jazykové prejavy odporujúce duchu slovenčiny, ktoré šíria najmä elektronické médiá či zavádza redakčná prax novín a časopisov, ktorých jazyková úroveň je neraz veľmi nízka.“ (Citované z dokumentu Programové návrhy a požiadavky Kongresu slovenských spisovateľov, ktorý schválili domáci aj zahraniční účastníci na Kongrese slovenských spisovateľov v septembri 2016 v Trenčianskych Tepliciach. Časť dokumentu venovanú starostlivosti o slovenčinu vo verejnom priestore prináša príloha č. 2.)

Počas letných mesiacov roka 2016 sa uskutočnila aj **verejná diskusia** týkajúca sa zvyšovania úhrady za služby verejnosti poskytované RTVS (tzv. „koncesionárske poplatky“), ktorá obsiahla aj oblasť jazykovej kultúry v médiách. Viacerí verejní činitelia pripomínali, ako sa pred rokom 1989 dbalo v Slovenskom rozhlase a Slovenskej televízii na to, aby jazyková úroveň vysielania spĺňala tie najvyššie požiadavky a aby bola vzorom pre ostatných používateľov spisovnej slovenčiny. Ako príklad uvádzali barda slovenských komentátorov Karola Poláka, ktorý bude ešte dlho nasledovaniahodným príkladom správneho používania spisovnej slovenčiny a bohatstva slovenského jazyka. Poukazovali aj na problém vysielania televíznych rozprávok pre deti v českom jazyku, ktoré nie je v súlade s platnou legislatívou. **Občianska Iniciatíva 2016**, sformovaná z osobností slovenského kultúrneho a spoločenského života, vyzvala 15. júna 2016 vládu na prijatie potrebných opatrení pri prijímaní nových redaktorov tak, že požiadavky na ich profesionálnu zručnosť budú nielen deklarované, ale ich bude Rozhlas a televízia Slovenska aj v praxi vyžadovať. Aby sa ako verejnoprávna inštitúcia, ktorá zo zákona plní vzdelávaciu a výchovnú funkciu, takto správala aj k používaniu štátneho jazyka a nedeformovala slovenský spisovný jazyk.

Odborná jazyková verejnosť už dlhodobo poukazuje na upadajúcu jazykovú kultúru redaktorov a moderátorov, ktorí nemajú osobnú ambíciu pracovať na zvyšovaní úrovne svojho jazykového prejavu a nie sú ani profesionálne nútení majiteľmi médií zdokonaľovať sa v slovenskom jazyku. Toto tvrdenie podporujú aj vyjadrenia **učiteľov** slovenského jazyka, ktorí upozorňujú na súčasné spoločenské vnímanie materinského jazyka, keď sú k nemu mnohí Slováci ľahostajní a nemajú k nemu vybudovaný pozitívny vzťah. A ak ide o profesionálnych používateľov slova, teda redaktorov a moderátorov rozhlasového a televízneho vysielania, ktorí by mali byť vzormi v dodržiavaní normy slovenského spisovného jazyka, je tento stav znepokojujúci.

Z podnetov a sťažností občanov doručených ministerstvu kultúry a Rade pre vysielanie a retransmisiu v sledovanom období vyplýva, že rozhlasoví poslucháči a televízni diváci citlivo vnímajú nedostatky v jazykovom prejave, gramatike, štylistike a slovnej zásobe. Upozorňujú najmä na chyby v skloňovaní podstatných mien, časovaní slovies, používaní predložiek, vo výslovnosti, v melódii slov a viet, tempe reči, poukazujú na nahrádzanie slovenských plnovýznamových slov výrazmi prevzatými z českého alebo anglického jazyka atď. Konkrétne podnety občanov sú uvedené v prílohe č. 3 a v prílohe č. 4.

Niet pochyb o tom, že elektronické médiá majú významný vplyv na jazykovú kultúru širokej verejnosti. Potvrdzuje to napríklad rozšírenie v súčasnosti masovo používaného nespisovného slovného spojenia „vidíme sa zajtra“ namiesto správneho „uvidíme sa zajtra/dovidenia“, ktorého autormi sú práve redaktori a moderátori. Stále častejšie možno

vidieť a počuť moderátorov v situáciách, v ktorých ako keby potrebovali poslucháčskej a diváckej verejnosti predviesť svoje schopnosti v ovládaní cudzích jazykov, predovšetkým angličtiny, pričom ale nevenujú dostatok pozornosti jazykovému prejavu v slovenskom jazyku. Profesionálni používatelia jazyka často kopírujú zjednodušený spôsob vyjadrovania bežný v neoficiálnom súkromnom styku, čo u poslucháčov vyvoláva oprávnené pochybnosti o ich znalosti základnej slovnej zásoby slovenčiny. Veľmi časté je napríklad používanie výrazov „dáme to, dáš to“ namiesto dokážeme to, urobíme to, zvládneš to, podarí sa ti to, budeš mať úspech, uspeješ. „Riešime rodinu, riešime faktúry, riešime školu, riešime dom, riešime prácu“ namiesto toho, aby sme boli s rodinou, resp. venovali sa rodine, vybavovali faktúru, vyberali si školu, resp. museli sa učiť, stavali dom, hľadali si prácu, resp. venovali sa práci. Až absurdne pôsobí otázka moderátorky, ktorá sa pýta otca, čo „rieši“ jeho trojročná dcéra. Trojročné deti spravidla „neriešia“ nič. Môžu sa však hrať, niečomu sa venovať, môže ich niečo zaujímať, môžu sa z niečoho tešiť, môže ich niečo trápiť, môžu po niečom túžiť, môžu chodiť do škôlky, môžu byť choré... V mediálnej praxi sa často nadmieru používa napríklad aj slovo „zdieľať“, keď „zdieľame myšlienky, názor, stôl, posteľ, izbu, byt, bolesť, radosť, problémy, prácu...“ namiesto toho, aby sme mali rovnaké myšlienky, stotožnili sa s niečím názorom, sedeli spolu pri stole, spali v jednej posteli, mali spoločnú izbu, bývali v jednom byte, prežívali rovnakú bolesť, resp. chápali niečiu bolesť, tešili sa spolu z niečoho, hovorili o problémoch, rozdelili si prácu...

Ministerstvo kultúry ako ÚOŠS v oblasti starostlivosti o štátny jazyk má záujem o ciele zvýšenie jazykovej kultúry v mediálnej sfére, osobitne vo verejnoprávnych médiách. Tento zámer je obsiahnutý v odporúčaní, ktoré sú súčasťou prvej, druhej i tretej správy. Zvýšenie jazykovej kultúry redaktorov, moderátorov a ďalších zamestnancov médií by sa malo dosiahnuť systematickým jazykovým vzdelávaním, zavedením tzv. kvalifikačných skúšok pre redaktorov a moderátorov pred ich prvým vystúpením pred kamerou alebo do mikrofónu, zriadením funkcie hlasového pedagóga v rozhlase a televízii, ako aj funkcie jazykového redaktora a pod. Uvedené opatrenia sa však z rôznych dôvodov a príčin (finančné alebo kapacitné možnosti) len veľmi ťažko zavádzajú do mediálnej praxe, v ktorej sa zreteľne odrážajú rastúce globalizačné tendencie.

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS)

Uznesenie vlády č. 86/2016 k tretej správe v bode C.2. odporúča generálnemu riaditeľovi RTVS priebežne „realizovať odporúčania týkajúce sa zvyšovania jazykovej úrovne vo vysielaní rozhlasovej a televíznej programovej služby vyplývajúce z Tretej správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky – časť Médiá“.

Slovenská televízia (STV) ako jedna z organizačných zložiek RTVS v súvislosti s plnením tohto uznesenia uvádza, že podmienka ovládania slovenského spisovného jazyka na vysokej úrovni je jedným zo základných predpokladov pri prijímaní nových redaktorov a spolupracovníkov. V STV je zriadená funkcia jazykového redaktora, ktorý zabezpečuje kontrolu každého textu hlavných spravodajských relácií. V hodnotenom období STV spolupracovala s renomovaným hlasovým pedagógom, ktorý sledoval jazykovú úroveň prejavov moderátorov a redaktorov spravodajstva a publicistiky. Vedenie RTVS pripravuje ďalšie zlepšenie a skvalitnenie systému školení redaktorov v tejto oblasti. Sekcia televízneho spravodajstva a športu plánuje obnovenie systému skúšok a udeľovania moderátorských tried, ktorý sa v minulosti úspešne používal v Slovenskom rozhlase. Vedenie Centra spravodajstva a športu pravidelne hodnotí jazykové prejavy redaktorov a dodržiavanie spisovnej normy slovenského jazyka a redaktorov bezodkladne na zistené nedostatky upozorňuje.

Slovenský rozhlas (SRO) ako druhá organizačná zložka RTVS považuje jazykové prejavy moderátorov, redaktorov či hlásateľov všetkých okruhov SRO za najkvalitnejšie v rámci

slovenského rozhlasového prostredia ako celku. Vo svojich podkladoch zaslaných ministerstvu kultúry uviedol, že sa dôsledne usilujú dodržiavať zásady spisovnej slovenčiny v oblasti štylistiky, lexiky, techniky reči, artikulácie a pod. V SRo kladú dôraz na civilnú príjemnú interpretáciu, zrozumiteľnosť, kultivovanosť, dôveryhodnosť a zaujatie poslucháčov s náležitou komunikačnou energiou. Tomuto zámeru sa v sledovanom období prispôsobili aj konzultácie – pravidelné stretnutia s tromi odborníkmi, ktoré zaviedli pred štyrmi rokmi. Počas štvorročného obdobia fungovania systému konzultácií preškolili a na novú prácu pripravili desiatky redaktorov publicistiky, spravodajstva (vrátane Zelenej vlny), moderátorov, hlásateľov (Devín), ale aj pracovníkov Slovenského hydrometeorologického ústavu ako pravidelných účastníkov vysielania. Viackrát vycestovali do regionálnych štúdií v Banskej Bystrici a Košiciach. Na základe požiadavky úseku zahraničných stykov odborne posúdili interpretáciu moderátorov a redaktorov slovenského vysielania v maďarskom Segedíne, ktorí prišli na bratislavské pracovisko a absolvovali viacero konzultácií s rôznym zameraním. Konzultácie sa uskutočňujú formou odposluchov živého vysielania z denných záznamov, ktoré sa hodnotia a analyzujú, ale aj formou tréningu interpretácie pripravovaných textov do živého vysielania. Frekventanti dostávajú aj pomocné tréningové texty na zdokonaľovanie sa mimo konzultačných hodín. Výsledky vzdelávania sú podľa vyjadrenia SRo zrejmé z vysielania – u všetkých redaktorov a moderátorov je evidentná vyššia kvalita jazykového prejavu. Práca s interpretmi je nepretržitá, sústavná a kontinuálna, pretože redaktori sa menia a prichádzajú noví – z iných médií alebo z iného prostredia.

Keďže SRo má ambíciu stať sa vyhľadávaným, najpočúvanejším a najdôveryhodnejším médiom s výraznejším nárastom pred komerčnými rádiami, bude pokračovať v nadväzujúcom systematickom vzdelávaní svojich redaktorov a moderátorov v jazykovej oblasti. Vedúci pracovníci si uvedomujú, že pozornosť treba venovať nielen bratislavským zamestnancom, ale aj zamestnancom v štúdiách v Banskej Bystrici a Košiciach. Ako dlhodobú úlohu v SRo vnímajú zabezpečenie odborného dozoru nad používaním slovenského spisovného jazyka. Jednou z úloh bude napríklad sústrediť pozornosť na okruhy Rádio Regina a FM Rádio, ktorým doposiaľ z kapacitných dôvodov venovali len čiastočnú pozornosť. Taktiež považujú za potrebné dôslednejšie skúmať dispozície a predpoklady v oblasti prednesu a interpretácie najmä pri výbere nových redaktorov a moderátorov.

Rada pre vysielanie a retransmisiu (RVR)

RVR plní úlohu orgánu štátnej správy v oblasti vysielania a retransmisie v zmysle zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov. Do jej pôsobnosti patrí aj dohľad nad používaním štátneho jazyka vo vysielaní rozhlasovej a televíznej programovej služby a dodržiavaním príslušných ustanovení zákona č. 308/2000 Z. z. a zákona o štátnom jazyku. Konkrétne je to riešenie sťažností občanov, ich vyhodnocovanie, ako aj sankcionovanie nedostatkov v používaní štátneho jazyka v rozhlasovom a televíznom vysielaní.

V období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017 uložila RVR **šesť sankcií** za porušenie zákona o štátnom jazyku a zákona č. 308/2000 Z. z. vysielateľom, ktorí nezabezpečili používanie štátneho jazyka v konkrétnych programoch (príloha č. 5).

V piatich prípadoch sa porušenia zákona dopustil ten istý televízny vysielateľ, ktorý opakovane nedodržiaval povinnosť zabezpečiť slovenskú jazykovú verziu (slovenský dabing alebo slovenské titulky) pri pôvodných cudzojazyčných programoch, ktoré odvysielal s českým dabingom. Zákon o štátnom jazyku ukladá vysielateľom povinnosť vysielateľ televíznu programovú službu v štátnom jazyku, pričom v § 5 ods. 1 ustanovuje niekoľko výnimiek z tejto povinnosti. Výnimka sa týka aj používania českého jazyka, v ktorom sa môžu odvysielateľ všetky pôvodné české audiovizuálne diela, ktoré vysielateľ zaradi do svojej

programovej služby okrem diel pre deti do 12 rokov. Ak ide o iné cudzojazyčné audiovizuálne diela (napr. anglické, nemecké, francúzske atď.), ktoré nie sú pôvodnými českými dielami, musí k nim vysielateľ zabezpečiť slovenský dabing alebo slovenské titulky. Táto povinnosť sa však nevzťahuje na staršie audiovizuálne diela cudzieho pôvodu, ktoré boli v Slovenskej republike odvysielané s českým dabingom pred 1. januárom 2008, keď nadobudol účinnosť audiovizuálny zákon č. 343/2007 Z. z. Súkromný vysielateľ za tieto porušenia zákona zaplatil pokutu v celkovej výške 9 000 eur.

V šiestom prípade bola uložená nepeňažná sankcia (upozornenie na porušenie zákona) ďalšiemu súkromnému vysielateľovi, ktorý odvysielal časť programu v jazyku národnostnej menšiny bez titulkov v štátnom jazyku, resp. bez bezprostredného odvysielania programu v štátnom jazyku, čím došlo k porušeniu povinnosti zabezpečiť pri vysielaní programov a ostatných zložiek programovej služby používanie štátneho jazyka.

Do kancelárie RVR boli v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017 doručené aj viaceré ďalšie sťažnosti, v ktorých občania upozorňovali na nesprístupnenie niektorých programov a textových informácií vo vysielaní v slovenskom jazyku. Všetky sťažnosti doručené RVR v sledovanom období obsahuje už spomínaná príloha č. 4.

Odporúčania

1. Rozvinúť užšiu spoluprácu ministerstva kultúry s verejnoprávnym vysielateľom v záujme zlepšenia jazykovej úrovne v televíznom a rozhlasovom vysielaní.
2. Zintenzívniť spoluprácu ministerstva kultúry s RVR pri riešení podnetov občanov na nevyhovujúcu jazykovú úroveň v rozhlasovom a televíznom vysielaní s cieľom prispieť k dodržiavaniu povinnosti používať slovenský spisovný jazyk v týchto médiách predovšetkým zo strany profesionálnych používateľov štátneho jazyka.
3. Dohľad nad zákonom o štátnom jazyku zamerať aj na uplatňovanie spisovnej normy v médiách.

ŠKOLSTVO

Štátna školská inšpekcia (ŠŠI)

V školských rokoch 2015/2016 a 2016/2017 vykonala ŠŠI komplexné inšpekcie, ktorými sledovala stav používania štátneho jazyka v materských, základných a stredných školách. Kompletnú správu ŠŠI prináša príloha č. 6.

Niektoré zistenia v školách s vyučovacím jazykom slovenským:

V porovnaní s hodnotením ovládania a používania štátneho jazyka v materských školách v predchádzajúcej správe nenastali žiadne zásadné zmeny, a teda je kontinuálne na dobrej úrovni. Učitelia boli pre deti vhodným jazykovým vzorom, zväčša dbali na spisovnosť jazykového prejavu detí a v lokalitách so silným vplyvom nárečia vhodne viedli deti k používaniu správnych slovenských slov a slovných spojení. V jednej materskej škole s vyučovacím jazykom slovenským však učitelia a deti komunikovali v maďarskom jazyku, čomu zodpovedali aj slabo rozvinuté komunikačné spôsobilosti detí v slovenskom jazyku.

Aj v základných školách mali žiaci vo väčšine učiteľov správny jazykový vzor bez náznakov nespisovnosti alebo nárečia. Učitelia dbali na kultivovanosť slovného prejavu žiakov a zväčša korigovali používanie nárečových slov. Pedagógovia viedli žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu, záujem o čítanie zvyšovali aktivizujúcimi čitateľskými stratégiami a dbali na používanie odbornej terminológie. Učitelia však väčšinou netrvali na súvislom a ucelenom vyjadrovaní žiakov.

Úroveň vyučovania v stredných školách bola hodnotená ako priemerná. Pedagógovia viedli žiakov ku kultúrnemu jazykovému prejavu prostredníctvom vlastného kultivovaného vyjadrovania, aj keď nie vždy trvali na ucelenom a plynulom vyjadrovaní. V prípade hovorového a nespisovného vyjadrovania žiakov bolo používanie neprimeraných jazykových prostriedkov korigované, a to rovnako na gymnáziách, ako aj v stredných odborných školách. Napriek tomu v stredných odborných školách bol ústny prejav viacerých žiakov málo rozvinutý, chýbalo samostatné plynulé vyjadrovanie, niektorí jednotlivci mali problémy s uplatňovaním správnej terminológie a používali nárečové slová. K negatívnym skutočnostiam patrilo zistenie, že v jednej kontrolovanej strednej odbornej škole sa v prejave učiteľky vyskytovali nárečové prvky.

Niektoré zistenia v školách s vyučovacím jazykom maďarským (VJM):

Ovládanie a používanie štátneho jazyka deťmi v materských školách s VJM bolo ovplyvnené verbálnym vzorom učiteľov a mierou podporovania a využívania dvojazyčnej komunikácie. Vyskytli sa aj prípady, keď učitelia dostatočne neovládali slovenský jazyk a neboli pre deti vhodným jazykovým vzorom. Na jazykovo zmiešanom území vedeli len niektoré deti použiť slovnú zásobu v štátnom jazyku v porovnateľnej frekvencii so slovnou zásobou v materinskom jazyku. Deti, ktoré pochádzali z rodín s dvojazyčnou komunikáciou (maďarsko-slovenskou, rómsko-slovenskou) a ktoré do materskej školy dochádzali viac rokov, mali rozsiahlejšiu slovnú zásobu.

Na prvom stupni základných škôl s VJM v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra učitelia pri práci s textom nedostatočne dbali na správnu výslovnosť. Ústny prejav bol u väčšiny žiakov jednoduchý, u niektorých sa silne prejavovala komunikačná bariéra. Na druhom stupni učitelia podnecovali žiakov k plynulému vyjadrovaniu sa a vhodne ich upozorňovali na chyby vo výslovnosti. Jazykový prejav učiteľov bol kultivovaný a komunikovali so žiakmi prevažne v slovenskom jazyku. Vyjadrovacie schopnosti žiakov sa však líšili v závislosti od jazykového prostredia, z ktorého pochádzali. U väčšiny sa preukázalo lepšie písomné vyjadrovanie než ústne. Niektorí žiaci pochopili obsah čítaného alebo počutého textu až po pretlmočení do maďarského jazyka. Žiaci na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry medzi sebou komunikovali v maďarskom jazyku, čo im učitelia tolerovali.

Úroveň vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v stredných školách bola ŠŠI hodnotená ako priemerná. Horšie výsledky zaznamenala jedna stredná odborná škola v Košiciach, ktorá dosiahla nevyhovujúcu úroveň. Vyjadrovanie väčšiny žiakov nebolo gramaticky správne, kultivované, žiaci niekedy odpovedali na učiteľove otázky v maďarskom jazyku.

Ministerstvo školstva

Ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu vyplynula z bodu B.3. uznesenia vlády č. 86/2016 k tretej správe úloha „oboznámiť sa so závermi uvedenými v Tretej správe o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky a prijať opatrenia na zlepšenie úrovne používania a ovládania štátneho jazyka v rezorte školstva“. Závery sa týkali odporúčaní ŠŠI a odporúčaní uvedených v kapitole Školstvo v druhej a tretej správe. Osobitnú skupinu tvorili odporúčania na zlepšenie úrovne používania štátneho jazyka v školách s VJM.

Odporúčania druhej a tretej správy boli zamerané na zlepšenie ovládania slovenského jazyka nielen u žiakov, ale aj u učiteľov slovenského jazyka a ostatných všeobecno-vzdelávacích predmetov a na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov.

Úloha *Jazykové kompetencie rozvíjané naprieč kurikulumom*, ktorej cieľom bolo stanoviť jazykové kompetencie zo slovenského jazyka v rámci jednotlivých vzdelávacích oblastí, zostala v štádiu rozpracovanosti. Riešením úlohy bol v roku 2015 poverený Štátny

pedagogický ústav (ŠPÚ). V roku 2016 sa táto úloha premietla do nového projektu *Zvýšenie kvality všeobecného vzdelávania prostredníctvom vytvorenia digitálnych nástrojov kurikulárneho riadenia pre MŠ, ZŠ a SŠ v kontexte rozvoja európskej edukačnej politiky a európskeho povedomia – Kvalitné riadenie otvoreného kurikula (KROK)*, ktorý zatiaľ ešte nie je schválený.

Ministerstvo školstva vo svojich podkladoch uviedlo, že na zvýšenie jazykovej kultúry rečových (ústnych aj písomných) prejavov žiakov slúžili v sledovanom období najmä voľnočasové aktivity rozvíjajúce záujem žiakov o slovenský jazyk a o čítanie kníh. Ministerstvo školstva naďalej pokračovalo v podpore celoslovenských recitačných a literárnych súťaží a celoslovenských súťaží triednych a školských časopisov, pri ktorých sa okrem iného hodnotila aj jazyková úroveň žiackych prác a kultivovaný rečový prejav. Slovenská pedagogická knižnica zorganizovala v roku 2015 a 2016 ďalšie ročníky celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy* (4. a 5. ročník) a československého projektu *Záložka do knihy spája školy* (6. a 7. ročník), ktorých cieľom bolo podporiť vzťah žiakov ku knihám. Na podporu a rozvoj čitateľských, komunikačných, prezentačných a sociálnych zručností zrealizovala Slovenská pedagogická knižnica 11. a 12. ročník celoslovenského projektu určeného pre školské knižnice *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. Do projektu sa v roku 2015 prihlásilo 280 školských knižníc a v roku 2016 to bolo 244 školských knižníc. Všetky tri celoslovenské projekty boli súčasťou množstva ďalších aktivít organizovaných v rámci *Národnej stratégie zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvíjania čitateľskej gramotnosti* (ďalej len „národná stratégia“), ktorej garantom je ministerstvo školstva a ktorú prerokovala vláda na svojom zasadnutí 29. apríla 2016. Jedným z cieľov tejto stratégie je aktualizovať štátne vzdelávacie programy z aspektu úrovni čitateľskej gramotnosti vo všetkých vzdelávacích oblastiach a vypracovať štandardy pre jednotlivé úrovne gramotnosti. V národnej stratégii sa pri plnení špecifického cieľa zdôrazňuje nadpredmetový charakter rozvoja čitateľskej gramotnosti a akcentuje sa v ňom participácia všetkých učiteľov na jej rozvíjaní. V súvislosti s plnením cieľov národnej stratégie vyhlásilo ministerstvo školstva školský rok 2016/2017 za Rok čitateľskej gramotnosti. V rámci neho vyhlásil minister školstva, vedy, výskumu a športu 8. novembra 2016 *Čitateľskú súťaž pre žiakov základných škôl*. Do súťaže sa zapojilo viac ako tisíc žiakov z takmer 700 škôl. V školskom roku 2016/2017 sa uskutočnila ďalšia významná aktivita na zlepšenie vzťahu detí k čítaniu pod názvom *Spoločné čítanie rozprávky v základných školách na celom území Slovenska*. Do tejto iniciatívy, ktorá mala počas Medzinárodného dňa školských knižníc (24. október) podporiť vzťah detí a žiakov k čítaniu, sa zapojili aj základné školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Na nepriaznivý stav prejavujúci sa zníženým záujmom detí o čítanie kníh reagovalo aj **ministerstvo kultúry** vypracovaním *Koncepcie rozvoja kultúrnych a čitateľských kompetencií detí prostredníctvom kultúrnej výchovy s cieľom zriadenia Centra literatúry pre deti a mládež a podpory čítania*, ktorá je výsledkom spolupráce ministerstva školstva, BIBIANY – medzinárodného domu umenia pre deti, Slovenskej sekcie IBBY, Literárneho informačného centra, Slovenskej asociácie knižníc, Spolku slovenských knihovníkov a knižníc a Knižnice pre mládež mesta Košice. Materiál schválila vláda uznesením č. 554/2017, v ktorom uložila ministrovi kultúry zriadiť v BIBIANE *Centrum literatúry pre deti a mládež a podpory čítania*. Prostredníctvom novozriadeného centra bude možné účinne pôsobiť na zlepšenie nepriaznivého stavu v oblasti čítania. Touto aktivitou sa otvárajú nové možnosti a spôsoby rozvoja kultúry čítania a čitateľských kompetencií. Náplň centra v mnohých aspektoch synergicky dopĺňa a sleduje ciele národnej stratégie, ktorej hlavným zámerom bolo vytvoriť funkčný a kooperujúci systém formálneho vzdelávania s prepojením na neformálne vzdelávanie, a to od predškolského veku až po dospelú populáciu

vrátane seniorov. Výhody tohto prepojenia možno ilustrovať na príkladoch už fungujúcej spolupráce. Dlhodobá skúsenosť potvrdzuje napríklad veľký význam spolupráce knižníc a škôl. Knižnice pôsobia komplementárne voči školám vo vzdelávacom procese. Reprezentujú kultúrne inštitúcie, ktoré priaznivo pôsobia pri rozvíjaní vedomostí z oblasti literárnej výchovy a pri výchove žiakov k čitateľským kompetenciám.

V školách s VJM sa v sledovanom období nepodarilo prijať nijaké zásadnejšie opatrenia na skvalitnenie vyučovania slovenského jazyka a na celkové zlepšenie úrovne ovládania slovenského jazyka absolventmi základných a stredných škôl. Napriek pretrvávajúcim problémom s ovládaním štátneho jazyka u žiakov v školách s VJM sa počet hodín slovenského jazyka a slovenskej literatúry na 1. stupni základných škôl už od roku 2008 nenavýšoval a od roku 2015 sa neuvažovalo ani o ďalšom navýšení hodinovej dotácie tohto predmetu na 2. stupni základných škôl.

Podrobnejšie informácie o plnení ďalších odporúčaní na zlepšenie úrovne ovládania slovenského jazyka v materských, základných a stredných školách obsahuje príloha č. 7.

Odporúčania

1. V školskej praxi pristúpiť k dôslednejšiemu napĺňaniu odporúčaní ŠŠI týkajúcich sa zvýšenia kvality vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry najmä v školách s VJM a realizovať aj doteraz nenaplnené odporúčania uvedené v predchádzajúcich správach o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky.
2. Dbieť o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry).
3. V školách s VJM venovať zvýšenú pozornosť dodržiavaniu predpokladov na výkon pedagogickej činnosti a odbornej činnosti podľa § 6 ods. 1 písm. d) (ovládanie štátneho jazyka) zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
4. V školách s VJM na každom vyučovacom predmete venovať časť vyučovacej hodiny slovenskej terminológii daného predmetu.
5. Systematicky a komplexne podporovať čitateľské zručnosti jednotlivcov.
6. Podporovať a zabezpečiť vzdelávanie učiteľov v oblasti didaktiky a metodiky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry.
7. Uplatňovať diferencovaný prístup k deťom v závislosti od úrovne ovládania štátneho jazyka.

Vysoké školy

Tretia správa sa zaoberala aj problematikou úrovne používania štátneho jazyka na vysokých školách z viacerých pohľadov. K nej prijaté uznesenie vlády č. 86/2016 odporučilo v bode C.1. rektorom vysokých škôl „realizovať odporúčania týkajúce sa vysokého školstva vyplývajúce z Tretej správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky – časť Školstvo“.

V súvislosti s plnením týchto odporúčaní (spolu päť odporúčaní) boli oslovené všetky vysoké školy pôsobiace na území Slovenskej republiky – verejné, štátne i súkromné. Z 20 verejných vysokých škôl sa k plneniu odporúčaní vyjadrilo 13 (65 %), z 3 oslovených štátnych vysokých škôl poslali odpovede dve vysoké školy (66, 6 %) a z 12 súkromných vysokých škôl šesť (50 %). Informácie poskytnuté niektorými vysokými školami však boli príliš všeobecné a formálne, a preto nemali potrebnú výpovednú hodnotu. Spracovanie

podkladov, ktoré zaslali vysoké školy ministerstvu kultúry k plneniu jednotlivých odporúčaní z tretej správy, prináša príloha č. 8.

Prvé odporúčanie bolo zamerané na zmenu hodnotenia písomných záverečných prác na všetkých stupňoch štúdia tak, aby školiteľské a oponentské posudky obsahovali ako jedno zo samostatných kritérií aj hodnotenie jazykovej úrovne záverečných prác v bodovej a slovnej podobe. Väčšina vysokých škôl v tejto súvislosti konštatovala, že jazyková stránka záverečnej práce je súčasťou celkového hodnotenia a naďalej sa posudzuje len v rámci jej formálneho spracovania. V praxi to však často znamená, že jazyková úroveň záverečných prác sa vôbec nehodnotí. Formálne spracovanie záverečnej práce ako hodnotiace kritérium totiž obsahuje niekoľko súčastí, ako napríklad: dodržanie stanoveného rozsahu záverečnej práce, členenie do kapitol, štruktúrovanie textu, *jazyková stránka*, úprava textu – grafy, tabuľky, práca s citačnou a bibliografickou normou atď. Uvedené súčasti tohto kritéria však nemožno považovať za rovnocenné, keďže napríklad grafická úprava textu sa dá veľmi jednoducho upraviť mechanicky, pomocou počítačového nastavenia, ale na jazykovú stránku textu (gramatika, štylistika) sa treba sústrediť v celom procese jeho tvorby. Okrem toho sa často v rámci hodnotenia formálnej stránky práce uvádza namiesto požiadavky prihliadať na jazykovú úroveň textu len veľmi všeobecná požiadavka, ako napríklad „písomná stránka“, „úroveň písania“ či „písomné spracovanie záverečnej práce“. Z tohto dôvodu sa naďalej ukazuje ako potrebné zaviesť v školiteľských a oponentských posudkoch samostatné kritérium **jazyková úroveň záverečnej práce** s vlastným bodovým a slovným hodnotením, v rámci ktorého sa bude hodnotiť pravopisná, gramatická a štylistická úroveň textu záverečnej práce a používanie správnej odbornej terminológie. Niekoľko vysokých škôl k takémuto riešeniu pristúpilo už v sledovanom období, a to postupným zavádzaním presnejšej špecifikácie hodnotenia jazykovej úrovne záverečných prác a niekde aj osobitného hodnotiaceho kritéria zameraného na jazykovú stránku textu (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská technická univerzita v Bratislave, Paneurópska vysoká škola v Bratislave, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave).

Pri ďalšom odporúčaní (druhé odporúčanie z tretej správy), ktoré sa týkalo utvorenia podmienok na zavedenie povinných predmetov, ktoré by mohli prispieť k zvyšovaniu jazykovej kultúry a komunikačnej úrovne študentov, zaznamenalo ministerstvo kultúry rôzne vyjadrenia vysokých škôl. Viaceré školy vyslovili názor, že nie je ich povinnosťou učiť to, čo sa mali študenti naučiť v základnej a strednej škole. Ďalšie školy nepovažujú zavedenie nových povinných predmetov za reálne, keďže si to vyžaduje navýšenie finančných prostriedkov. Našli sa však aj také vysoké školy, ktoré považujú zavedenie povinného predmetu *akademické písanie a jazyková kultúra* na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia v akejkoľvek forme (dennej, externej, on-line) za potrebné. Podľa nich sa tým utvára priestor nevyhnutný na rozvoj v oblasti používania spisovného jazyka a kultivovaného vyjadrovania. Tieto vysoké školy majú v rámci študijných odborov predmety zamerané na slovenský jazyk a písomnú či ústnu komunikáciu zaradené medzi povinné, resp. povinne voliteľné v rôznom rozsahu a na rôznej úrovni. Patrí k nim napríklad Univerzita Komenského v Bratislave, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Trnavská univerzita v Trnave, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Prešovská univerzita v Prešove, Paneurópska vysoká škola a ďalšie.

Väčšina vysokých škôl sa k odporúčaniam (tretie odporúčanie z tretej správy) týkajúcemu sa zvyšovania jazykovej úrovne vysokoškolských pedagógov pri používaní slovenského spisovného jazyka v rámci celoživotného vzdelávania nevyjadrila. Niektoré vysoké školy zastávajú názor, že je to v princípe individuálna záležitosť každého pedagóga, keďže kultivované vyjadrovanie je jednou z podmienok prijatia vysokoškolského pedagóga do zamestnania. Iné vysoké školy vyvíjajú sporadické aktivity v tejto oblasti, ktoré spočívajú v organizovaní konferencií a seminárov, resp. v podpore účasti pedagogických zamestnancov

na odborných seminároch, konferenciách, študijných pobytoch a stážach, ktoré môžu prispieť k zvyšovaniu jazykovej úrovne ich písomných a ústnych prejavov.

Štvrté odporúčanie z tretej správy sa orientovalo na budovanie a dopĺňanie terminologických databáz jednotlivých študijných odborov na vysokých školách, keďže dôležitou úlohou vysokej školy je oboznámiť študentov s terminológiou príslušného študijného odboru a naučiť ich správne ju používať po skončení štúdia v každodennej praxi. Viaceré oslovené vysoké školy konštatujú, že s terminologickými databázami príslušných odborov sa študenti zoznamujú najmä na úvodných prednáškach, pričom jednotlivé pracoviská majú k dispozícii aj odborné terminologické slovníky. Aj tu je prístup vysokých škôl k problematike budovania a využívania terminológie rozdielny. Existujú vysoké školy, ktoré vydali publikácie zamerané na špecifické terminologické oblasti (napríklad Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach), ďalšie sú aktívne v riešení terminologických otázok prostredníctvom projektov z jestvujúcich grantových schém ministerstva školstva (Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave), resp. ich zamestnanci sa aktívne zúčastňujú na tvorbe terminologických databáz a slovníkov v spolupráci s JÚLŠ SAV (napríklad Univerzita Komenského v Bratislave). Príkladný je prístup Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, kde je odborná terminológia v štátnom jazyku zakomponovaná v sylaboch takmer každého predmetu, jej pedagogickí zamestnanci systematicky dopĺňajú odbornú terminológiu o nové pojmy, ktoré následne používajú pri výučbe predmetov. Táto vysoká škola ako jediná uvádza, že používanie odbornej terminológie je aj jedným z kritérií hodnotenia záverečných prác. Ukazuje sa ako potrebné aj naďalej sa na vysokých školách zaoberať terminológiou jednotlivých študijných odborov, pričom je možné využiť odborný potenciál vlastných zamestnancov, ale aj spoluprácu s jazykovednými pracoviskami.

Posledné piate odporúčanie sa týkalo rozvoja jazykovej kultúry ústnych prejavov budúcich pedagógov na pedagogických fakultách vysokých škôl. K jeho plneniu sa vyjadrili takmer všetky slovenské univerzity, na ktorých sú zriadené pedagogické fakulty. Zdokonaľovanie jazykovej kultúry rečových prejavov u študentov – budúcich pedagógov považujú spravidla za neoddeliteľnú súčasť vzdelávacieho procesu, ktorého sa študenti zúčastňujú v rámci odborných prednášok, cvičení, seminárov a odbornej praxe. Niektoré vysoké školy uvádzajú, že ústny prejav sa rozvíja prierezovo vo všetkých predmetoch (Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave). Niekde sa začínajú na skúškach z profilových predmetov v rámci učiteľských študijných programov uprednostňovať ústne skúšky pred písomnými v záujme zlepšenia komunikačných a jazykových kompetencií študentov (Vysoká škola DTI). Na jednej vysokej škole, kde sa interaktívna forma výučby zameranej na rozvoj jazykovej kultúry ústneho prejavu budúcich pedagógov uskutočňuje v súčasnosti predovšetkým v rámci jazykovo zameraných študijných programov, plánujú v budúcnosti systematicky rozvíjať túto kompetenciu na celouniverzitnej úrovni (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre).

Odporúčania

1. Na všetkých vysokých školách zaviesť v školiteľských a oponentských posudkoch záverečných prác samostatné kritérium *jazyková úroveň záverečných prác* s vlastným bodovým a slovným hodnotením, v rámci ktorého sa bude hodnotiť pravopisná, gramatická a štylistická úroveň textu záverečnej práce a používanie správnej odbornej terminológie.
2. Cielene budovať terminológiu jednotlivých študijných odborov s využitím odborných kapacít vlastných zamestnancov a vypisovaním tém záverečných prác zameraných na problematiku terminológie.

3. Pokračovať v trende rozvoja výučby zameranej na jazykovú kultúru ústnych a písomných prejavov poslucháčov učiteľských programov vysokoškolského štúdia a rozšíriť zavedenie interaktívnych foriem takejto výučby v tých študijných programoch, ktoré zatiaľ takúto možnosť neponúkajú.

ZÁKON O ŠTÁTNOM JAZYKU

Dohľad ministerstva kultúry

Postavenie slovenského jazyka je legislatívne zakotvené v článku 6 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky: „Na území Slovenskej republiky je štátnym jazykom slovenský jazyk“. Zákon o štátnom jazyku upravuje používanie slovenského jazyka v konkrétnych oblastiach verejného styku a ustanovuje pravidlá používania iných jazykov vrátane jazykov národnostných menšín vo vzťahu k štátnemu jazyku. Zákon o štátnom jazyku je základným právnym predpisom regulujúcim používanie jazykov vo verejnom styku na území Slovenskej republiky a má postavenie *lex specialis* vo vzťahu k normám upravujúcim používanie menšinových jazykov a iných jazykov vo verejnej správe v Slovenskej republike. Postavenie zákona o štátnom jazyku ako osobitného predpisu vo vzťahu k normám regulujúcim používanie jazykov národnostných menšín je zakotvené v § 1 ods. 4: „Ak tento zákon neustanovuje inak, na používanie jazykov národnostných menšín a etnických skupín sa vzťahujú osobitné predpisy“. V tomto ustanovení zákon o štátnom jazyku odkazuje na viaceré právne predpisy umožňujúce používanie jazykov národnostných menšín vrátane zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 184/1999“). Zákon č. 184/1999 sa vzťahuje na obce, v ktorých podľa výsledkov posledného sčítania obyvateľov, domov a bytov dosiahol počet príslušníkov národnostnej menšiny minimálne 20 % z celkového počtu obyvateľov danej obce. V týchto obciach sa súbežne so štátnym jazykom umožňuje používanie menšinových jazykov v niektorých oblastiach verejného styku, ktoré zákon presne vymedzuje, a to v súlade s podmienkami určenými zákonom o štátnom jazyku ako základným právnym predpisom v otázkach používania jazykov na území Slovenskej republiky. V praxi to znamená, že v obciach, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 184/1999, sa uplatňujú obidva zákony súbežne, t. j. v plnom rozsahu sa uplatňuje zákon o štátnom jazyku a popri ňom aj príslušné ustanovenia zákona č. 184/1999.

Dohľad nad uplatňovaním prevažnej väčšiny ustanovení zákona o štátnom jazyku zabezpečuje ministerstvo kultúry, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy na úseku starostlivosti o štátny jazyk. Kontrolu nad dodržiavaním niektorých vybraných ustanovení zákona preberajú špeciálne orgány dohľadu, ako sú: RVR (dozerá na uplatňovanie § 5 ods. 1 – 3 zákona o štátnom jazyku vzťahujúcich sa na používanie štátneho jazyka v rozhlasovom a televíznom vysielaní) a ÚŠKVBL, ŠÚKL, ŠVPS, ÚVZ a SOI (dozerajú na uplatňovanie § 8 ods. 1 zákona o štátnom jazyku v oblasti ochrany spotrebiteľa, ako aj v reklame podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame v znení neskorších predpisov).

V rámci dohľadových konaní, ktoré ministerstvo kultúry uskutočnilo v sledovanom období (od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017), boli zistené porušenia týchto ustanovení zákona o štátnom jazyku:

- porušenie § 3 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo pri zverejňovaní informácií v tlačenej orgáne (periodiku) samosprávy mesta, ktoré boli zverejnené väčšinou len v maďarskom jazyku bez ich sprístupnenia v slovenskom jazyku,

- porušenie § 3 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo pri zverejňovaní oznamov v priestoroch mestského úradu: niektoré oznamy pre občanov boli sprístupnené len v menšinovom jazyku bez ich verzie v slovenskom jazyku,
- porušenie § 3 ods. 1 a ods. 2 písm. c) v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo v oblasti vedenia úradnej agendy pri vyplňaní údajov na spisových obaloch len v maďarskom jazyku bez použitia štátneho jazyka,
- porušenie § 3 ods. 3 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo zverejnením informácií na webovom sídle mesta len v maďarskom jazyku bez ich sprístupnenia v štátnom jazyku,
- porušenie § 3a v spojení s § 11 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo nerešpektovaním kodifikovanej podoby štátneho jazyka pri určovaní názvov ulíc a umiestňovaním nesprávnych (neúplných) názvov ulíc na smerovacích tabuliach v meste,
- porušenie § 3a, ku ktorému došlo umiestnením označenia mesta v menšinovom jazyku na úradnej pečiatke používanej v činnosti mestského úradu,
- porušenie § 5 ods. 4 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo nezabezpečením všetkých informácií zverejňovaných prostredníctvom miestneho rozhlasu v štátnom jazyku a nezabezpečením zákonom stanoveného poradia pri dvojjazyčných hláseniach,
- porušenie § 5 ods. 7 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo pri organizovaní kultúrnych a výchovno-vzdelávacích podujatí, pri ktorých nebolo zabezpečené použitie štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku (všetky sprievodné informácie na týchto podujatiach vrátane oficiálneho príhovoru primátora odznali len v maďarskom jazyku; ani jedna sprievodná informácia na verejnom podujatí organizovanom dotknutou obcou nebola zabezpečená v štátnom jazyku),
- porušenie § 5 ods. 8, ku ktorému došlo umiestnením pamätných tabúl na území mesta bez slovenského textu (text na tabuliach bol len v maďarskom jazyku), a porušenie § 11b zákona o štátnom jazyku, ku ktorému došlo nezabezpečením opravy textov na tabuliach do 31. októbra 2011.

Kontrolované subjekty väčšinu uvedených porušení odstránili v stanovenom termíne. Prípady, v ktorých si náprava vyžadovala dlhšiu časovú lehotu, bude ministerstvo kultúry monitorovať v nasledujúcom období. Vzhľadom na to, že kontrolované subjekty pristupovali aktívne k odstraňovaniu protiprávneho stavu, nebolo nutné v sledovanom období uložiť sankciu ani v jednom prípade. (Pozn.: od schválenia zákona o štátnom jazyku až doteraz nebola za porušenie ustanovení zákona o štátnom jazyku uložená žiadna pokuta.)

Okrem toho ministerstvo kultúry riešilo v sledovanom období viacero podnetov, v ktorých občania upozorňovali na porušovanie ustanovení zákona o štátnom jazyku v rozličných oblastiach verejného styku. Celkovo bolo na ministerstvo kultúry doručených **71 opodstatnených podnetov**. Prehľad týchto podnetov sa nachádza v prílohe č. 9 (nie sú v nej zahrnuté sťažnosti na nízku jazykovú úroveň v médiách, ktoré už obsahuje príloha č. 3). Veľká časť podnetov sa týkala umiestňovania nápisov na rôznych reklamných plochách alebo budovách v iných jazykoch bez zabezpečenia verzie v štátnom jazyku alebo bol slovenský text na dvojjazyčnom ozname zverejnený menším písmom či v nesprávnom poradí oproti textu v inom jazyku. Inými jazykmi boli najčastejšie maďarský a anglický jazyk, ale vyskytli sa aj nápisy v poľskom, nemeckom, arabskom či čínskom jazyku.

Značná časť podnetov pochádzala od slovenských občanov žijúcich na jazykovo zmiešanom území južného Slovenska, ktorí sa sťažovali na diskriminačný prístup obecných samospráv, ktoré sprístupňovali väčšinu informácií prostredníctvom tlačeného periodika alebo internetovej stránky obce v maďarskom jazyku bez prekladu do štátneho jazyka. Občania sa tak nemohli dostať napríklad k informáciám o kultúrnych podujatiach alebo inom dianí

v obci. V niektorých obciach obecný rozhlas sprístupňoval informácie najprv v jazyku národnostnej menšiny a až potom v štátnom jazyku alebo vysielanie v obecnom rozhlase prebiehalo prevažne v menšinovom jazyku. Títo občania zároveň poukazovali aj na používanie označení obcí v jazyku národnostnej menšiny na verejne prístupných miestach (napr. na budovách orgánov verejnej správy).

Inokedy občania upozorňovali na nedostatočnú jazykovú úroveň v knižných publikáciách, ktoré obsahovali množstvo gramatických a štylistických chýb, čo zhoršovalo kvalitu čítaného textu a odpúťovalo pozornosť od obsahu.

V roku 2016 sa uskutočnili voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, s ktorými súvisela aj volebná kampaň politických strán. Na ministerstvo kultúry bolo doručené veľké množstvo podnetov (viac ako štvrtina všetkých prijatých podnetov) týkajúcich sa porušenia § 8 ods. 6 zákona o štátnom jazyku na bilbordoch politických strán, ktoré umiestňovali na svoje plagáty texty výlučne v maďarskom jazyku alebo len časť textu bola sprístupnená v slovenskom jazyku, alebo bol text v štátnom jazyku zverejnený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku. Ministerstvo kultúry tieto porušenia riešilo s majiteľmi reklamných plôch, ktorí predmetné oznamy zverejnili na svojich reklamných paneloch. Reklamné agentúry boli vyzvané na nápravu protiprávneho stavu. Komunikácia s nimi bola často zdĺhavá a k náprave dochádzalo so značným oneskorením.

Problém s bilbordmi pretrvával aj v roku 2017 pred voľbami do vyšších územných celkov. Napriek tomu, že sa jednotlivé reklamné agentúry zaviazali dodržiavať ustanovenia zákona o štátnom jazyku, opäť muselo ministerstvo kultúry riešiť viaceré podnety na porušenie zákona o štátnom jazyku, ku ktorému dochádzalo v rámci volebnej kampane.

Prehľad najčastejšie porušovaných ustanovení zákona o štátnom jazyku

§ 3 ods. 1 – 3:

Toto ustanovenie ukladá povinnosť všetkým zamestnancom orgánov verejnej správy, zamestnancom právnických osôb zriadených týmito orgánmi a právnických osôb zriadených zákonom, príslušníkom obecnej polície, príslušníkom Ozbrojených síl Slovenskej republiky, príslušníkom ozbrojených bezpečnostných zborov a iných ozbrojených zborov a príslušníkom Hasičského a záchranného zboru ovládať slovenský spisovný jazyk a používať ho pri svojej činnosti v úradnom styku (§ 3 ods. 1).

V odseku 2 sa ustanovuje povinnosť vydávať zákony, nariadenia vlády, ostatné všeobecne záväzné právne predpisy vrátane predpisov orgánov územnej samosprávy, rozhodnutia a iné verejné listiny v štátnom jazyku a viesť v štátnom jazyku celú úradnú agendu (matriky, zápisnice, uznesenia, štatistiky, evidencie, bilancie, úradné záznamy, informácie určené pre verejnosť a pod.) a kroniku obce. Výnimka z výlučného používania štátneho jazyka v úradnom styku sa uplatňuje vtedy, ak ide o úradný styk s cudzinou a tam, kde zákon o štátnom jazyku odkazuje na zákon č. 184/1999. V tých prípadoch, na ktoré sa súčasne vzťahuje aj zákon č. 184/1999, je možné v obciach s 20-percentným podielom príslušníkov národnostnej menšiny používať spolu so štátnym jazykom aj jazyk národnostnej menšiny v rámci úradnej činnosti orgánov miestnej štátnej správy, orgánov územnej správy a právnických osôb zriadených územnou samosprávou v tých konkrétnych situáciách, ktoré zákon presne určuje (napríklad pri poskytovaní odpovede na podanie občana napísané v jazyku národnostnej menšiny). K porušovaniu tohto ustanovenia dochádzalo napríklad pri vedení obecnej kroniky len v maďarskom jazyku alebo poskytnutím odpovede občanovi – príslušníkovi národnostnej menšiny len v menšinovom jazyku bez verzie v štátnom jazyku.

V zmysle § 3 odsek 3 sú orgány uvedené v § 3 ods. 1 povinné používať vo všetkých informačných systémoch a vo vzájomnom styku štátny jazyk. Týka sa to aj webových sídel

obcí, ktoré musia všetky zverejňované informácie na svojich internetových stránkach sprístupniť v štátnom jazyku.

V druhej správe prinieslo ministerstvo kultúry informáciu o stave oficiálnych webových stránok obcí z okresov Komárno a Dunajská Streda. Sledovali sa internetové stránky 101 obcí v časovom rozpätí od 21. novembra do 15. decembra 2013. Výsledky monitoringu ukázali, že približne polovica zo sledovaných obcí nezabezpečila slovenskú jazykovú verziu pri všetkých informáciách zverejnených na oficiálnych internetových stránkach obcí, čím došlo k porušeniu zákona o štátnom jazyku v činnosti orgánov územnej samosprávy.

Po štyroch rokoch (v roku 2017) ministerstvo kultúry zisťovalo, v koľkých prípadoch a akým spôsobom obce uskutočnili nápravu nevyhovujúceho stavu. Väčšina obcí, ktoré ešte v roku 2013 dôsledne nedodržiavali povinnosť zverejňovať všetky informácie v štátnom jazyku, mala už v roku 2017 svoje internetové stránky uvedené do súladu so zákonom o štátnom jazyku. Napriek tomu však na niektorých webových sídlach nedostatky naďalej pretrvávali, a preto sa ministerstvo kultúry v auguste 2017 písomne obrátilo na starostov a primátorov dotknutých obcí s výzvou na zabezpečenie nápravy. Išlo o 18 obcí z okresu Dunajská Streda a 12 obcí z okresu Komárno. Z celkového počtu 30 oslovených obcí boli ministerstvu kultúry v stanovenom termíne doručené odpovede z 20 obcí a po urgencii poslalo odpovede aj zvyšných desať obcí. Väčšina týchto obcí mala zriadené dvojjazyčné internetové stránky (slovenskú jazykovú verziu a maďarskú jazykovú verziu) a niektoré obce mali úvodnú stránku aj v anglickom alebo nemeckom jazyku. Porovnaním slovenskej a maďarskej jazykovej verzie sa zistilo, že niektoré kapitoly boli prístupné len v maďarskom jazyku bez slovenskej jazykovej verzie alebo slovenská verzia bola stručnejšia. Na stránkach v slovenskej jazykovej verzii sa vyskytovali informácie o kultúrnych, športových a iných podujatiach organizovaných obcou len v maďarskom jazyku, prípadne pod slovenským názvom (odkazom) bol umiestnený len text v maďarskom jazyku. Najčastejšie išlo o stránky venované základným a materským školám s vyučovacím jazykom maďarským, stránky občianskych združení pôsobiacich v obciach, pozvánky na kultúrne a iné podujatia v obci a informácie o histórii obce. Veľmi často sa na webových sídlach sprístupňovali jednotlivé čísla obecných novín vydávaných obcou výlučne v maďarskom jazyku bez slovenskej jazykovej verzie, respektíve len s čiastočne zabezpečeným prekladom do slovenského jazyka. Bežným nedostatkom bolo aj označovanie zverejňovaných albumov vo fotogalériách obcí len v maďarskom jazyku.

Na základe výzvy ministerstva kultúry väčšina obcí reagovala veľmi pohotovo a zistené nedostatky v obciach v krátkom čase odstránili alebo začali pracovať na zmene webovej stránky. Starostovia upozornili občianske združenia a riaditeľov škôl, aby k textom v maďarskom jazyku doplnili informácie v štátnom jazyku na svojich stránkach, ktoré sú dostupné aj z oficiálneho webového sídla obce. Niektoré obce odstránili prílohy, v ktorých chýbal preklad do slovenského jazyka alebo dočasne zrušili niektoré časti, ktoré neboli v súlade so zákonom o štátnom jazyku. Všetky oslovené obce sa zaviazali, že budú venovať zvýšenú pozornosť tomu, aby sa podobné nedostatky neopakovali a zabezpečia, aby webové stránky boli vyhotovené v súlade so zákonom o štátnom jazyku.

§ 3a:

Ustanovenie § 3a sa vzťahuje na celú oblasť verejného styku a ukladá povinnosť používať názvy obcí a názvy iných geografických objektov z územia Slovenskej republiky výlučne v štátnom jazyku bez súbežného používania iných výrazov označujúcich tieto geografické objekty. Zároveň zákon o štátnom jazyku umožňuje použitie označenia geografického objektu v menšinovom jazyku spolu s oficiálnym názvom v štátnom jazyku v tých konkrétnych prípadoch, ktoré špecifikuje zákon č. 184/1999.

V sledovanom období dochádzalo k porušovaniu tohto ustanovenia najmä v písomných dokumentoch vznikajúcich v činnosti týchto orgánov či na ich úradnej pečiatke (v obciach, na

ktoré sa vzťahuje zákon č. 184/1999), kde sa v rozpore so zákonom uvádzalo v niektorých prípadoch popri názve obce v štátnom jazyku aj jej označenie v menšinovom jazyku.

§ 5 ods. 4:

Toto ustanovenie ukladá povinnosť zverejňovať oznamy, ktoré sa sprístupňujú občanom prostredníctvom obecného rozhlasu alebo iného technického zariadenia, v štátnom jazyku. Sprístupnenie oznamov v inom ako štátnom jazyku vrátane oznamov v jazykoch národnostných menšín je možné len za podmienky, že sa inojazyčný oznam odhlási, resp. zobrazí až po odhlásení (zobrazení) obsahovo totožného oznamu v štátnom jazyku.

K porušovaniu tejto povinnosti dochádzalo v niektorých obciach, kde sa oznamy odhlásili len v maďarskom menšinovom jazyku alebo sa občanom sprístupnila v slovenskom jazyku len istá časť informácií a ostatné informácie odznali len v maďarskom jazyku. Pri dvojazyčných oznamoch (slovensko-maďarských) sa v niektorých obciach nerešpektovalo zákonom určené poradie a oznamy odznali najprv v menšinovom jazyku a až následne v štátnom jazyku.

§ 5 ods. 8:

Na základe tohto ustanovenia všetky právnické a fyzické osoby, ktoré na verejne prístupnom mieste inštalujú pamätník, pomník alebo pamätnú tabuľu, ktorých súčasťou je textová informácia, sú povinné uviesť túto informáciu v štátnom jazyku. Zákon umožňuje aj použitie iných jazykov, ak je text v inom jazyku obsahovo totožný s textom v štátnom jazyku a ak nepresahuje veľkosťou svojho písma text v štátnom jazyku a je umiestnený až za textom v štátnom jazyku. V obciach, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 184/1999, sa poradie textov v štátnom jazyku a textov v jazyku národnostnej menšiny neurčuje. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na historické nápisy. Na základe prechodného ustanovenia (§ 11b) boli všetky zodpovedné subjekty povinné zosúladiť texty na pamätníkoch, pomníkoch alebo pamätných tabuliach s požiadavkami uvedenými v zákone o štátnom jazyku do 31. októbra 2011. Napriek tomu ministerstvo kultúry zistilo v sledovanom období (od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017) nedostatky aj v tejto oblasti. Najčastejšie išlo o pamätné tabule s textom v maďarskom jazyku, na ktorých chýbal text v slovenskom jazyku.

§ 8 ods. 6:

Ustanovenie § 8 ods. 6 sa týka všetkých nápisov a oznamov umiestňovaných na verejne prístupných miestach alebo na miestach viditeľných z verejne prístupného miesta. Takéto textové informácie sa musia uvádzať v štátnom jazyku a v prípade použitia iných jazykov sa text v inom jazyku umiestňuje až za obsahovo totožný text v štátnom jazyku, pričom sa zobrazuje menším alebo rovnako veľkým písmom ako text v štátnom jazyku. Ustanovenie sa najčastejšie porušovalo v rámci volebnej kampane (pozri str. 28) a pri označovaní predajní a reštauračných zariadení, ktoré v niektorých prípadoch používali výlučne anglický jazyk. V obciach, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 184/1999, môže byť poradie textov v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín ľubovoľné.

Odporúčania

1. Zabezpečiť lepšiu informovanosť starostov a primátorov obcí o platnej právnej úprave v oblasti používania štátneho jazyka a iných jazykov na území Slovenskej republiky v záujme predchádzania porušovaniu ustanovení zákona o štátnom jazyku v činnosti orgánov územnej samosprávy (ministerstvo kultúry a ministerstvo vnútra v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska).

2. Zvýšiť počet dohľadových konaní ministerstva kultúry zameraných na oblasti, v ktorých najčastejšie dochádza k porušovaniu zákona o štátnom jazyku.
3. Dôsledne sledovať realizáciu odporúčaní prijatých na odstránenie protiprávneho stavu zisteného v rámci dohľadových konaní ministerstva kultúry (napr. formou opakovaného dohľadového konania).
4. Uskutočniť monitoring webových sídel zameraný na dodržiavanie zákona o štátnom jazyku v ďalších orgánoch územnej samosprávy.
5. Vypracovať metodické usmernenie pre obce v súvislosti s dodržiavaním slovenskej spisovnej normy pri pomenúvaní ulíc a iných verejných priestranstiev.
6. Legislatívne zakotviť v príslušných právnych normách povinnosť používať štátny jazyk v písomných informáciách zverejňovaných v rámci volebnej kampane formou volebných plagátov.

**Prehľad školení z jazykovej kultúry uskutočnených v ústredných orgánoch štátnej správy
v období od 1. januára 2016 do 30. septembra 2017**

ÚOŠS	Názov školenia (v roku 2016)	Názov školenia (v roku 2017)	Počet zúčastnených zamestnancov	Účasť v percentách
MDV SR	- Správne používanie slovenského jazyka vo verejnej správe – 2 x (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová) - Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností – 3 x (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.) - Terminologická a jazyková kultúra dokumentov (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností – 5 x (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	217	35 %
MF SR	- Zákon o štátnom jazyku, jazyková kultúra a komunikácia v úradnom jazyku (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.) - Jazyková kultúra v písomných jazykových prejavoch (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	—	58	11 %
MH SR	Spisovný jazyk a jeho miesto vo verejnej komunikácii		68	16 %

	(lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová) Školenie pre členov terminologickej komisie (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	–		
MK SR	–	- Jazyková kultúra (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová) - Odborné jazykové školenie	39	19,3 %
MO SR	- Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností – 3 x (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.) - Jazyková kultúra v písomných jazykových prejavoch (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.) - Jazyková kultúra – 2 x (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	- Jazyková kultúra – 3x (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová) - Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	285	56,7 %
MPRV SR	–	Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (lektorka Mgr. Silvia Duchková)	2	0,4 %

MPSVR SR	- Jazyková/terminologická kultúra – 2 x (lektorka PhDr. Ingrid Cíbiková, PhD.) - Jazyková kultúra a normalizovaná úprava písomností (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	- Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (lektorka Mgr. Iveta Vančová) - Normalizovaná úprava úradných písomností – štylistika viet (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.) - Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (lektorka Mgr. Silvia Duchková) - Jazyková kultúra – 2 x (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	58	12,4 %
MS SR	–	Jazyková kultúra a komunikácia v úradnom styku – 2 x (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	128	35,7 %
MŠVVŠ SR	- Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii – 6 x (lektorka Mgr. Michaela Wickleinová, PhD.) - Terminologická kultúra a terminologická gramotnosť (lektorka PhDr. Ingrid Cíbiková, PhD.)	Úprava písomností v úradnej komunikácii – jazyková kultúra v písomnostiach – 4 x (lektorka Mgr. Michaela Wickleinová, PhD.)	171	28,9 %
MV SR	Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii – 2 x (lektorka Mgr. Silvia Duchková)	Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii – 2 x (lektorka Mgr. Iveta Vančová)	162	2 %

MZVEZ SR	• Diplomatické spravodajstvo. Spracovanie záznamu z bilaterálneho stretnutia (interný lektor MZVEZ SR) • Praktická príprava a spracovanie stanoviska na rokovanie vlády SR (interný lektor MZVEZ SR) • Príprava odborných textov a korešpondencií z pohľadu slovenského jazyka. Jazyková kultúra v písomnom prejave (lektorka Mgr. Lýdia Ďurišová) • Praktická príprava a spracovanie tlačovej správy (interný lektor, riaditeľ tlačového odboru MZVEZ SR)	• Príprava podkladov pre vedenie ministerstva (interný lektor z kancelárie ministra MZVEZ SR) • Diplomatické spravodajstvo. Spracovanie záznamu z bilaterálneho stretnutia (interný lektor MZVEZ SR)	115	21 %
MZ SR	• Správne používanie slovenského jazyka pre komunikačný odbor MZ SR (interný lektor MZ SR)	• Správne používanie slovenského jazyka pre komunikačný odbor MZ SR (interný lektor MZ SR)	4	2 %
MŽP SR	• Správne používanie slovenského jazyka v úradných písomnostiach (lektorka doc. Ľudmila Velichová, PhD.)	• Jazyková kultúra (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	22	5,7 %
NBÚ SR	–	–	–	–
PÚ SR	• Zákon o štátnom jazyku, jazyková kultúra, norma, terminológia a kodifikácia. Najčastejšie nedostatky v úradnej komunikácii (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	–	36	53 %

SŠHR SR	- Jazyková kultúra a normalizovaná úprava úradných a obchodných písomností (lektorka Mgr. Milota Kralovičová) - Základy terminológie. Jazyková/terminologická kultúra (lektorka PhDr. Ingrid Cíbková, PhD.)	–	49	86 %
ŠÚ SR	- Komunikácia prostredníctvom telefónu so spravodajskými jednotkami – 4 x (lektorka PhDr. Ľubica Mižičková) - Efektívna prezentácia (lektorka PhDr. Ľubica Mižičková) - Úradne dokumenty v praxi (lektorka Mgr. Mária Mrižová, PhD.) - Komunikačné zručnosti (lektorka PhDr. Ľubica Mižičková) - Používanie slovenského jazyka vo verejnej sfére (lektorka doc. PhDr. Jana Pekarovičová, PhD.)	- Písomná a e-mailová komunikácia bez chýb (lektorka Mgr. Lýdia Ďurišová) - Mediálny tréning (lektorka PhDr. Ľubica Mižičková) - Komunikačné zručnosti (lektorka PhDr. Ľubica Mižičková)	145	19,8 %
ÚGKK SR	Jazyková kultúra v písomných prejavoch (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	–	53	80,3 %
ÚJD SR	- Päť krokov k správne písomnému prejavu – slovenský jazyk v úradnej korešpondencii – 2 x (lektorka Mgr. Lýdia Ďurišová) - Odborné školenie terminologickej komisie	Jazyková kultúra v úradných písomnostiach) – 2 x (lektorka doc. Ľudmila Velichová, PhD.)	97	85,4 %

	v oblasti jazykovej – terminologickej kultúry (lektorka PhDr. Ingrid Círiková, PhD.) Implementácia ustanovení nových registratúrnych poriadkov do praxe + Tvorba a úprava úradných listov vrátane implementácie jednotného logotypu štátnej správy SR od 1. 10. 2016 (lektorka Mgr. Mária Mrižová, PhD.)			
ÚNMS SR	Jazyková kultúra (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	Jazyková kultúra (lektorka PhDr. Sibyla Mislovičová)	44	72 %
ÚVO SR	Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	–	22	13 %
ÚPV SR	–	–	-	-
ÚV SR	Jazyková kultúra v slovenskom jazyku – normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností – 3 x (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností – 2 x (lektorka doc. Ing. Ľudmila Velichová, PhD.)	72	23,7 %
ÚPPVII	Zákon o štátnom jazyku, jazyková kultúra a komunikácia v úradnom jazyku (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	Jazyková kultúra a problémy v úradnej komunikácii, najmä v písomnej – 2x (lektor PaedDr. Matej Považaj, CSc.)	131	57,2 %

**Programové návrhy a požiadavky Kongresu slovenských spisovateľov prijaté
22. a 23. septembra 2016 v Trenčianskych Tepliciach na Kongrese slovenských
spisovateľov s medzinárodnou účasťou
(šiesta časť venovaná slovenskému jazyku)**

6. Starostlivosť o slovenčinu vo verejnom priestore

6.1. Vzhľadom na upadajúci stav prezentácie spisovnej slovenčiny vo verejnom priestore účastníci žiadajú MK SR zabezpečiť podporu jazykového vzdelávania najmä vo verejnoprávných médiách a kultúrnych inštitúciách.

6.2. Účastníci žiadajú MŠVVŠ SR prehĺbovať formy vzdelávania učiteľov slovenčiny a skvalitňovania výučby spisovného jazyka v celom školskom systéme, a osobitne na prvom stupni základných škôl, kde zároveň navrhujú zväziť aj začiatok výučby cudzích jazykov u žiakov tak, aby nadväzovala až na kvalitné zvládnutie spisovnej slovenčiny.

6.3. Účastníci žiadajú MK SR o dôslednú kontrolu dodržiavania zákona o štátnom jazyku SR, ako aj systematickú podporu metodickéj a edukačnej činnosti vo všetkých elektronických médiách i vo verejných inštitúciách.

6.4. Účastníci vyzývajú Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV (JÚLŠ SAV) dôslednejšie chrániť slovenský jazyk a zabezpečovať systematickejšiu starostlivosť oň, najmä v oblasti normotvorných lexikografických publikácií, do ktorých sa dostáva čoraz viac bohemizmov a anglicizmov, bezdôvodne nahrádzajúcich existujúce originálne slovenské slová, ako aj subštandardných výrazov – bez náležitého vyznačenia nevhodnosti ich používania v spisovnej slovenčine. Žiadajú JÚLŠ SAV, ktorý je nielen vedeckou, ale aj metodickou a normotvornou inštitúciou, aby v otázkach spisovného jazyka neakceptoval jazykové prejavy odporujúce duchu slovenčiny, ktoré šíria najmä elektronické médiá či zavádza redakčná prax novín a časopisov, ktorých jazyková úroveň je neraz veľmi nízka. JÚLŠ SAV žiadajú vo vedeckej starostlivosti o jazyk nevyužívať pochybné sociologické prístupy vychádzajúce z tzv. frekvenčnej analýzy a neaplikovať ich výsledky v spisovnom jazyku na základe kvantitatívneho výskytu neslovenských slov, frazeologizmov či štylistických väzieb.

6.5. Účastníci žiadajú obnoviť relácie typu pravidelných jazykových okienok najmä v Slovenskom rozhlase a takisto vhodnými formami v Slovenskej televízii tak, aby RTVS plnila svoje verejné poslanie aj v jazykovej výchove a skultúrňovaní širokých vrstiev občanov Slovenskej republiky.

*(Programové návrhy a požiadavky Kongresu slovenských spisovateľov, Literárny týždenník,
28. septembra 2016, ročník XXIX, č. 31 – 32, 2016, s. 2 – 3)*

**Prehľad sťažností občanov na jazykovú kultúru v médiách doručených
ministerstvu kultúry v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017**

	Vysielateľ	Predmet sťažnosti
1.	RTVS	Občan upozornil na nevhodný názov televízneho dokumentu o Ľudovítovi Štúrovi v anglickom jazyku True Štúr.
2.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan poukázal na nedostatky vo výslovnosti redaktorov a moderátorov v rozhlasovom a televíznom vysielaní, predovšetkým na nepoužívanie spoluhlásky Ľ (napr. namiesto ľavica – „lavica“, žili – „žily“, robili – „robily“ atď.). Navrhuje opäť zaviesť tzv. jazykový dozor v rozhlase a televízii, ktorý existoval do roku 1989. Zo starších záznamov počuť dôslednú výslovnosť mäkkej spoluhlásky Ľ.
3.	tlač, televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vydavateľa a vysielateľa)	Občan poukázal na nepriaznivý trend, keď sa v médiách rozmáha nahrádzanie slovenských slov anglickými, napríklad nakupovanie – „shopping“, Dobrí anjeli – „Good Angels“, nočný beh – „night run“, krčma – „pub“ atď.). Zároveň upozorňuje na nesprávne vyslovovanie slov obsahujúcich spoluhlásku Ľ (napríklad ľudia – „ludia“, ľad – „lad“ atď.).
4.	RTVS	Občan upozornil na denné znehodnocovanie slovenčiny vo vysielaní RTVS, keď sa z jazyka vypúšťajú slovenské slová a nahrádzajú sa anglickými (napríklad mládež, dorast – „teenageri“, najvyšší – „top“, pútač – „billboard“, brankár – „golman“, vydavateľ – „editor“, výber, konkurz – „casting“ a ďalšie).
5.	tlač, televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan poukázal na nedostatky v používaní slovenského spisovného jazyka v elektronických a tlačových médiách, osobitne na používanie nespisovných slov („nevadí“ namiesto správneho neprekáža, „ukľudni sa“ namiesto upokoj sa, „vidíme sa zajtra“ namiesto uvidíme sa zajtra/dovidenia zajtra, „celá rada ľudí“ namiesto celý rad ľudí, „nemajú svoje zavazadlá“ namiesto nemajú svoju batožinu, „nemám nič na práci“ namiesto nič nerobím/nemám čo robiť, „relácia je u konca“ namiesto relácia sa končí, „štyrka“ namiesto štvorka, „zabíjal kvôli peniazom“ namiesto zabíjal pre peniaze, „asistentami“ namiesto asistentmi, „zahájil útok“ namiesto začal útok/zaútočil, „lopta naňho neprenikla“ namiesto lopta sa k nemu nedostala, „má moc roboty“ namiesto má veľa roboty/má veľa práce, „zapeklitá sezóna“ namiesto nevydarená sezóna, „berú titul“ namiesto získali titul, „on ho kúše“ namiesto on ho hryzie atď.), nesprávne skloňovanie („rany z pištoľa“ namiesto rany z pištole, „išla z bernolákovskej stanici“ namiesto išla z bernolákovskej stanice, „podnikatelia z Tornali“ namiesto podnikatelia z Tornale, „vytiahol nohu zo strmene“ namiesto vytiahol nohu zo strmeňa, „vyzliekol sa z výstroje“ namiesto vyzliekol sa z výstroja, „zo spálni“ namiesto zo spálne atď.), používanie slangu, hovorových slov a vulgarizmov, nedostatky vo výslovnosti („vrátili sa piaty záchranári“ namiesto vrátili sa piati záchranári, „môšte“ namiesto

		môžete, „môžeme“ namiesto môžeme atď.), v intonácii, melódii, nedodržovanie prechýľovania a ďalšie početné nedostatky v používaní kodifikovanej podoby slovenského jazyka.
6.	RTVS	Občan upozornil na nedostatky v používaní spisovného slovenského jazyka v športových reláciách („je rád za gól“, používanie „kedy“ namiesto keď atď.) a na rýchle tempo reči redaktorov komentujúcich priame prenosy.
7.	tlač, elektronické médiá, Rádio Antena rock	Občan poukázal na nedodržovanie spisovnej normy v rečových prejavoch profesionálnych pracovníkov médií, predovšetkým elektronických, osobitne na nerešpektovanie výslovnosti mäkkej spoluhlásky ľ, používanie slangu a ďalšie nedostatky.
8.	RTVS	Občan upozornil, že moderátorka v televíznej relácii v závere použila výraz „vidíme sa opäť v pondelok“ a „vidíme sa v pondelok“, ktorý nie je v súlade s pravidlami slovenského spisovného jazyka.
9.	RTVS	Občan upozornil, že v rozhlasovom vysielaní moderátor používa nenáležité slovné spojenia (napr. „hitmaker Dusík“ namiesto hudobný skladateľ, „nobelovec Kertézs“ namiesto nositeľ Nobelovej ceny).
10.	elektronické médiá (bez uvedenia vysielaťľa)	Občan poukázal na zlý hlasový prejav profesionálnych používateľov slova v rozhlasových a televíznych programoch, nových filmoch, inscenáciách a dabingu (napr. šušľanie, brblanie, kolísavá intenzita, prehľtanie koncoviek a aj celých slov), ako aj silné zvukové pozadie, ktoré znemožňuje počuť hovorené slovo.
11.	elektronické médiá (bez uvedenia vysielaťľa)	Občan upozorňuje, že v médiách sa nepoužíva spoluhláska ľ, resp. sa zamieňa za spoluhlásku l, nedodržiava sa budúci čas slovies („vidíme sa zajtra“), používa sa veľa anglicizmov.
12.	RTVS	Občan upozornil, že v rozhlasovej relácii použil redaktor nenáležité slovné spojenie „je tam (v byte) väčší bordel ako predtým“.
13.	RTVS	Občan upozornil, že moderátor opakovane ukončuje televíznu reláciu slovným spojením „vidíme sa“ namiesto spisovného uvidíme sa/dovidenia.
14.	RTVS	Občan upozornil, že v rozhlasovom spravodajstve použil redaktor nesprávne slovné spojenie „slávnostný galakonzert“, pričom význam slova „galakonzert“ je podľa Krátkeho slovníka slovenského jazyka slávnostný koncert. Okrem toho sa tomuto nesprávnemu slovnému spojeniu venovala aj rozhlasová relácia Slovenčina na slovíčko.
15.	mediá, s dôrazom na elektronické médiá	Občan upozorňuje na časté hrubé gramatické chyby v médiách, zamieňanie tvrdého y za mäkké i, nepožívanie mäkkej spoluhlásky ľ („ľúto“ namiesto ľúto, „velmi“ namiesto veľmi, „ľudia“ namiesto ľudia atď.) a nedostatky v skloňovaní. Poukazuje na niekdajšie kritériá na výber hlásateľiek do televízie, ktoré by dnes splnilo len zopár profesionálnych používateľov slova v elektronických médiách.
16.	RTVS	Občan upozornil na nepoužitie zvratnej podoby slovesa začínať sa (Na Liptove „začína“...), prechýlenej podoby ženského priezviska (Theresa „May“), používanie cudzích slov („mainstream“), subštandardných slov („mančaft“), nevhodných slovesných väzieb

		prebratých z angličtiny („majte pekný večer“).
17.	TV JOJ, TV Markíza	Občan upozornil, že viacerí moderátori týchto televízií používajú na konci relácií slovné spojenie „vidíme sa“ namiesto správneho uvidíme sa/dovidenia.
18.	RTVS	Občan upozornil, že v rozhlasovom vysielaní sa často používajú cudzie slová.
19.	elektronické médiá (bez uvedenia vysielateľa)	Občan poukázal na nesprávnu výslovnosť mäkkej spoluhlásky ĺ („na Kráľovej holy“ namiesto na Kráľovej holi) v elektronických médiách.

**Prehľad sťažností občanov doručených Rade pre vysielanie a retransmisii
na nesprístupnenie programov v štátnom jazyku a na nepoužívanie spisovnej slovenčiny
v rozhlasovom a televíznom vysielaní v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017**

č.	Vysielateľ	Predmet sťažnosti
1.	TV Markíza	Občan sa sťažoval na to, že v relácii Farma sa vyskytujú nadávky a niektorí súťažiaci rozprávajú nárečím, ktoré sa veľmi líši od spisovnej slovenčiny, a preto je pre diváka nezrozumiteľné.
2.	RTVS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal v Správach STV cudzie slová (startup, startupisti, startupy), čo je v rozpore so zákonom o štátnom jazyku.
3.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal rozprávku pre deti v anglickom jazyku.
4.	Rádio Expres	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu na autosklo Hornet. Takmer celý text reklamy bol v českom jazyku.
5.	TV Markíza	Občan sa sťažoval, že vysielateľ v relácii Farma poskytuje veľký priestor súťažiacej, ktorá hovorí nárečím, pričom žiadal o zabezpečenie zrozumiteľnosti používaním titulkov s prekladom nárečia do slovenského spisovného jazyka.
6.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal seriál Star Wars Rebeli s českým dabingom.
7.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu na mobilného operátora Juro, v ktorej je použitý nespisovný výraz „neondej sa“.
8.	RTVS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reláciu Svet v obrazoch bez slovenského dabingu.
9.	TV WAU	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal epizódu seriálu Graceland s českým dabingom.
10.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu spoločnosti Telekom, v ktorej je použité podľa jeho názoru nespisovné slovo „svojka“.
11.	TV Doma	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu na pivo Šariš, ktorá bola vzhľadom na použitie nárečia nezrozumiteľná.
12.	TV JOJ PLUS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal rozprávku pre deti v českom jazyku.
13.	TV JOJ PLUS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reláciu Futurama s dabingom v českom jazyku.
14.	TV JOJ PLUS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal rozprávku pre deti Eldorádo v českom jazyku.
15.	TV Markíza	Občan sa sťažoval, že vo viacerých odvysielaných reláciách sa vyskytujú nespisovné poslovenčené české slová (napríklad lúza, ošemetné, lži, ješitný,

		padouch, šmejdi, vsadiť, ostružiny atď.).
16.	TV Markíza	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu, v ktorej účinkujúci neovláda slovenský spisovný jazyk a používa slovo „pásta“ namiesto pasta.
17.	RTVS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ vysielala rozhlasovú reláciu Dopravné spravodajstvo, v ktorej sa používa nespisovné slovo „véjzery“. V športovom spravodajstve STV boli odvysielané viaceré nespisovné slovné spojenia „má spolu tri minely“, „nemá žiadnu minelu“ alebo slová „pretečkovať“ atď. Zároveň sa sťažoval na klesajúcu úroveň slovenčiny vo verejnoprávnej inštitúcii.
18.	RTVS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ niekoľkokrát odvysielal súbežne s čítaným slovom moderátora text, ktorý nerešpektoval základné normy slovenského pravopisu (najmä delenie slov).
19.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal film Nekonečný príbeh, ktorý je určený pre deti a mládež, v českom jazyku.
20.	TV Markíza	Občan sa sťažoval, že v reláciách odvysielaných vysielateľom sa v titulkoch a písaných informáciách často vyskytujú pravopisné chyby (napríklad: „Do školy na bycikli“), taktiež sa používa nespisovný výraz „najťahšie“ namiesto spisovného „najťažšie“.
21.	TV TA3	Občan sa sťažoval, že vysielateľ na začiatku každých správ vysielala obrazový titulok „Headline“ v angličtine, čo považuje za porušovanie zákona o štátnom jazyku.
22.	RTVS	Občan sa sťažoval, že v relácii Rádiožurnál redaktorka použila nespisovné slovné spojenie „na hlavnom stejdži“ namiesto spisovného „na hlavnom pódiu“.
23.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ v slovenskej relácii Krimi noviny odvysielal príspevok redaktora v českom jazyku. Považuje za nelogické odvysielat reklamu v českom jazyku so slovenskými titulkami a príspevok redaktora v českom jazyku bez titulkov v slovenskom jazyku.
24.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ vysielala spravodajské relácie TV noviny s reportážami zo Slovenska v českom jazyku.
25.	<i>neuvedený vysielateľ</i>	Občan sa sťažoval na texty v EPG odvysielané neuvedeným slovenským vysielateľom, kde sa v 15 riadkoch textu vyskytlo až 19 pravopisných chýb.
26.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ vysielala spravodajské relácie TV noviny s redaktorom hovoriacim po česky.
27.	TV Markíza	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal v priebehu jedného dňa 11 českých dlhometrážnych filmov vrátane filmov pre deti a mládež bez dabingu v slovenskom jazyku.

28.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ vysiela spravodajské relácie TV noviny s moderátorom, ktorý uvádza reportáže po česky.
29.	TV TA3, TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielatelia majú vo svojom spravodajstve redaktorov, ktorí hovoria po česky, pričom ich príspevok nie je odvysielaný so slovenskými titulkami.
30.	Radio Best FM	Občan sa sťažoval, že vysielateľ má vo svojom spravodajstve moderátora, ktorý prezentuje reportáže o dianí na Slovensku v českom jazyku, pričom nejde o spravodajcu z Českej republiky pre Slovenskú republiku. V rozhlasovej spravodajskej relácii došlo niekoľkokrát k deformácii oficiálnych slovenských geografických názvov ich preložením do češtiny.
31.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že hoci cudzojazyčné reklamy odvysielané vysielateľom musia byť preložené do slovenského jazyka, resp. musia mať slovenské titulky, v hlavnej spravodajskej relácii správy hlásia v českom jazyku.
32.	RTVS	Občan sa sťažoval, že vysielateľ každodenne dopoludnia vysiela neprimerane veľké množstvo českých piesní (30 až 50), pričom vysielanie sa venuje predovšetkým daniu v regióne. Piesne starších slovenských interpretov sa na tejto stanici prakticky vôbec nevysielajú.
33.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ vysiela spravodajské príspevky s redaktorom, ktorý hovorí po česky, pričom neobsahujú titulky v slovenskom jazyku. Pritom v českých reklamách sa používa v titulkoch preklad textu do slovenského jazyka.
34.	TV JOJ	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal spravodajský príspevok z Bratislavy, v ktorom hovoril redaktor po česky.

**Prehľad zistených porušení zákona o štátnom jazyku
v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania,
za ktoré Rada pre vysielanie a retransmisiu uložila sankcie
v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017**

Vysielateľ (programová služba)	Dôvod uloženia sankcie	Výška sankcie
MAC TV, s. r. o. (JOJ)	Vysielateľ 6. 2. 2016 odvysielal program <i>Star Wars Rebeli</i> (I. séria, 3. a 4. epizóda) s českým dabingom, ktorý bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	1 000 eur
MAC TV, s. r. o. (WAU)	Vysielateľ 4. 5. 2016 odvysielal program <i>Graceland</i> (I. séria, 5. epizóda) s českým dabingom, ktorý bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	1 000 eur
Gúta TV, s. r. o.	Vysielateľ 22. 6. 2016 odvysielal v rámci programu <i>Magazín</i> záznam zo zasadnutia mestského zastupiteľstva v maďarskom jazyku, čím došlo k porušeniu povinnosti zabezpečiť pri vysielaní programov používanie štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	upozornenie na porušenie zákona
MAC TV, s. r. o. (JOJ PLUS)	Vysielateľ 3. 7. 2016 odvysielal program <i>Jozef: Kráľ snov</i> s českým dabingom, ktorý bol vyrobený v roku 2001, teda v čase pred 31. 12. 2007, ale s týmto českým dabingom bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	1 000 eur
MAC TV, s. r. o. (JOJ PLUS)	Vysielateľ 13. 7. 2016 odvysielal program <i>Futurama</i> (VII. séria, 8. epizóda) s českým dabingom, ktorý bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	3 000 eur
MAC TV, s. r. o. (WAU)	Vysielateľ 5. 10. 2016 odvysielal program <i>Ako som spoznal vašu mamu</i> (II. séria, 6. epizóda) s českým dabingom, ktorý bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku.	3 000 eur

Správa Štátnej školskej inšpekcie o stave používania štátneho jazyka v školách za školské roky 2015/2016 a 2016/2017

Stav používania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom slovenským v školskom roku 2015/2016 v SR

Materské školy

V školskom roku 2015/2016 bolo v materských školách (MŠ) vykonaných **178** inšpekcií, z toho bolo 125 komplexných a 53 tematických inšpekcií. S vyučovacím jazykom **slovenským** (VJS) bolo **159** MŠ.

Zdrojom informácií boli výsledky **2 377 hospitácií** v 483 triedach, informačný dotazník pre riaditeľa MŠ, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, fyzická prehliadka interiérov a exteriérov škôl, školský vzdelávací program (ŠkVP) a analýza dokumentácie kontrolovaných MŠ.

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v materských školách s VJS a v materských školách s VJS/VJM v triedach s VJS (1 790 hospitácií)

Komunikatívne kompetencie detí boli rozvíjané na dobrej úrovni (83,8 %). Učitelia vlastným jazykovým vzorom napomáhali deťom nadobúdať základy, ovládanie a používanie **spisovnej podoby štátneho a materinského jazyka**, rešpektovali ich jazykový potenciál. Zväčša dbali na spisovnosť jazykového prejavu detí. V lokalitách so silným vplyvom nárečia vhodne usmerňovali deti k používaniu správnych slovenských slov a ich spojení. Zapájali deti do rozhovorov i diskusií, koordinovali ich verbálne a neverbálne prejavy. Umožňovali deťom formulovať niekoľkoslovné a rozvité vety, vytvárať jazykové príbehy, dokončiť rozprávanie, vyjadrovať sa pohybovo, graficky, výtvarne a spevom. Využívali jazykové (analyticko-syntetické) hry a hry so slovami. Niektorí aj inovatívne metódy predčitateľskej gramotnosti, napr. pojmovú mapu, diskusnú sieť. Počiatočnú čitateľskú gramotnosť detí ovplyvňovali najmä stimulujúce prostredie interiérov, využívanie metódy lona, ranného odkazu, kalendára počasia, maľovaného čítania a narábanie s rôznymi textami. Porozumenie obsahu komunikácie v slovenčine bolo u detí na rôznej úrovni. Deti vzájomne bez problému komunikovali najmä v spontánných činnostiach. Vyjadrovali svoje názory, očakávania a interpretovali skúsenosti získané mimo MŠ. Vedeli odovzdať odkaz, reprodukovať myšlienku bez toho, aby zmenili ich význam. Chápali obsah a zmysel textu, ilustrácie, symbolu, pohybu či gesta. Dodržiavali zásady kultivovaného rečového prejavu.

Základné školy

V základných školách (ZŠ) sa v školskom roku 2015/2016 v 1. a v 5. ročníku začal uplatňovať inovovaný štátny vzdelávací program. Zo **143** ZŠ, v ktorých sa vykonali komplexné inšpekcie, bolo **120** s VJS. Úroveň používania a ovládania štátneho jazyka sa sledovala počas **hospitácií** na **5 923** vyučovacích hodinách (2 860 v primárnom a 2 942 v nižšom strednom vzdelávaní) predmetov zo vzdelávacích oblastí *jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a spoločnosť, človek a príroda, človek a hodnoty, umenie a kultúra*, primárne na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry.

Stav používania štátneho jazyka v triedach a v školách s VJS

Cieľavedomé podporovanie rozvíjania komunikačných kompetencií bolo pomerne silnou stránkou takmer všetkých **680 hospitovaných hodín slovenského jazyka a literatúry v primárnom vzdelávaní**. Vyučujúci viedli žiakov k aktívnemu ústnemu a písomnému

vyjadrovaní sa zadávaním otvorených otázok a nastoľovaním učebných problémov z jazykovednej a literárnej oblasti vo všetkých fázach hodiny. Ku kladom vyučovania patrilo poskytovanie správneho jazykového vzoru bez náznakov nespisovnosti alebo nárečia zo strany väčšiny učiteľov. Rovnako od žiakov vyžadovali uplatňovanie správnej odbornej terminológie, dbali na kultivovanosť slovného prejavu a zväčša korigovali používanie nárečových slov. Mimočítankovú literatúru a detské knihy ako učebný zdroj využívali na sledovaných hodinách ojedinele, v menšej miere uplatnili didaktickú techniku vrátane informačno-komunikačných technológií – IKT (interaktívna tabuľa, dataprojektor, výukové softvéry). Pri riešení rôznych zadaní v rámci jazykovej zložky, ako aj zložky čítanie a literárna výchova kládli učitelia dôraz na dodržiavanie stanovených postupov pri jednotlivých činnostiach, na správnu techniku čítania (podpora slabikového systému, zdokonaľovanie intonácie), na správne kladenie pádových otázok a algoritmus ich používania pri určovaní pádov, na dodržiavanie postupov pri vyvodzovaní a nácviku písania písmen a postupu pri opise predmetu. Verbálnu komunikáciu rozvíjali kladením otázok, často nápovedných, alebo otázok typu: objasni, oprav, rozlíš, zovšeobecni, vysvetli, vytvor. Jednotlivci zväčša vedeli charakterizovať jazykovedné pojmy (verš, rým, strofa...), analyzovať slová podľa sluchu, spoznávať písmená, vysvetľovať význam neznámych slov, tvoriť dvojice spodobujúcich sa spoluhlások, tvoriť podľa obrázkov osnovu, hľadať hlásky v slovách a určovať ich umiestnenie, tvoriť a skladať slová a vety, zdôvodňovať pravopis i/y po obojakých spoluhláskach i pravopis písania veľkých písmen, kreatívne dotvárali na základe vlastnej predstavivosti príbeh, tvorili pojmové mapy. Žiaci neboli dôsledne vedení k ucelenému samostatnému prejavu, čoho dôsledkom boli krátke, často aj jednoslovné odpovede. Na hodinách čítania venovali učitelia rozdielnú pozornosť zdokonaľovaniu čitateľských zručností a čítaniu s porozumením, čo sa významne prejavilo v rozdieloch v technike čítania a v ústnom samostatnom prejave žiakov. Počúvanému a čítanému textu prevažná časť žiakov rozumela, vedela sa v ňom orientovať, tvorivo ho reprodukovat' alebo dotvárať. Niektorí identifikovali hlavné postavy, vysvetľovali neznáme slová, ojedinele sa pokúšali aj o dramatizáciu a inscenáciu textu. Žiaci prvých ročníkov nemali vytvorený dostatočný priestor na nácvik a utvrdzovanie čitateľských zručností rôznymi čitateľskými technikami. Na podnety zväčša žiaci reagovali správne, pracovali samostatne prípadne s pomocou učiteľov, získané vedomosti využívali pri aplikácii v iných kontextoch (riešenie krížovky, dokončenie príbehu). Vyššie myšlienkové procesy stimulovali učitelia sporadicky, v minimálnej miere zadávali úlohy tvorivého charakteru (vytvor nový nadpis, vytvor nové vety na základe určitých pravidiel, pantomíma ap.). Väčšina žiakov pri ich riešení potrebovala pomoc, najmä pri vlastnej tvorbe vynikli len jednotlivci.

Používanie a ovládanie štátneho jazyka bolo kontrolované na **525 hodinách slovenského jazyka a literatúry** v ročníkoch **nižšieho stredného vzdelávania**. Pedagógovia prostredníctvom stimulačných otázok viedli žiakov k aktívnemu vyjadrovaní sa, pričom dbali na kultivovanosť ich prejavu, a používanie odbornej terminológie. Žiaci boli podnecovaní k sústavnému verbálnemu prejavu formou rozhovorov, k vyjadrovaní hodnotových postojov prostredníctvom ideovo-estetickej analýzy literárnych ukážok a komparácie pri interpretácii textov, k prezentovaniu svojich zistení a postrehov. Vo vyučovaní boli najčastejšie uplatňované monologické metódy (vysvetľovanie, rozprávanie, výklad a powerpointové prezentácie), dialogické a demonštračné metódy, čo umožnilo zapojiť žiakov do procesu učenia sa. Vo veľkej miere boli využívané aj vhodné zvolené učebné pomôcky (slovníky, encyklopédie, knižné výťažky literárnych diel, obrázkový materiál, vybrané texty z dennej tlače, tajničky, nahrávky piesní, rozhlasovej hry, rébusy...). Dosiahnutie výchovno-vzdelávacích cieľov podporovala najmä práca s učebnicami a učebnými textami. Poznávacie kompetencie rozvíjali učitelia zadávaním úloh na zapamätanie a aplikáciu učiva z gramatiky i z literatúry. Viaceré aktivity boli zamerané

na prácu s nesúvislým textom (plagát, jedálny lístok, mapky, obrazový materiál...), žiaci tvorili mapy mysle, zatriedovali jazykové javy do tabuliek, dopĺňali slová do viet podľa významu, vyhľadávali gramatické javy, vysvetľovali informácie z textu, ojedinele overovali ich význam v slovníkoch. Väčšina žiakov vedela správne reprodukovať osvojené vedomosti, zdôvodňovať gramatické a syntaktické javy, interpretovať význam slov a slovných spojení a formulovať hlavnú myšlienku. Niektorí na podnety nedokázali správne reagovať. Vyučujúci ich viedli k čítaniu s porozumením (pri práci s článkami, s grafmi, s piktogramami). V niektorých školách bolo čítanie s porozumením podporované výkladom a rozširovaním slovnnej zásoby. Jednotlivci, najmä v nižších ročníkoch, reagovali spontánne a aktívne sa zapájali do činností. Dokázali uplatniť už osvojené vedomosti v nových situáciách pri určovaní významu cudzích slov v rôznych textoch, formulovaní témy a idey umeleckých textov, pomenúvaní a vysvetľovaní jazykových umeleckých prostriedkov. Niektorí žiaci len s pomocou učiteľa vedeli zostaviť osnovu, súvisle charakterizovať konanie postáv alebo zdôvodňovať pravopisné javy. Menej úspešní boli žiaci zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia a žiaci zo škôl na národnostne zmiešanom území. V gramatickej zložke vedeli zväčša rozoznať slovné druhy, pomenovať ich, uviesť príklad, určiť v texte, doplniť požadovaný tvar, používať ho i aplikovať. Ich rečové prejavy boli však jednoslovné, mali problémy s uplatňovaním odbornej terminológie, občas nedokázali vzájomne porovnávať získané informácie. Na jednoduchšie podnety vedeli správne reagovať, osvojené vedomosti dokázali aj zrozumiteľne zreprodukovať. Niekedy sa samotní vyučujúci uspokojili len s krátkymi odpoveďami žiakov, netrvali na súvislom a ucelenom vyjadrovaní. Na hodinách prevažne absentovalo zadávanie úloh na rozvíjanie vyšších myšlienkových procesov žiakov. Ak boli takéto úlohy zadane (napr. vlastná tvorba literárnych a slohových útvarov) žiaci ich nedokázali samostatne riešiť.

Stredné školy

Stav používania štátneho jazyka na gymnáziách s VJS

Úroveň ovládania a stav používania štátneho jazyka kontrolovali inšpektori v priebehu **151 hospitovaných hodín** na 22 gymnáziách s vyučovacím jazykom slovenským, v ktorých bola odbornosť vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry plne zabezpečená. Úroveň vyučovania bola hodnotená ako **priemerná** (67,4 %).

Pedagógovia viedli žiakov ku kultúrnemu jazykovému prejavu, väčšinou prostredníctvom vlastného kultivovaného vyjadrovania, využitím odbornej terminológie a kladením otázok na usudzovanie, výstižnú interpretáciu faktov a vysvetľovanie významu slov. Na časti hodín pracovali s gramatickými, syntaktickými cvičeniami a učebnými textami, veľa času venovali rozvíjaniu komunikačných kompetencií pri práci s textom spočívajúcej v interpretácii ukážok umeleckých textov, vo formulácii hlavnej myšlienky alebo posolstva literárneho diela, či vo vyhľadávaní umeleckých jazykových prostriedkov. Žiakom, ktorí z veľkej časti prejavovali záujem, zapájali sa do diskusie vytvárali priestor na vyjadrovanie. Ich prejavy boli spravidla súvislé, pohotové, na otázky vedeli primerane reagovať. Rečové prejavy niektorých jednotlivcov však boli málo rozvinuté, umelecký text nedokázali kriticky zhodnotiť, získané informácie porovnať, vysloviť vlastný postoj. Do aktívnej komunikácie vyučujúci nezapájali vždy celú triedu. Niekedy vyučujúci netrvali dostatočne na súvislosti verbálneho prejavu. V prípade hovorového a nespisovného vyjadrovania boli žiaci vedení k jazykovej kultúre, používanie neprimeraných jazykových prostriedkov bolo korigované. Nie všetci pedagógovia dbali dostatočne na kultúrnosť a primeranú úroveň verbálneho prejavu žiakov. Ojedinele menšiu pozornosť venovali korekcii nedostatkov v jazykovom prejave žiakov spôsobenom vplyvom nárečia (uplatňovanie suprasegmentálnych javov v regióne Košíc).

Stav používania štátneho jazyka v stredných odborných školách s VJS

Na predmete *slovenský jazyk a literatúra* sa vykonalo **120 hospitácií** – v študijných odboroch **101** (úroveň vyučovania priemerná), v učebných odboroch **19** (úroveň vyučovania priemerná). Odbornosť vyučovania slovenského jazyka a literatúry bola v stredných odborných školách (SOŠ) zabezpečená na 99,2 %.

Spôsob vyučovania aj aktivita žiakov v študijných a v učebných odboroch boli porovnateľné. V úvode vyučovacej hodiny pedagógovia zvyčajne deklarovali vyučovacie ciele, ale nie vždy formulovali očakávané výsledky konkrétne. Dosiahnutie cieľov overovali len na polovici kontrolovaných hodín - zvyčajne zhrnuli nové učivo sami, prípadne frontálnym opakovaním dali priestor aktívnym jednotlivcom, pričom sa v prevažnej miere uspokojili s výrazne stručnými odpoveďami. U žiakov boli rozvíjané komunikačné spôsobilosti predovšetkým pri práci s textom vytváraním priestoru na diskusiu, podnecovaním k prezentovaniu vlastných názorov, čo ale väčšina z nich primerane nevyužila. K aktívnemu vyjadrovaniu boli jednotlivci stimulovaní kladením otvorených otázok na porozumenie, aplikáciu, interpretáciu faktov a hodnotenie poznatkov, pričom vyučujúci častejšie na súvislom rozvinutom prejave netrvali. Pedagógovia kládli dôraz na čítanie a počúvanie s porozumením, na správne pochopenie obsahu textu, ktorý žiaci analyzovali po stránke odbornej, umeleckej a gramatickej, pričom sa zväčša dokázali v textoch orientovať, chápali ich obsah, vyhľadávali požadované kľúčové informácie, ale problémy mali s odhaľovaním vzájomných súvislostí a s kritickým zhodnotením textu. Pri riadenom rozhovore o ukážkach boli žiaci podnecovaní aj k prezentovaniu hodnotových postojov na preberanú tému, ale k ucelenejšiemu vyjadrovaniu boli vedení hlavne počas overovania vedomostí individuálnym skúšaním alebo pri prezentovaní domácej úlohy. K pozitívnym zisteniam patrila skutočnosť, že učitelia dbali na kultivovaný prejav jednotlivcov, korigovali používanie neprimeraných výrazových prostriedkov, nespisovných slov, požadovali uplatňovanie odbornej terminológie. Zlepšenie si vyžadovalo tiež premyslené systematické povzbudzovanie žiakov k sebareflexii a k hodnoteniu silných a slabých stránok svojich i rovesníkov ako priestoru na rozvíjanie rečových spôsobilostí aj kompetencií k celoživotnému učeniu sa.

Stav používania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom slovenským v školskom roku 2016/2017 v SR

Materské školy

V školskom roku **2016/2017** počas tematickej inšpekcie v **165** MŠ školskí inšpektori monitorovali stav výchovno-vzdelávacej činnosti a učenia sa (úroveň dobrá – 77 %) päť- až šesťročných detí. S VJS bolo **153** škôl, s VJM 7, s VJS/VJM 4 školy, s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským **1** MŠ¹.

Zdrojom informácií boli výsledky **1 619 hospitácií** v 343 triedach a poznatky zo ŠkVP, z dotazníkov a z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami MŠ, z dokumentácie a z obhliadky priestorov školy.

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v MŠ s VJS a v MŠ s VJS/VJM v triedach s VJS (1 465 hospitácií)

Učitelia podporovali aktívnu komunikáciu detí a napomáhali nadobúdať základy, ovládanie a používanie *spisovnej podoby štátneho a materinského jazyka* (úroveň dobrá –

¹ MŠ, *Sládkovičova 3, Prešov*

82 %). Deťom kládli otvorené *otázky* (78 %) a iniciovali ich k vyjadrovaniu vlastných *myšlienok* (77 %). Deti bezproblémovo nadväzovali kontakt so spoluhráčmi a s učiteľmi, komunikovali s nimi verbálne aj neverbálne (91 %), dodržiavali zásady kultivovaného rečového prejavu, chápali obsah komunikácie a vedeli odovzdať hlavnú myšlienku informácie bez toho, aby zmenili jej význam, zdôvodňovali opodstatnenosť argumentu alebo indície (88 %). Na zatvorené otázky odpovedali jednoslovné, čo ich obmedzovalo v premýšľaní a vyjadrovaní sa. Zvládali analyticko-syntetické činnosti a hry so slovami, určili prvé a posledné písmeno, rozdelili slovo na slabiky aj pomocou tlieskania, identifikovali svoje meno v zozname detí, lúštili jednoduchú krížovku. U niektorých detí boli pozorované chyby vo výslovnosti a sporadické používanie nárečia aj napriek snahe učiteľov o ich korigovanie a eliminovanie.

V 1 MŠ s VJS² učitelia a deti komunikovali v maďarčine. Deti uvedenej školy nemali adekvátne rozvinuté komunikačné spôsobilosti v slovenskom ani v materinskom jazyku.

Základné školy

Zo **108 ZŠ**, v ktorých sa vykonali komplexné inšpekcie, bolo **95** subjektov s **VJS**. Úroveň používania a ovládania štátneho jazyka sa sledovala počas hospitácií na **5 864** vyučovacích hodinách (**2 854** v primárnom a **3 010** v nižšom strednom vzdelávaní) predmetov zo všetkých vzdelávacích oblastí.

Stav používania štátneho jazyka v triedach a v školách s VJS

Pri sledovaných **616 hodinách slovenského jazyka a literatúry** v **primárnom vzdelávaní** vyučujúci využívali klasické a inovačné metódy a formy práce (hádkanky, pyramídy slov, pojmové mapy, riadený rozhovor, didaktické hry, rýmovačky, dopĺňovačky, rébusy, čítanie textov, prácu s textom, s IKT a výukovými programami, ústne a písomné pravopisné cvičenia zamerané na utvrdzovanie jazykových javov s prepojením na riešenie aplikačných úloh v pracovných zošitoch a listoch atď.). Zvolené učebné texty z učebnice, pracovných listov, detskej literatúry i časopisov s aktuálnym obsahom a rozsahom podporovali prácu žiakov s textom. Pri jazykových cvičeniach určovali poradie slov vo vete, ohybné i neohybné slovné druhy, podčiarkovali vybrané slovné druhy, mäkké a tvrdé spoluhlásky, vyhľadávali podstatné mená. Učitelia poznatky z oblasti zvukovej stránky jazyka, pravopisu, čítania a literárnej výchovy i slohu sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv, postupov a praktických činností. Naučené vedomosti takmer všetci žiaci reprodukovali správne, pri riešení úloh prejavili zručnosti primerané veku, len niektorí potrebovali usmernenie učiteľiek. V umeleckých textoch žiaci vedeli súvisle zreprodukovať obsah textu, definovali literárne pojmy, tvorili slová podľa počtu slabík, vety na zadané začiatkové písmená, vysvetľovali významy slov a básnických vyjadrení, objasňovali a zdôvodňovali jazykové javy, vysvetľovali význam prísloví a porekadiel atď. V rámci práce s textom boli ojedinele uplatnené aj úlohy na rozvoj vyšších myšlienkových procesov. Samostatne alebo s pomocou učiteľov či asistentov učiteľa dokázali zdôvodniť svoje riešenie.

Na väčšine hodín učitelia požadovali aktívne vyjadrovanie i počúvanie s porozumením počas riadeného rozhovoru, v menšej miere tolerovali jednoslovné odpovede žiakov. Pri rozvíjaní komunikačných kompetencií dominovali úlohy na zvládanie a zdokonaľovanie techniky čítania, pochopenie prečítaného textu. Polovica žiakov dokázala prerozprávať obsah textu vlastnými slovami, vyjadriť svoje pocity z prečítaného, identifikovať postavy, určiť ich vzájomný vzťah... Na niektorých sledovaných hodinách dominoval verbálny prejav

² MŠ, Hodejov 140

vyučujúcich, žiaci neboli dôsledne vedení k aktívnemu vyjadrovaniu sa a prezentovaniu vlastných názorov, v komunikácii sa sporadicky vyskytovalo nespisovné vyjadrovanie.

K pozitívam **592** vyučovacích hodín *slovenského jazyka a literatúry* v ročníkoch **nižšieho stredného vzdelávania** patrilo zrozumiteľné a samostatné prezentovanie sa žiakov pomerne kultivovaným jazykovým prejavom s využívaním aj odbornej terminológie. Ojedinele oslovený žiak potreboval pomoc učiteľa. Takmer na dvoch tretinách hodín riešili žiaci pri práci s textom úlohy na analýzu, syntézu, zriedka aj na tvorivosť. Prevažne dokázali uplatniť osvojené poznatky v nových situáciách, zdôvodniť svoj prístup a postup. Na väčšine hodín boli žiaci vedení k aktívnemu vyjadrovaniu a počúvaniu motivovaní vhodnými otázkami pri riadenom rozhovore, voľnej komunikácii. Pedagógovia pôsobili na žiakov kultúrnym a spisovným vyjadrovaním, väčšinou však netrvali na súvislom vyjadrovaní žiakov. Žiaci prejavovali záujem o témy, kládli otázky, vyjadrovali sa výstižne, na polovici hodín bol slovný prejav niektorých žiakov strohý, odpovedali na otázky jedným slovom. Príležitosť na aktívne vyjadrovanie mali žiaci pri prezentovaní postojov a názorov, nie vždy bol vytvorený dostatočný priestor na rozhovor o odlišných názoroch. Záujem o čítanie zvyšovali učitelia aktivizujúcimi čitateľskými stratégiami (haiku, cinquain, pexeso, brainstorming, piktogramy, pantomíma). Žiaci mali možnosť pracovať s informáciami z webových stránok na báze argumentovania, interpretovania súvislostí, porovnávanie obsahu literárnej reality so súčasnosťou. Starší jednotlivci dokázali detailne analyzovať súvislosti a odkaz pre súčasnosť, mladší žiaci potrebovali usmernenie učiteľa pri odhaľovaní súvislostí. Učitelia korigovali nedostatky, nezapájali ale všetkých žiakov do realizovaných činností.

Stredné školy

Stav používania a úroveň ovládania štátneho jazyka bola sledovaná na **13 gymnáziách** s vyučovacím jazykom slovenským na hodinách slovenského jazyka a literatúry **90 hospitáciami**. Odbornosť vyučovania slovenského jazyka a literatúry bola plne zabezpečená. Úroveň vyučovania bola hodnotená ako **priemerná** (67,57 %).

Stav a úroveň pedagogického riadenia, výchovno-vzdelávacieho procesu a podmienok výchovy a vzdelávania kontrolovali školskí inšpektori v **16 SOŠ**. Všetky SOŠ mali vyučovací jazyk slovenský. Na odbornom a všeobecnom vzdelávaní sa uskutočnilo celkom **681 hospitácií**, v ktorých školskí inšpektori hodnotili vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií žiakov.

Stav používania štátneho jazyka na gymnáziách s VJS

Rozvíjanie **komunikačných kompetencií** a verbálneho prejavu žiakov sa realizovalo najviac počas často uplatňovaného riadeného rozhovoru, diskusie a práce s textom. Vyučujúci podnecovali žiakov k aktivite, k záujmu o učenie, cez vyjadrovanie sa k rozmanitým témam ich stimulovali k súvislému kultivovanému verbálnemu vyjadrovaniu a spisovnému jazykovému prejavu. Ojedinele pedagógovia do činností zapájali tých istých žiakov a nie vždy trvali na ucelenom a plynulom vyjadrovaní. Niektorí odpovede žiakov často dopĺňali, neposkytli im priestor na zdôvodnenie odpovede a argumentáciu, čo malo negatívny dopad na rozvíjanie ich komunikačných kompetencií, čitateľskej gramotnosti a úrovne ovládania štátneho jazyka. Pozitívom niekedy bola aj voľba tém, napr. diskusia o úrovni jazykovej stránky vysielania jednotlivých televíznych kanálov, kvalita jazykového prejavu verejne činných osôb ap.

Žiaci boli na väčšine hodín aktívni, zapájali sa do komunikácie, ale spravidla v každej triede zostávali jednotlivci alebo skupiny, ktoré boli pasívne, prípadne ich ústny prejav nebol vždy adekvátne rozvinutý. Napriek častej stimulácii bol verbálny prejav žiakov menej súvislý. Pri kooperatívnom vyučovaní v náhodne vytvorených skupinách členovia tímu nedokázali vždy zmysluplne vzájomne spolupracovať a komunikovať. Na sledovaných hodinách sa

nárečie neuplatňovalo, menšie jazykové nedostatky, používanie nespisovných foriem jazyka vo vyjadrovaní žiakov pedagógovia korigovali.

Stav používania štátneho jazyka v stredných odborných školách s VJS

Na predmete *slovenský jazyk a literatúra* sa vykonalo **76 hospitácií** – v študijných odboroch **72** (úroveň priemerná); v učebných odboroch **4** (úroveň málo vyhovujúca). Odbornosť vyučovania slovenského jazyka bola zabezpečená na 94,5 %.

Pedagógovia aktivizovali žiakov k verbálnemu prejavu predovšetkým pri práci s textom (77 %), ale príležitosti na rozvíjanie ich komunikačných spôsobilostí o. i. vytvárali tiež povzbudzovaním žiakov k prezentovaniu hodnotových postojov (54 %), v menšej miere stimulovali rečové zručnosti jednotlivcov počas spolupráce vo dvojiciach alebo v skupinách (30 %) či pri rozvíjaní ich sebahodnotiacich spôsobilostí (20 %).

Pri práci s textom učitelia viedli žiakov k vyhľadávaniu informácií, menej k uvažovaniu a odhaľovaniu súvislostí, pričom väčšina z nich dokázala pochopiť význam počúvaného aj čítaného textu, identifikovať základnú myšlienku, analyzovať formu, vyhľadať umelecké prostriedky, problémy mali však častejšie s primerane súvislou interpretáciou obsahu prečítaného. Nie vždy žiaci dostali priestor na vyjadrenie stanovísk, pocitov, hoci mnohé texty umeleckého, náučného i publicistického štýlu, ktoré pedagógovia ponúkli žiakom, sa javili ako výrazne vhodné práve na formovanie ich pozitívnych hodnotových postojov. Ak mali jednotlivci príležitosť prezentovať svoje názory, zvyčajne prejavili tolerantnosť k odlišným stanoviskám spolužiakov, niektorí nedokázali vyjadriť presvedčivo vlastný názor z dôvodu nepostačujúcich rečových zručností. Ojedinele na sledovaných hodinách vyučujúci premyslene a cieľavedome podnecovali žiakov na zhodnotenie svojich učebných výkonov, dôsledkom čoho súvislé posúdenie procesu vlastného učenia sa zo strany žiakov v značnej miere absentovalo.

Možno konštatovať, že nielen v učebných odboroch bol ústny prejav viacerých žiakov málo rozvinutý, chýbalo samostatné plynulé vyjadrovanie, čo niekedy bolo spôsobené tiež nedostatočne osvojenými základnými vedomosťami. U niektorých jednotlivcov sa prejavovala komunikačná bariéra aj z dôvodu, že učitelia sa častejšie uspokojovali s jednoslovnou alebo krátkou odpoveďou, do aktívnej komunikácie zapájali tých istých žiakov a v niektorých prípadoch nenechávali žiakom dostatočný priestor na formulovanie odpovedí, dopĺňali ich alebo odpovedali sami. Vo všeobecnosti primerane súvislé kultivované vyjadrovanie žiakov bolo skôr ojedinelé, neraz boli súčasťou rečových prejavov i nárečové slová, niektorí jednotlivci mali problémy s uplatňovaním správnej jazykovednej terminológie.

K negatívnym skutočnostiam patrilo aj zistenie, že v 1 kontrolovanej SOŠ sa v prejave učiteľky vyskytovali nárečové prvky a v ďalšom subjekte vyučujúce veľkú časť hodiny venovali diktovaniu poznámok, aj keď preberané učivo bolo uvedené v učebnici, čo následne nemohlo žiakov žiadnym spôsobom aktivizovať k verbálnemu prejavu, motivovať k učebným činnostiam, k využitiu učebného potenciálu.

Stav používania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín v školskom roku 2015/2016 v SR

Materské školy

S vyučovacím jazykom **maďarským** (VJM) bolo **13** škôl a s vyučovacím jazykom **slovenským a maďarským** (VJS/VJM) bolo **6** škôl. Správa o stave používania štátneho jazyka v SR bola vypracovaná na základe vyhodnotených zistení z komplexných a tematických inšpekcií vykonaných v príslušnom školskom roku.

Predpokladané príčiny zisteného stavu a návrhy riešení boli vypracované na základe zovšeobecnených zistení o stave a úrovni výchovno-vzdelávacieho procesu v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v kontrolovaných školách.

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v MŠ s VJS a v MŠ s VJS/VJM v triedach s VJS (587 hospitácií)

Niektorí učitelia na jazykovo zmiešanom území komunikovali s deťmi bilingválne³. Ojedinele neboli deťom príkladným verbálnym vzorom alebo slovenský jazyk dostatočne neovládali. Deti slovnú zásobu v štátnom jazyku vedeli použiť v porovnateľnej frekvencii so slovnou zásobou v materinskom jazyku. Občas boli pozorované chyby vo výslovnosti. Deti boli menej stimulované k počúvaniu s porozumením, uvažovaniu nahlas, reprodukovaniu počutého obsažne vlastnými slovami a k vysvetleniu počutého. V niektorých MŠ bolo sledované aj memorovanie fráz, riekaniek, básní, piesní v štátnom jazyku. Deti na otázky odpovedali správne, mali primeranú slovnú zásobu, ovládali niekoľko slovenských textov básní a piesní, vedeli adekvátne používať zdvorilostné výrazy. Deti z *rómskej komunity* mali problém opísať činnosti, odpovedať na otázky, vyjadriť svoje názory. Využitie kompenzačných pomôcok a maňušiek podporilo ich oboznamovanie sa so štátnym jazykom. Deti pochádzajúce z rodín, v ktorých sa súbežne dvojjazyčne komunikovalo (maďarsky/slovensky, rómsky/slovensky) a do MŠ dochádzali viac rokov, mali rozsiahlejšiu slovnú zásobu. Väčšinou rozumeli pokynom v slovenskom jazyku, čo preukázali náležitými reakciami a konaním. Niektoré učiteľom odpovedali jednoslovné alebo v nesprávnych gramatických tvaroch. Medzi sebou počas hier komunikovali v materinskom jazyku.

Ovládanie a používanie štátneho jazyka deťmi bolo ovplyvnené verbálnym vzorom učiteľov, mierou podporovania a využívania ich dvojjazyčnej komunikácie, rozsahom ich pasívnej a aktívnej slovnej zásoby v slovenskom jazyku a schopnosťou jej uplatňovania v ústnom prejave. Kontrolované školy na jazykovo zmiešanom území deklarovali v školskom vzdelávacom programe ciele výchovy a vzdelávania zamerané aj na podporovanie komunikatívnych spôsobilostí detí v materinskom i štátnom jazyku. V kontrolovaných školách *Banskobystrického*, *Košického* a *Nitrianskeho* kraja bolo zaznamenané plynulé prepájanie komunikácie z vyučovacieho do štátneho jazyka. Niektorí učitelia v školách *Banskobystrickom* a *Trnavskom* kraji preferovali a využívali memorovanie fráz, riekaniek, básní, piesní v štátnom jazyku. Na jazykovo zmiešanom území len niektoré deti slovnú zásobu v štátnom jazyku vedeli použiť v porovnateľnej frekvencii so slovnou zásobou v materinskom jazyku. Podľa potreby vzhľadom na inšpekčné zistenia boli konkrétnym školám uložené odporúčania týkajúce sa rešpektovania metodických odporúčaní⁴, plynulej bilingválnej komunikácie, skvalitnenia ovládania štátneho jazyka učiteľmi a ich prípravy na výchovno-vzdelávaciu činnosť, dôslednejšej kontrolnej činnosti riaditeľa.

Základné školy

Vo všetkých krajoch SR bolo kontrolovaných **20 ZŠ s VJM** a **3 subjekty s VJS/VJM**. Zdrojmi informácií o stave používania štátneho jazyka v školách boli najmä zistenia zo **179 hospitácií** vykonaných na vyučovacích hodinách *slovenského jazyka a slovenskej*

³ príklad vhodnej/dobrej praxe: ZŠ s MŠ – Alapiskola és Óvoda, Radzovce 418

⁴ Metodický list na osvojovanie štátneho – slovenského jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín, dostupný na: <https://www.minedu.sk/>

literatúry, z nich **102 hospitácií** v primárnom a **77** v nižšom strednom vzdelávaní. Školskí inšpektori sledovali a posudzovali predovšetkým edukačné procesy smerujúce k podpore rozvoja komunikačných kompetencií žiakov v štátnom jazyku.

Stav používania štátneho jazyka v školách s VJM a školách s VJS/VJM v triedach s VJM

Základom edukácie na *prvom stupni ZŠ v 1. – 4. ročníku* v predmete *slovenský jazyk a slovenská literatúra* boli komunikatívny prístup, aktivizácia nadobudnutých rečových zručností žiakov a formovanie ich pozitívneho postoja k štátnemu jazyku. Nové učivo bolo žiakom sprístupňované predovšetkým v slovenskom jazyku (niekde aj s pomocou materinského jazyka) a s využitím medzipredmetových vzťahov. Pri sprístupňovaní učiva prevládali jednosmerná komunikácia učiteľ – žiak a zaradenie stereotypných činností. Nedostatočne bol vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania uplatňovaný kontrastívny spôsob pri preberaní priestorových, časových jazykových vzťahov a neverbálnej komunikácie v spojení s pohybom, pantomímou, spevom u mladších žiakov. Učitelia používali najmä priamu alebo čiastočne redukovanú priamu metódu, čím používanie materinského jazyka obmedzovali. Viedli žiakov k súvislému ústnemu vyjadrovaniu na základe evokovania a motivačného rozprávania k rôznorodým komunikačným témam. Pri priebežnom overovaní osvojených poznatkov kladli dôraz na správnu výslovnosť. Žiaci prezentovali za výraznej podpory vyučujúcich texty piesní, básní a detských hier. V rámci *komunikačných* tém si rozširovali a fixovali aktívnu slovnú zásobu a zdokonaľovali sa v sluchovom i v zrakovom rozlišovaní hlások, písmen v slove i v používaní vetných modelov na vyjadrenie priestorových, časových a kvalitatívnych vzťahov. Na štvrtine zo sledovaných hodín boli zaraďované aj tvorivé úlohy rozvíjajúce kritické a hodnotiace myslenie. Žiaci boli menej cielene vedení k práci so súvislým textom (vyhľadávanie základných informácií z textu, tvorba otázok k prečítanému textu, čítanie s dôrazom na správnu výslovnosť, reprodukcia krátkeho textu), vo väčšej miere bola na hodinách zastúpená práca s nesúvislým textom prostredníctvom činností s rôznym obrázkovým materiálom. Prevažovali prezentácie izolovaných slov a slovných spojení alebo formálne spájanie slov s obrázkami, niekde aj prostredníctvom interaktívnej tabule. Vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania boli vedení k upevňovaniu správneho a plynulého čítania a písania novej slovnej zásoby, ojedinele k tvorivejšej práci so súvislým textom a precvičovaniu jazykových javov. Ústny prejav väčšiny žiakov bol jednoduchý, nerozvinutý, ich odpovede krátke, stručné, nie vždy kultivované, u niektorých sa silne prejavovala komunikačná bariéra. Nedokázali súvisle opísať obrázok, zreprodukovať text, dekodovať význam slov a vetných spojení a využívať ich v súvislom ústnom prejave. Učitelia ich neistotu zmierňovali povzbudivým hodnotením, dodržaním primeraného času na odpoveď, zopakovaním otázok, niektorí poskytovali jednotlivcom aj výraznú pomoc v materinskom jazyku.

K silným stránkam vyučovania na *druhom stupni v ročníkoch 5. – 9.* patrilo rozvíjanie *komunikačných kompetencií* v počúvaní s porozumením, v hovorení, v čítaní s porozumením a v písaní, teda vo všetkých základných formách rečovej činnosti. Učitelia podnecovali žiakov k plynulému a výstižnému vyjadrovaniu sa, k zdôvodňovaniu odpovedí a vhodne ich upozorňovali aj na chyby vo výslovnosti. Za negatívne možno považovať nedostatočné uplatňovanie jazykových slovníkov a zvukových nahrávok prostredníctvom didaktickej techniky. *Poznávacie kompetencie* rozvíjali vyučujúci zrozumiteľným a zaujímavým sprístupňovaním nových gramatických a literárnych poznatkov, vyváženým zadávaním úloh na zapamätanie a pochopenie. Slabou stránkou bolo rozvíjanie vyšších myšlienkových procesov. Učitelia ojedinele zaradili problémovú alebo tvorivú úlohu s cieľom posilniť abstraktné a kritické myslenie žiakov. Pri práci s textom väčšina žiakov dokázala vyhľadávať a spracovávať informácie podľa pokynov. Ich vyjadrovacie schopnosti boli z dôvodu

odlišného jazykového prostredia na rozdielnej úrovni. Písomné vyjadrovanie väčšiny z nich bolo lepšie ako ich ústne vyjadrovanie. Niektorí pochopili obsah čítaného alebo počutého textu až po jeho pretlmočení do maďarského jazyka. Odpovedali jedným slovom alebo naučenými vetnými modelmi, absentovalo ich spontánne vyjadrenie hlavne pri prezentovaní názorov a postojov. Príčinou týchto nedostatkov bola ich slabá slovná zásoba, nedostatočné osvojenie a vo verbálnej komunikácii nesprávne používanie pravidiel gramatiky (rody, pády, slovesné tvary). Na polovici hodín prejavili jednoduché čitateľské zručnosti pri práci so súvislým a nesúvislým textom (vyhľadávanie slov, spojení, slovných druhov, postáv v literárnej ukážke), väčšinou pochopili význam textu. Bez doplňujúcich otázok nedokázali zreprodukovať text. Vo vyšších ročníkoch lepšie zvládali interpretovanie súvislostí v texte, zoradovanie viet podľa časovej a dejovej následnosti, menej komparáciu a hodnotenie informácií. Pri overovaní dosiahnutých cieľov na konci hodiny nadobudnuté vedomosti preukázali iba niektorí jednotlivci. Preberané učivo zväčša zopakovali a zhrnuli najčastejšie vyučujúci. K najslabšie rozvíjaným kľúčovým kompetenciám patrilo rozvíjanie vzájomnej komunikácie a spolupráce žiakov pri kooperatívnych činnostiach. Žiaci neboli k takejto spolupráci dostatočne motivovaní, nedokázali v slovenskom jazyku jasne vyjadriť svoje názory, zaujať hodnotové postoje k jednoduchým témam.

Stredné školy

Stav používania a úroveň ovládania štátneho jazyka bola sledovaná **4 hospitáciami** na **1 gymnázium** s vyučovacím jazykom maďarským v rámci komplexných inšpekcií na 23 kontrolovaných gymnáziách. Odbornosť vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry bola plne zabezpečená. Úroveň vyučovania bola hodnotená ako **priemerná** (57 %).

V **SOŠ** bola kontrola vykonaná v **21** subjektoch, 3 z nich (*1 Košický kraj, 2 Banskobystrický kraj*) mali **VJS/VJM**, pričom 1 SOŠ *Banskobystrického kraja* mala v aktuálnom školskom roku zriadené iba triedy s VJS.

Stav používania štátneho jazyka na gymnáziách s VJM

Dosiahnutá úroveň bola do veľkej miery ovplyvnená viacerými skutočnosťami: neformulovaním vyučovacích cieľov a očakávaných výkonov žiakov, používaním monologických metód, neuplatňovaním didaktickej techniky vo vyučovacom procese, kontrolou výsledkov učebnej činnosti u tých istých žiakov, nepodnecovaním k sebahodnoteniu žiakov a neposkytnutím informácie o výsledku ich učenia sa. Len na polovici sledovaných hodín boli žiaci motivovaní k zlepšovaniu sa prostredníctvom slovného hodnotenia alebo klasifikácie, čím neboli dostatočne vedení chápať a hodnotiť svoj pokrok v učení sa, posudzovať vlastné výsledky, rozhodovať sa pri plánovaní svojho smerovania v osvojovaní si štátneho jazyka. K verbálnemu vyjadrovaniu boli stimulovaní počas frontálneho opakovania, motivačných rozhovorov a riešení úloh zameraných na porozumenie a aplikáciu vedomostí. Produktívne komunikačné zručnosti preukázala menšia časť žiakov, ktorí nemali problém s praktickým využitím jazyka, komunikovali medzi sebou primerane v štátnom jazyku a vzájomne si napomáhali pri chápaní textu či spracovaní úloh. Porozumenie obsahu textu si navzájom overovali pomocou prekladu a doplňujúcich otázok k významu slovenských slov. Len približne tretina žiakov dokázala adekvátne pracovať s písomnou podobou textu – zovšeobecniť informácie, interpretovať text a vyjadriť svoj názor. Negatívom bol nedostatok záujmu asi polovice žiakov, ktorí sa nezapájali do činností a nepreukázali nadobudnuté vedomosti. Pozitívom napomáhajúcim upevňovaniu vedomostí a chápaniu súvislostí bolo uplatňovanie medzipredmetových vzťahov.

Stav používania štátneho jazyka v stredných odborných školách s VJS/VJM v triedach s VJM

Školskí inšpektori hospitáciami na **1 184** vyučovacích hodinách (482 hospitácií bolo v predmetoch všeobecného vzdelávania, 702 v odbornom vzdelávaní) sústredili pozornosť na kontrolu vyučovacieho procesu a podmienok vytvorených na jeho realizáciu v nadväznosti na plnenie profilu absolventa, ale o. i. sledovali tiež pedagógmi vytvárané predpoklady na zabezpečenie rozvíjania komunikačných kompetencií žiakov, ale i celkovú úroveň prejavov jednotlivcov, jej správnosť a kultúrnosť, používanie a ovládanie štátneho jazyka.

Na predmete *slovenský jazyk a slovenská literatúra* bolo v **2 SOŠ** uskutočnených **6** hospitácií (2 v učebných a 4 v študijných odboroch) – v SOŠ Banskobystrického kraja bolo vyučovanie predmetu hodnotené na **priemernej úrovni** a v škole Košického kraja na **úrovni nevyhovujúcej** (v uvedenom subjekte zároveň nebola plne zaistená odbornosť vyučovania predmetu).

Na kontrolovaných hodinách chýbalo jednoznačné a komplexné formulovanie cieľov vyučovacej jednotky zameraných na žiaka, aj z toho dôvodu sa záverečná fáza vyučovania realizovala zvyčajne iba formou stručného zhrnutia preberaného učiva (prevažne len vyučujúcimi, bez aktívneho verbálneho zapojenia žiakov), prípadne úplne absentovalo vyčlenenie časového priestoru, ktorý by pedagógom umožnil získať súhrnné, relevantné informácie o účinnosti ich učebných činností, o dosiahnutých výsledkoch učenia sa jednotlivcov. K negatívnym zisteniam patrila aj skutočnosť, že nové poznatky boli prevažne sprístupňované bez nadväznosti na už osvojené a do priebežného overovania porozumenia a pochopenia učiva boli zapájaní iba niektorí aktívni jedinci. V expozičnej fáze prevládal klasický výklad, v SOŠ Košického kraja spojený s nevhodným spôsobom diktovania poznámok (upozornenia na čiarku, bodku, veľké písmeno...) a to aj v triedach študijných odborov. Žiaci ich mechanicky, často bez pochopenia vecného významu textu, zaznamenávali do zošitov. Úroveň porozumenia mali potvrdiť ich odpovede na zadané otázky a úlohy, pričom reagovali pomaly, úsečne, jednoslovné alebo prečítaním poznámok zo zošitov, v triedach učebných odborov niekedy i odpoveďou v maďarskom jazyku (tento spôsob vzájomnej komunikácie učiteľka nechala bez povšimnutia). Samostatne formulované výpovede sa nevyskytovali.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že vyjadrovanie väčšej časti žiakov na všetkých hospitovaných hodinách (*v oboch kontrolovaných subjektoch*) nebolo gramaticky správne a kultivované, osvojené vedomosti nedokázali jasne, súvisle reprodukovať, čo pravdepodobne viedlo pedagógov k zapájaniu do komunikácie spravidla tých istých jedincov. Náležitému rozvíjaniu rečových spôsobilostí bránilo učiteľmi sporadické vytváranie príležitostí na aktívnu diskusiu, na prezentovanie hodnotových postojov, chýbala stimulácia k sebareflexii a k hodnoteniu rovesníckych výkonov. Možnou príčinou slabších jazykových schopností jednotlivcov bolo i nedocenenie významu komplexnejšieho rozvíjania čitateľských zručností. Pri práci s textom boli žiaci vedení prevažne len k vyhľadávaniu základných informácií (*časť z nich využívala pri overovaní porozumenia slovníky*). Rovnako v malej miere vytvorené prostredie na rozvíjanie občianskych a sociálnych kompetencií nestimulovalo dostatočne komunikačné spôsobilosti. Ak bolo žiakom umožnené pracovať v tímoch, viacerí na túto možnosť nereflektovali. Miesto kooperácie si zvolili ojedinelý vzájomný dialóg a prezentáciu subjektívnych postojov a pocitov, neboli schopní prevziať osobnú zodpovednosť za splnenie určených úloh. K rozvoju poznávacích kompetencií boli stimulovaní zadaniami predovšetkým na pochopenie a aplikáciu osvojených vedomostí. Prevažovalo podnecovanie žiakov k vysvetleniu pojmov, k tvorbe lexikálnych jednotiek a synonym, a nie k súvislým, komplexnejším výpovediam.

Stav používania štátneho jazyka v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín v školskom roku 2016/2017 v SR

Materské školy

V MŠ s **VJM** a triedach s VJM v MŠ s **VJS/VJM** sa uskutočnilo **153 hospitácií**.

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v MŠ a triedach s vyučovacím jazykom národností

V školách s VJM a s VJS/VJM niektorí učitelia integrovane prepájali maďarský jazyk so slovenským jazykom vo všetkých formách denných činností, čím napomáhali deťom využívať slovnú zásobu v *štátnom jazyku* ako aj slovnú zásobu v materinskom jazyku. Deti sa vyjadrovali gramaticky správne jednoduchými i rozvitými vetami, interpretovali v oboch jazykoch vlastné myšlienky a získané poznatky. V ojedinelých prípadoch k tomu prispela skutočnosť, že v triedach boli zaradené deti hovoriace maďarsky a aj slovensky. Niektorí učitelia škôl s VJM preferovali mechanické nadobúdanie slovnej zásoby v slovenskom jazyku.

V 1 MŠ s vyučovacím jazykom **slovenským a ukrajinským** bolo realizovaných **5 hospitácií**. V tejto škole deti komunikovali spisovne v slovenčine, preferovali pozdrav v ukrajinčine, poznali riekanky, spievali piesne v oboch jazykoch.

V MŠ s vyučovacím jazykom národností učitelia verbálnym vzorom a integrovaným prepájaním štátneho jazyka a materinského jazyka vo všetkých formách denných činností napomáhali deťom primerane porozumieť, ovládať a používať slovenský jazyk. Deti porozumeli sprostredkovanej informácii a správe v písanej podobe, vedeli odovzdať odkaz, adekvátne dodržiavali *komunikačné konvencie*. Niektoré komunikovali gramaticky správne a obsažne v štátnom jazyku ako aj v maďarskom alebo ukrajinskom jazyku.

Základné školy

Z celkového počtu kontrolovaných ZŠ bolo **13** s VJM. Zdrojmi informácií o stave používania štátneho jazyka v školách boli najmä zistenia zo **118 hospitácií** vykonaných na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry, z nich **69** hospitácií v primárnom a **49** v nižšom strednom vzdelávaní. Školskí inšpektori sledovali a posudzovali predovšetkým edukačné procesy smerujúce k **podpore rozvoja komunikačných kompetencií žiakov v štátnom jazyku**.

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v ZŠ a v triedach s vyučovacím jazykom maďarským

Na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* v **primárnom vzdelávaní** boli žiaci motivovaní k práci striedaním riadeného rozhovoru, dramatizácie, motivačného rozprávania a didaktických hier. Ich pozornosť učitelia udržiavali prostredníctvom zvukových nahrávok, autentickej prezentácie, obrazových pomôcok reálnych predmetov, obrázkových slovníkov, alebo vo vzťahu ku téme účelne zvolenej didaktickej a digitálnej techniky. Pri rozvíjaní poznávacích kompetencií prevládali úlohy a otázky na zapamätanie a pochopenie, ktorými učitelia evokovali žiakov k vybaveniu si už osvojených poznatkov aj z iných predmetov a priebežne ústne aj písomne zisťovali úroveň ich osvojenia. Výsledky úloh a odpovede systematicky kontrolovali, v prípade potreby korigovali. Žiaci ojedinele nevedeli správne reagovať na podnety, vymenovať, pomenovať, opísať, reprodukovat' osvojené vedomosti. Uplatňovaním zrozumiteľných, podnetných a stimulujúcich otázok boli žiaci motivovaní k aktívnej komunikácii. Často však nemali poskytnutý dostatočný priestor na premýšľanie. Slovný prejav učiteľov bol kultúrny, na väčšine hodín len v slovenskom

jazyku. Nedostatkom bolo zapájanie tých istých zväčša aktívnych žiakov do komunikácie a tolerovanie ich neuceleného verbálneho prejavu. Len na štvrtine hodín vedeli odpovedať na modelové vety, tvoriť dialógy na danú tému, komunikovať v slovenskom jazyku celou vetou. Niektorí mali problémy s výslovnosťou, slovnou zásobou aj formulovaním viet. Medzi sebou žiaci rozprávali v materinskom jazyku, čo im učitelia tolerovali. Pri práci so súvislým aj nesúvislým textom ich viedli k určovaniu základnej informácie, k vysvetleniu významu slov. Žiaci vedeli vysvetliť význam určitej časti textu, vyhľadávali základné informácie a odpovede na otázky, občas reprodukovali text pomocou nápoedných otázok. V nižších ročníkoch nahlas dramatizovane čítali, tvorili vety podľa obrázkov v obrázkovom slovníku. Zväčša nedokázali porovnávať získané informácie na základe osobných skúseností, ojedinele vedeli objektívne posúdiť silné a slabé stránky, len niektorí dokázali samostatne uplatniť osvojené vedomosti v nových súvislostiach, väčšina úlohy riešila s pomocou učiteľov.

Silnou stránkou hodín *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* v **nižšom strednom vzdelávaní** bolo rozvíjanie komunikačných schopností žiakov vo všetkých štyroch základných formách rečovej činnosti (v počúvaní s porozumením, hovorom, čítaní s porozumením a písaní). Učiteľky viedli žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu sa, rozvíjali ich jazykové kompetencie, komunikovali prevažne v slovenskom jazyku, vzbudzovali záujem a aktivitu žiakov premysleným kladením otázok. V úlohách na precvičovanie jazykových javov dokázali aplikovať vedomosti a odôvodňovať jazykové javy samostatne, ojedinele oslovený žiak potreboval usmernenie. Jazykový prejav učiteľov bol kultivovaný. Podnecovali žiakov k spisovnému vyjadrovaniu, k počúvaniu s porozumením a k používaniu odbornej terminológie. Sporadicky zapájali žiakov do komunikácie kladením kontrolných, zisťovacích a zhrňujúcich otázok, ktoré neboli vždy jednoznačné, zväčša však tolerovali ich jednoslovné odpovede. Žiaci sa zapájali do riadeného rozhovoru, dramatizácie a diskusie k témam, ich prejav bol strohý, na tretine hodín mali viacerí problém s formulovaním viet vo voľných odpovediach, neraz sa u nich prejavila komunikačná bariéra. Učitelia prácu so súvislým textom z učebnice, pracovných listov, ojedinele časopisu zamerali na riadené čítanie, vysvetľovanie slov opisom alebo prekladom do materinského jazyka. Žiaci len ojedinele pracovali pomocou slovníka, vyhľadávali informácie v texte a používali ich pri rozhovore. Priestor vytvorený na komparáciu a aplikáciu získaných informácií nebol dostatočný. Žiaci väčšinou odpovedali na otázky zrozumiteľne, časť z nich nedokázala získané informácie využiť pri hľadaní súvislostí, interpretácii textu a reagovať bez usmernenia. Na tretine hodín pracovali s textom len v rovine vyhľadávania základných informácií bez jeho porovnávania s vlastnými skúsenosťami, čo oslabovalo rozvíjanie ich čitateľských zručností. Niektorí jednotlivci prezentovali svoje postoje spontánne, na motivujúce otázky reagovali racionálne. Iní prejavili slabé verbálne zručnosti alebo ich nedokázali formulovať. Pri skupinových formách vyučovania zaradených na polovici hodín mali žiaci určené úlohy, vzájomne sa radili a komunikovali, vedeli prezentovať výsledné riešenie a v prípade vytvorenia priestoru na hodnotenie stručne reagovať. Participácia niektorých žiakov bola nevýrazná, komunikovali medzi sebou aj v materinskom jazyku, ich schopnosť argumentovať nebola dostatočne rozvinutá.

Stredné školy

Stav používania a úroveň ovládania štátneho jazyka bola sledovaná **7 hospitáciami** na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* na **1 gymnáziu** s VJM v rámci komplexných inšpekcií na 14 kontrolovaných gymnáziách v SR. Odbornosť vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry bola plne zabezpečená. Úroveň vyučovania bola hodnotená ako **priemerná (73,9 %)**. V SOŠ s VJM v šk. r. 2016/2017 **inšpekcie neboli vykonané**.

Stav používania štátneho jazyka v gymnáziách s vyučovacím jazykom maďarským

Žiaci sa prevažne dokázali správne vyjadrovať bez použitia materinského jazyka, podľa potreby použili slovník na vyhľadanie významu slova. Ich prejavy boli súvislé, hoci menej pohotovo reagovali. Analyzovaný text dokázali interpretovať, menej pružní boli vo formulovaní vlastných názorov na obsahovú a myšlienkovú stránku aj pri zovšeobecňovaní informácií. Pedagóg v dialógu so žiakmi opravoval prípadné chyby ich ústneho prejavu. Ojedinele oslovený žiak nevedel správne reagovať. Úroveň pochopenia učiva vyučujúci priebežne overovali otázkami, hľadaním jazykových ekvivalentov medzi dvoma jazykmi. Väčšina žiakov vedela použiť osvojené poznatky, riešiť úlohy, niektorí potrebovali pomoc učiteľa.

Predpokladané príčiny zistených nedostatkov

v školách s vyučovacím jazykom slovenským

- nedostatočné rozvíjanie základných čitateľských techník
- absencia premyslenej koncepcie rozvoja čitateľskej gramotnosti
- zotrvávanie pri štandardných pracovných postupoch (stereotypnosť, zadávanie úloh bez ohľadu na aktuálne potreby a možnosti žiakov)
- prevaha monologických metód v edukácii s minimálnym zastúpením inovatívnych metód práce (transfer hotových poznatkov)
- neposkytovanie príležitostí na analýzu textu, na diskusiu o obsahu, na prezentovanie postojov, názorov a skúsenosti
- neuplatňovanie úloh, ktoré cielene vedú k hodnoteniu, k tvorbe úsudkov, úvah a postupov, vedú k vyšším formám myslenia

v školách s vyučovacím jazykom maďarským

- poskytovanie výraznej pomoci žiakom v materinskom jazyku
- nesystematické rozvíjanie čitateľských zručností, prevaha zaradovania činností s nesúvislým textom (práca s izolovanými slovami a slovnými spojeniami alebo formálne spájanie slov s príslušným obrázkami)
- preferovanie uplatňovania riadených techník
- neeliminovanie komunikačnej bariéry
- nedostatočné rešpektovanie vplyvu odlišného jazykového prostredia na úroveň vyjadrovacích schopností žiakov
- slabá aktívna slovná zásoba žiakov
- nesprávne používanie gramatických pravidiel vo verbálnej komunikácii z dôvodu ich nedostatočného osvojenia
- učiteľmi nedocenený význam vzdelávania detí v štátnom jazyku
- málo vyhovujúca jazyková výbava učiteľov v štátnom jazyku
- nízka odbornosť učiteľov v oblasti didaktiky a metodiky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry
- absencia vzdelávania učiteľov v rozvíjaní a skvalitňovaní ovládania a používania štátneho jazyka

Návrhy riešení zistených nedostatkov

- naďalej využívať možnosť posilniť v učebnom pláne školy voliteľnými hodinami týždennú hodinovú dotáciu vyučovania predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra
- formovať pozitívny postoj žiakov k štátnemu jazyku

- uplatňovať vo vyučovaní predmetu komunikatívny prístup
- využívať rôznorodé metódy a techniky vyučovania predmetu s akcentom na vytváranie príležitostí na aktívnu komunikáciu žiakov v priebehu edukácie
- podporovať systematicky a komplexne čitateľské zručnosti jednotlivcov
- vytvárať na vyučovacích hodinách priestor na súvislé prezentovanie hodnotových postojov žiakov
- stimulovať k ucelenému premyslenému sebahodnoteniu, podporovať a rozvíjať spôsobilosti žiakov k celoživotnému vzdelávaniu
- riadiť a sledovať prácu v skupinách nielen z hľadiska plnenia obsahu zadání, ale aj spôsobu a úrovne komunikácie medzi členmi skupiny
- podporovať a zabezpečiť vzdelávanie učiteľov v oblasti didaktiky a metodiky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry
- uplatňovať diferencovaný prístup k deťom v závislosti od úrovne ovládania štátneho jazyka

Prehľad plnenia odporúčaní v rezorte školstva vyplývajúcich zo záverov uvedených v tretej správe (materské, základné a stredné školy)

1. Realizovať odporúčania Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI) uvedené v prílohe č. 6 tretej správy.

Odporúčania ŠŠI sformulované v predchádzajúcej správe sa týkali najmä zlepšenia úrovne ovládania slovenského jazyka u žiakov v školách s VJM. V rámci plnenia týchto odporúčaní vypracoval Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) v septembri 2016 *Metodický list na osvojovanie štátneho – slovenského jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín* slúžiaci na usmernenie učiteľov pri výučbe slovenského jazyka ako druhého jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Usmernenie obsahuje východiská, spôsoby, zásady, metódy i formy osvojovania štátneho jazyka.

Pre deti patriace k príslušníkom národnostných menšín sa v období od októbra do decembra 2017 realizoval pilotný projekt IKATIKA vo vybraných materských a základných školách (12 materských škôl s VJM, 6 materských škôl s vyšším počtom detí rusínskeho materinského jazyka a 12 základných škôl s nultým ročníkom s prevahou žiakov s rómskym materinským jazykom). Ide o digitálne spracované učivo v slovenskom, maďarskom, rusínskom a rómskom jazyku, ktoré má byť interaktívne, aby výučba prebiehala zážitkovou formou, pretože takto osvojené vedomosti si deti pamätajú lepšie ako tie, ktoré získajú memorovaním. Súčasťou tohto projektu sú okrem vzdelávacích materiálov aj odborné školenia pre pedagogických zamestnancov, ktorých cieľom je oboznámiť učiteľov s možnosťami využitia nových metodík a a digitálneho vzdelávacieho programu ešte pred tým, než ich začnú využívať v praxi.

V súvislosti so vzdelávaním detí zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunít sa od februára 2017 realizuje národný projekt *Škola otvorená všetkým*, ktorého cieľom je eliminovať jazykovú bariéru takýchto žiakov zapojením pedagogických asistentov a profesionálnych odborníkov z oblasti psychológie, špeciálnej a sociálnej pedagogiky do vyučovacieho procesu. Projekt sleduje realizáciu práva dieťaťa na kvalitné vzdelanie, zbúranie jazykových bariér a zabezpečenie rovnocenného prístupu k vzdelávaniu. Trvanie projektu je naplánované do roku 2020. Okrem toho pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2015/2016 nariadili v materských školách, v ktorých sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie v jazyku národnostnej menšiny:

- a) podporovať aktívnu komunikáciu detí v spisovnej slovenčine uplatňovaním inovatívnych učebných postupov, dvojazyčnou priebežnou komunikáciou (integrovane, vo všetkých organizačných formách, prepájaním materinského a štátneho jazyka),
- b) pri osvojovaní štátneho jazyka postupovať v súlade s Metodickým listom na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ktorý je zverejnený na www.statpedu.sk.

ŠŠI okrem iného odporúčala základným a stredným školám s VJM využívať možnosť voliteľných hodín slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Túto možnosť však v sledovanom období školy s VJM takmer vôbec nevyužívali a len v minimálnej miere zaraďovali disponibilné hodiny na posilnenie hodinovej dotácie predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra. Školy s VJM nerealizovali ani ďalšie odporúčania ŠŠI týkajúce sa tvorby zborníkov tých istých básní, piesní, hier a literárnych útvarov či organizovania spoločných projektov s partnerskými školami s vyučovacím jazykom slovenským.

2. *Vypracovať metodiky rozvíjania čitateľskej gramotnosti v základných a stredných školách aj pre iné všeobecno-vzdelávacie predmety, nielen pre vyučovací jazyk.*

Metodicko-pedagogické centrum v rámci tvorby učebných zdrojov vytvára aj metodiky na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Okrem toho má akreditované viaceré vzdelávacie programy zamerané na oblasť rozvíjania čitateľskej gramotnosti a v sledovanom období realizovalo prostredníctvom svojich detašovaných pracovísk odborné semináre zamerané na túto oblasť.

3. *Organizovať pravidelné školenia z jazykovej kultúry pre učiteľov všetkých výchovno-vzdelávacích predmetov v základných a stredných školách.*

Zvyšovanie jazykovej kultúry učiteľov všetkých vyučovacích predmetov je nevyhnutné pre ich profesionálny rast a osobný rozvoj, aby boli pozitívnymi vzormi pre žiakov. Metodicko-pedagogické centrum poskytuje pedagogickým zamestnancom regionálneho školstva viacero vzdelávacích programov z oblasti jazykovej kultúry, ale len minimum z nich je zameraných na zlepšenie jazykovej kultúry samotných učiteľov (napr. Rétorika v učiteľskej praxi).

4. *V školách s VJM prijať opatrenia na zvýšenie kvality výučby predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra.*

Na zvýšenie kvality vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM bol na ministerstve školstva vytvorený národný projekt *Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským*, ktorý by mal prispieť aj k zvýšeniu profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov v súlade s kvalifikačnými požiadavkami a potrebami. Projekt sa začal realizovať 1. januára 2016 a bude pokračovať do 31. decembra 2020. Do projektu boli zaradené tri základné školy s VJM (škola vo Veľkom Mederi, škola v Bátorových Kosihách a škola v Šamoríne), ktorým boli v rámci projektu poskytnuté didaktické pomôcky a metodické materiály na vyučovanie slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Prvú inšpekciu zameranú na implementáciu tohto projektu uskutočnila Štátna školská inšpekcia na všetkých troch školách v školskom roku 2016/2017. V rámci projektu ŠPÚ zodpovedá za analýzu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry vo vybraných školách, za prieskum súčasného stavu implementácie inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu a za vypracovanie koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM. Zároveň sa realizuje vzdelávanie učiteľov vybraných škôl vyučujúcich slovenský jazyk a slovenskú literatúru na 1. a 2. stupni ZŠ k problematike vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry, k inovovanému Štátnemu vzdelávaciemu programu a k tvorbe inovovaného Školského vzdelávacieho programu. V zmysle cieľov tohto projektu bol vypracovaný vzdelávací program *Rozvíjanie slovnej zásoby na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským*, ktorý bol schválený ministerstvom školstva 2. marca 2017.

Opatrenia na zvýšenie kvality výučby slovenského jazyka a slovenskej literatúry sú obsiahnuté aj v platných rámcových učebných plánoch pre základné školy a v roku 2016 bol prijatý *dodatok k inovovanému Štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie – Rámcový učebný plán ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny*. Uvedené dokumenty umožňujú vyučovanie slovenského jazyka a slovenskej literatúry v malých skupinách a využívanie disponibilných hodín na posilnenie hodinovej dotácie slovenského jazyka a slovenskej literatúry.

K zvyšovaniu úrovne vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v stredných školách najefektívnejšie prispieva podľa ministerstva školstva vyučovanie v malých skupinách (delenie na malé skupiny – ideálne 12 žiakov v skupine), zabezpečenie

špecifických materiálnych didaktických prostriedkov a priebežné (pravidelné) vzdelávanie učiteľov vyučujúcich slovenský jazyk a slovenskú literatúru. Ministerstvo školstva vypracovalo nové cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry, ktoré by mali vstúpiť do platnosti od 1. septembra 2018.

5. *V školách s VJM venovať zvýšenú pozornosť dodržiavaniu predpokladu na výkon pedagogickej činnosti a odbornej činnosti podľa § 6 ods. 1 pís. d) zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*

Odporúčanie vychádzalo zo zistenia ŠŠI zverejneného v tretej správe, kde sa konštatuje, že jazykovú prípravu detí v štátnom jazyku v MŠ s VJM negatívne ovplyvňovali niektorí učitelia, u ktorých bola pozorovaná nízka úroveň ovládania štátneho jazyka. Vzhľadom na to, že ministerstvo školstva vo svojich podkladoch neuviedlo nijakú informáciu k plneniu tohto odporúčania, je zrejmé, že na odstránenie uvedeného nedostatku neboli doteraz prijaté žiadne konkrétne opatrenia zo strany ministerstva školstva.

6. *Dbat' o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry).*

Cieľom odporúčania bolo, aby učitelia všetkých vyučovacích predmetov, nielen slovenského jazyka, dbali o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na svojich vyučovacích hodinách. V inovovanom vzdelávacom štandarde sú zadefinované kľúčové kompetencie zo slovenského jazyka a literatúry, ktoré majú nadpredmetový charakter. Sú nevyhnutné pre rôzne činnosti súvisiace s učením sa. Vyššia úroveň osvojenia slovenského jazyka sa dosiahne aj využitím medzipredmetových vzťahov, konkrétnych každodenných situácií, názorným vyučovaním a tvorivou aplikáciou získaných poznatkov. Vo výchovno-vzdelávacích cieľoch odborných predmetov sú zadefinované aj požiadavky zamerané na rozvoj spisovného jazyka, ako napr. vyjadrovať sa správne v materinskom jazyku v písomnej a hovorenej forme a osvojiť si základnú odbornú terminológiu a vedieť ju aktívne využívať.

7. *Podporovať voľnočasové aktivity detí zamerané na jazykovú kultúru (recitačné a literárne súťaže, školské časopisy).*

Ministerstvo školstva podporuje voľnočasové aktivity žiakov zamerané na jazykovú kultúru prostredníctvom podpory recitačných súťaží, ako sú: *Bábkulienka* – tvorivá dramatika detí a pedagógov materských škôl, *Dúha* – celoslovenská výtvarná a literárna súťaž, *Kráľove Šahy* – celoslovenská recitačná súťaž v prednese poézie a prózy štúrovcov, *Šaliasky Matko J. C. Hronského* – súťaž v prednese slovenskej povesti, *Cena Andreja Chudobu* – celoslovenská literárna súťaž, *PRO SLAVIS* – celoslovenská súťaž triednych a školských časopisov, *Voda pre život – život pre vodu* – súťaž v literárnej tvorbe žiakov prvého stupňa základných škôl, *Kukučínova literárna Revúca*, *Zlatá priadka*, *Svätoplukovo kráľovstvo oživa*, *Hviezdoslavov Kubín*, *Košove Ladce*, *Štúrov Zvolen*, *Štúrovo pero* – súťaž zameraná na vyhľadávanie talentov v oblasti žurnalistiky, *Prečo mám rád slovenčinu*, *prečo mám rád Slovensko* – celoštátna literárna súťaž s medzinárodnou účasťou. Jej poslaním je vyvolať hlbší a systematický záujem žiakov o slovenčinu, jej ľubozvučnosť a výrazovú bohatosť, umožniť im vyjadriť osobný vzťah k slovenskému jazyku a pocit hrdosti na jednu zo základných národných hodnôt Slovákov, ako aj formovať a upevňovať povedomie mladej generácie k slovenskej štátnosti, lásku k Slovensku.

Pre špeciálne školy sa uskutočnili súťaže: *Celoštátna súťaž žiakov so sluchovým postihnutím*, *Súťaž žiakov v prednese poézie a prózy Gaňova Tarnava* a *Súťaž v prednese poézie a prózy stredných škôl*, ktorej cieľom je tvorivo rozvíjať kompetencie žiakov v slovenskom jazyku, vyhľadávať talentovaných žiakov v prednese poézie a prózy, podporovať ďalšie rozvíjanie ich nadania a talentu a prispievať k účelnému využívaniu ich voľného času.

Na konkrétnych cirkevných a súkromných školách sa realizujú súťaže *Dilongova Trstená* – recitačná súťaž duchovnej poézie a prózy a súťaž *...a Slovo bolo u Boha* – recitačná súťaž, ktorej poslaním je rozvíjať záujem o hodnotnú literatúru, prehĺbovať vzťah a úctu k materskej reči, vytvárať dobré podmienky na umelecký prednes literatúry a dať príležitosť žiakom spoznať krásu kultivovaného prejavu v slove.

K zvyšovaniu záujmu žiakov v školách s VJM o slovenský jazyk a slovenskú literatúru prispieva celoslovenská súťaž *Poznaj slovenskú reč*. Prehĺbenie záujmu o slovenský jazyk podporuje aj literárna súťaž celoštátneho charakteru *Dobré slovo* s medzinárodnou účasťou slovenských národnostných škôl z Maďarska.

8. *V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v základných a stredných školách s VJM organizovať návštevy kultúrnych podujatí v slovenskom jazyku s cieľom lepšieho osvojenia si slovenského spisovného jazyka.*

Ministerstvo školstva vo svojich podkladoch uviedlo, že sa žiaci základných škôl a gymnázií s VJM zúčastňovali na divadelných predstaveniach, predmetových olympiádach, literárnych a jazykových súťažiach s umiestneniami na okresnej, krajskej a celoslovenskej úrovni. Žiaci mali vytvorený priestor na prezentovanie sa na kultúrno-spoločenských aktivitách (oslavy národných sviatkov, karneval).

Prehľad plnenia odporúčaní pre vysoké školy uvedených v tretej správe

1. **Zmeniť hodnotenie jazykovej úrovne písomných záverečných prác na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia a v školiteľských a oponentských posudkoch zaviesť samostatné bodové, resp. slovné hodnotenie tak, aby jazyková úroveň nebola len jedným z viacerých kritérií hodnotenia formálneho spracovania záverečnej práce.**

Podkladové informácie zo všetkých vysokých škôl, ktoré malo ministerstvo kultúry k dispozícii, obsahujú vyjadrenie týkajúce sa hodnotenia jazykovej úrovne písomných záverečných prác. Väčšinou ide o konštatovanie, že jazyková stránka záverečnej práce je súčasťou celkového hodnotenia a hodnotí sa v rámci jej formálneho spracovania. Možno zaň prideliť stanovený počet bodov z celkového počtu 100 bodov. Pritom formálne spracovanie záverečnej práce ako hodnotiace kritérium obsahuje niekoľko súčastí, ako napríklad: dodržanie stanoveného rozsahu záverečnej práce, členenie do kapitol, štruktúrovanie textu, jazyková stránka, úprava textu – grafy, tabuľky, práca s citačnou a bibliografickou normou atď. Uvedené súčasti tohto kritéria nie sú rovnocenné, keďže napríklad grafická úprava textu sa dá veľmi jednoducho upraviť mechanicky, pomocou počítačového nastavenia, avšak na jazykovú stránku textu (gramatika, štylistika) sa treba sústrediť v celom procese jeho tvorby.

Niektoré vysoké školy však postupne pristupujú k plneniu predmetného odporúčania a menia spôsob hodnotenia jazykovej stránky záverečných prác. Je to napríklad **Fakulta telesnej výchovy a športu Univerzity Komenského v Bratislave**, ktorá plánuje zabezpečiť, aby v písomných posudkoch školiteľov a oponentov záverečných prác bola ich jazyková úroveň hodnotená samostatne. **Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre** uvádza, že štýlotvorné činitele sú osobitnými bodmi posudkov k záverečnej práci, pričom miera ich naplnenia sa hodnotí nielen známkou, ale aj slovným zdôvodnením hodnotenia. **Slovenská technická univerzita v Bratislave** zavedie od akademického roka 2017/2018 na vybraných fakultách samostatné hodnotenie jazykovej úrovne záverečných prác. Na **Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave** sa jazyková úroveň písomných záverečných prác hodnotí nielen stupnicou A – FX, ale aj slovné. Každá fakulta tejto univerzity má v posudkoch záverečnej práce zahrnuté hodnotenie jazykovej úrovne ako formálnu stránku práce alebo ako gramatickú a štylistickú úroveň záverečnej práce (samostatne). Podľa vyjadrenia **Katolíckej univerzity v Ružomberku** je na všetkých stupňoch štúdia podstatnou súčasťou hodnotenia záverečných prác samostatné bodové alebo slovné posúdenie jazykovej úrovne záverečnej práce, v rámci ktorého školitelia a oponenti hodnotia štylistickú a gramatickú stránku textu a zameriavajú sa aj na používanie interpunkčných znamienok. **Paneurópska vysoká škola** v Bratislave uvádza, že pripravuje úpravu hodnotenia záverečných prác, v ktorej sa zameria aj na presnejšiu špecifikáciu hodnotenia jazykovej úrovne záverečných prác na všetkých fakultách. Podľa vyjadrenia **Vysokej školy Danubius** v Sládkovičove zaviedli záväzné kritériá týkajúce sa používania štátneho jazyka v záverečných prácach, pričom jedným z kritérií je posudzovanie záverečnej práce z hľadiska používania spisovného jazyka, gramatiky a štylistiky. **Stredoeurópska vysoká škola v Skalici** konštatuje, že nie všetci školitelia a oponenti adekvátne využívajú možnosť posúdenia jazykovej úrovne záverečných prác v rámci formálneho hodnotenia (20 bodov zo 100) a v tejto oblasti vidí priestor na zlepšenie. **Vysoká škola DTI** v Dubnici nad Váhom uvádza, že na zlepšenie písomných a ústnych jazykových prejavov predovšetkým študentov učiteľských študijných programov prijala štyri opatrenia, ktoré priebežne uskutočňuje. Podľa jedného z nich sa od vedúceho záverečnej

práce (školiťa) a oponenta vyžaduje, aby formálnu, jazykovú a štylistickú úroveň písomnej záverečnej práce v rámci posudku osobitne hodnotil stupňom A – E, prípadne stupňom FX, ak nie je záverečná práca na požadovanej úrovni. Na **Vysokej škole bezpečnostného manažerstva v Košiciach** došlo k úprave posudkov školiteľov a oponentov tak, že jazyková úroveň bakalárskych a magisterských prác je jedným zo samostatných kritérií hodnotenia záverečnej práce.

Treba oceniť prístup **Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave**, ktorá na Lekárskej fakulte zavedie samostatné hodnotenie jazykovej úrovne – nie ako jedno zo skupiny kritérií – do všetkých typov školiteľských a oponentských posudkov diplomových prác, dizertačných prác, habilitačných prác a prác vytvorených v rámci študentskej a vedeckej odbornej činnosti (ŠVOČ). V predmetoch *diplomový seminár*, *seminár ŠVOČ* a v kurze Vedecko-výskumná práca doktorandov v predmete *zásady prípravy a písania doktorandskej práce* sa do syllabov vloží kapitola akademické písanie a jazyková kultúra. V rámci výučby pregraduálneho štúdia sa na seminároch zavedie príprava a prezentácia seminárnych prác, kde sa študenti budú interaktívnou formou zaoberať nielen odbornou problematikou, ale aj jazykovou kultúrou písomného prejavu pri príprave písomnej prezentácie a taktiež jej ústnou formou.

2. Utvoriť podmienky na zavedenie niektorých povinných predmetov, ako napríklad akademické písanie, jazyková kultúra, rétorika a ďalších, na všetkých stupňoch a vo všetkých študijných programoch a študijných odboroch vysokoškolského štúdia.

Pri odporúčaní vytvoriť podmienky na zavedenie niektorých povinných predmetov, ktoré by mohli prispieť k zvyšovaniu jazykovej úrovne študentov, vyslovili viaceré vysoké školy názor, že nie je ich povinnosťou učiť to, čo sa mali študenti naučiť na základnej a strednej škole, prípadne, že zavedenie nových povinných predmetov nie je možné, keďže si to vyžaduje ďalšie finančné prostriedky. Niektoré vysoké školy zasa považujú zavedenie povinného predmetu *akademické písanie a jazyková kultúra* na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia v oboch formách (dennej a externej) za potrebné, keďže vytvára priestor nestagnovať v oblasti materinského jazyka a kultivovaného vyjadrovania. Ďalšie vysoké školy, napríklad **Univerzita Komenského v Bratislave**, však majú zavedené niektoré z navrhovaných povinných predmetov. Súčasťou všetkých akreditovaných študijných programov na Evanjelickej bohosloveckej fakulte sú predmety založené na ústnom a písomnom prejave, ktorých cieľom je rozvoj štylistických, argumentačných a rétorických schopností študentov v rôznych kontextoch. Patria medzi ne napríklad *homiletická rétorika*, *praktické cvičenia z homiletiky (homiletikum)*, *praktické cvičenia z katechetiky (katechetikum)*, *techniky komunikácie*, *pastorálna supervízia*, náčuvy a praxe v cirkevných zboroch, materských a základných školách či zariadeniach sociálnych služieb. *Štúdium biblických textov v pôvodných jazykoch*, ako aj v slovenskom jazyku, ich kritický rozbor a následná interpretácia patria k základu teologického štúdia. Na Filozofickej fakulte je súčasťou všetkých študijných programov zameraných na cudzie jazyky a kultúry aj tzv. spoločný základ, v ktorom majú ako povinné predmety pevné miesto kurzy Kapitoly zo základov jazykovedy, Praktická gramatika slovenčiny 1 a 2, Kultúrna lexikológia, Slovenská štylistika a Rétorika. Ako celofakultné povinne voliteľné a výberové predmety sú pre všetkých študentov prístupné *kurzy tvorivého a akademického písania*. Na Pedagogickej fakulte sa vyučuje predmet *metodika písania odborného textu* zameraný na prípravu písania záverečných prác, v rámci ktorého sú študenti vedení k správne mu používaniu spisovného jazyka. Iné špeciálne predmety (okrem predmetov v aprobačných kombináciách so slovenským jazykom) zamerané na slovenský spisovný jazyk a jazykovú kultúru v súčasnosti študentom neponúkajú. Na Fakulte telesnej výchovy a športu majú budúci učitelia povinný

predmet *pedagogická komunikácia a rétorika a komunikácia*. Na Fakulte managementu sú jazyková kultúra a komunikačné schopnosti rozvíjané s dôrazom na používanie spisovných slov a tvarov, schopnosť súvisle sa vyjadrovať, na verbálnu pohotovosť, na reč tela, na zvukovú stránku reči (napríklad melódia vety, artikulácia, tempo reči). Vyučujú sa predmety *prezentačné zručnosti, rétorika, coaching, komunikácia v manažmente*. **Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici** zaviedla od akademického roku 2016/2017 rozšírenú ponuku povinne voliteľných predmetov alebo voliteľných predmetov zameraných na základné komunikačné kompetencie. V module Efektívna komunikácia sú to napríklad predmety *verbálna komunikácia a neverbálna komunikácia*, v module Percepcia a produkcia textu predmety *profesionálne čítanie a verejný odborný prejav*, v module Profesionálna komunikácia predmety *moderná rétorika, akademické písanie*, ale je možné zvoliť si aj ďalšie predmety, ako napríklad *analytické čítanie a písanie, logická argumentácia* a iné. Okrem toho aktívne pracuje pobočka Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV na Filozofickej fakulte, ktorá organizuje prednášky a edukačné aktivity (praktické cvičenia, kolokviá, semináre k divadelným predstaveniam, diskusie so študentmi a iné), ktoré sa programovo orientujú na aktuálne a problémové otázky jazyka a jazykovej kultúry. Na **Trnavskej univerzite v Trnave** existuje viacero povinných, povinne voliteľných a výberových predmetov, ktoré majú viesť k lepšiemu ovládaniu štátneho jazyka v písomnej a ústnej forme a k lepšej jazykovej praxi študentov. V súčasnosti sú to napríklad *slovenská ortografia, fonetika a fonológia, ortoepická výchova detí, kultúra učiteľovej reči, rétorika, profesijná komunikácia, torba odbornej publikácie, psychológia a profesijná komunikácia, komunikácia v ošetrovatel'stve, kritické písanie a čítanie I a II, akademické písanie, právna rétorika, textový seminár* a ďalšie. Aj na tejto univerzite aktívne pôsobí pobočka Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV, ktorá v pravidelných intervaloch organizuje interaktívne besedy so slovenským jazykovedcom a raz ročne poradenské stretnutie zamerané na jazykovú kultúru. **Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre** uvádza, že predmety ako napríklad *akademické písanie, jazyková kultúra, rétorika* sú zavedené vo väčšine jej študijných programov na jednotlivých fakultách, najmä na Filozofickej fakulte, Fakulte stredoeurópskych štúdií, Pedagogickej fakulte, Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva a slúžia na zlepšenie a kultiváciu jazykovej úrovne študentov. V rámci povinne voliteľných, resp. výberových predmetov ponúka **Slovenská technická univerzita v Bratislave** predmety *slovenský jazyk, komunikačné zručnosti* alebo *základy komunikácie*. Poslucháči **Vysokej školy múzických umení v Bratislave** môžu navštevovať výberový predmet *úvod do teórie rozprávania*, ktorého cieľom je vysvetliť im špecifiká umeleckej komunikácie a základné pojmy súvisiace s ňou, a predmet *atelier tvorby divadelného periodika*, v ktorom sa venujú praktickej kritikej a redakčnej činnosti napríklad v oblasti tvorby školského časopisu, študentského kritického portálu, tvoria vlastné výstupy a precvičujú si redakčné zručnosti. S dôrazom na povahu štúdia musia študenti napríklad slovenského jazyka a literatúry, žurnalistiky a teológie na **Katolíckej univerzite v Ružomberku** absolvovať povinné predmety *rétorika, rečová kultúra a štylistika*, na ktorých majú možnosť praktickým spôsobom vylepšiť a skultúrniť svoj jazykový prejav. Všetci študenti tejto univerzity majú možnosť zapísať si a absolvovať uvedené predmety ako voliteľné alebo ako výberové. Zavádzanie predmetov venovaných jazykovej kultúre a rétorike do jednotlivých študijných programov je na **Prešovskej univerzite v Prešove** založené na profile absolventa a vychádza z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka, ktoré musí študent vysokej školy splniť. Vybrané študijné programy majú zakomponované takéto predmety v povinnom jadre, v niektorých sú súčasťou povinne voliteľných predmetov. Povinnými predmetmi v odbore prekladateľstvo a tlmočníctvo sú *ortografia a ortoepia, morfológia, lexikológia, syntax, štylistika* a *umelecký preklad*, v odbore učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov v rámci pedagogického základu je to predmet *jazyková*

komunikácia v triede. Z predmetov zameraných na jazykovú kultúru a rétoriku, ktoré sa na Filozofickej fakulte a Pedagogickej fakulte tejto univerzity vyučujú, univerzita uvádza predmety jazyková korektúra textu, jazyková kultúra a rétorika, jazyk a kultúra, jazyk v médiách – fonetika a fonológia, jazyk v médiách – štylistika, komunikácia v manažmente, public relations, diplomatický protokol a spoločenská etiketa, pedagogická komunikácia, politická etika, empatická a asertívna komunikácia. Pre budúcich gréckokatolíckych a pravoslávnych kňazov sú určené predmety homiletika I a II a kazateľská rétorika. Na Fakulte zdravotníckych odborov je v každom študijnom programe zaradený predmet profesijná komunikácia (všeobecná aj aplikovaná) v rozsahu štyroch vyučovacích hodín v dennej aj externej forme štúdia. Na Fakulte manažmentu v rámci jadra študijných programov ide predovšetkým o predmety zamerané na metódy a techniky odbornej komunikácie a prezentácie (napríklad komunikácia v manažmente, interkultúrny manažment a podniková kultúra, prezentácia v obchode a marketingu, resp. spoločenská etiketa). Voliteľné predmety pre všetkých študentov univerzity sú jazyková kultúra, rétorika a slovenský jazyk pre študentov s neslovenským materinským jazykom (maďarský, rusínsky, ukrajinský a iné). Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave uvádza, že na Fakulte masmediálnej komunikácie majú dve tretiny bakalárskych študijných programov implementované predmety, ktorých náplňou je oblasť jazykovej kultúry a spisovného jazyka (jazyková kultúra, žurnalistické žánre, tvorba žurnalistických komunikátov, kreatívne písanie, autorská literárna tvorba, autorské literárne praktikum, prezentačné praktikum). V magisterskom štúdiu sú povinne voliteľnými predmetmi seminár kreativity, verbálne komunikačné praktikum, textová tvorba, autorská výchova žurnalistická, rozhlasová a televízna tvorba. Na Fakulte sociálnych vied sú do osnov viacerých študijných programov zaradené predmety manažérska komunikácia a techniky vedeckého písania. Na Filozofickej fakulte sú na prvom stupni štúdia (bakalárskom) povinnými predmetmi vo všetkých študijných programoch predmety propedeutika do vysokoškolského štúdia, praktický kurz slovenského jazyka I a II. Pre filologické študijné programy sú to predmety systém slovenského jazyka – ortografia, systém slovenského jazyka – morfológia, systém slovenského jazyka – syntax, systém slovenského jazyka – štylistika. Okrem povinných predmetov majú študenti možnosť vybrať si z povinne voliteľných predmetov pre všetky študijné programy predmety akademické písanie, praktický kurz morfológie, praktický kurz z lexikológie, ortografické praktikum I a II, textológia, editorstvo a vydavateľská prax I. V druhom stupni štúdia (magisterskom) sú povinne voliteľnými predmetmi pre všetky študijné programy rétorika, textológia, editorstvo a vydavateľská prax II. Na Fakulte verejného zdravotníctva Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave v bakalárskom štúdiu v študijnom odbore verejné zdravotníctvo majú študenti povinný predmet profesijná komunikácia, v magisterskom štúdiu v študijnom odbore verejné zdravotníctvo sú to predmety komunikácia vo verejnom zdravotníctve a základy vedecko-výskumnej práce. Fakulta ošetrovateľstva a zdravotníckych odborných štúdií má v jednotlivých bakalárskych študijných programoch zavedený povinný predmet komunikácia. Na Lekárskej fakulte v predmetoch diplomový seminár, seminár ŠVOČ a v kurze vedecko-výskumná práca doktorandov v predmete zásady prípravy a písania doktorandskej práce sa do sylabov vloží kapitola akademické písanie a jazyková kultúra. Na Vysokej škole manažmentu v Trenčíne je v bakalárskom programe povinný predmet akademické písanie, efektívna komunikácia v organizácii a komunikácia pre manažérov, v magisterskom štúdiu metodológia výskumu a práca s informáciami a manažérska etika a protokol. Na Fakulte masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave boli do študijného plánu pri ostatnej akreditácii zaradené predmety slovenčina v súčasnej komunikácii a štylistika.

3. Systematicky riešiť problematiku zvyšovania jazykovej úrovne vysokoškolských pedagógov v rámci ich ďalšieho (celoživotného) vzdelávania.

Podstatná časť vysokých škôl sa k odporúčaniu týkajúcemu sa zvyšovania jazykovej úrovne vysokoškolských pedagógov v rámci celoživotného vzdelávania nevyjadrila. Viaceré vysoké školy zastávajú názor, že je to v princípe individuálna záležitosť každého pedagóga, keďže kultivované vyjadrovanie je jednou z podmienok prijatia vysokoškolského pedagóga do zamestnania. Niektoré vysoké školy sú však v tejto oblasti aktívne. Napríklad kurz Praktická slovenčina v pracovnej sfére, ktorý organizuje Centrum celoživotného vzdelávania na **Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici**, je zameraný na používanie slovenského spisovného jazyka v písanej komunikácii a je určený najmä nepedagogickým zamestnancom univerzity. Katedra sociálnej práce **Trnavskej univerzity v Trnave** každoročne organizuje konferenciu s názvom Jazykovedná kompetencia ako súčasť celoživotného vzdelávania. **Katolícka univerzita v Ružomberku** podporuje účasť svojich pedagógov na odborných seminároch, konferenciách, študijných pobytoch a stážach, čo prispieva k zvyšovaniu ich jazykovej úrovne v písomnom i ústnom prejave. Na **Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave** boli už aj minulosti pre pedagógov z Fakulty sociálnych vied realizované bezplatné kurzy zamerané na zvýšenie jazykovej úrovne. Pedagógovia z Fakulty masmediálnej komunikácie majú možnosť osobne konzultovať otázky spisovného jazyka s členmi katedry jazykovej komunikácie. Na Filozofickej fakulte je ďalšie vzdelávanie pedagógov v systéme slovenského jazyka začlenené do kurzov vysokoškolskej pedagogiky, napríklad kurz Prezentačné zručnosti vysokoškolského učiteľa. Analýza jazykovej úrovne je súčasťou kolokvia k sebareflexii práce vysokoškolského učiteľa.

4. Na vysokých školách postupne utvárať a dopĺňať ucelené terminologické databázy jednotlivých študijných odborov.

Jednou z úloh vysokoškolského štúdia je oboznámiť študentov s terminológiou príslušného študijného odboru a naučiť ich správne ju používať po skončení štúdia v každodennej praxi. Viaceré oslovené vysoké školy konštatujú, že s terminologickými databázami príslušných študijných odborov sa študenti zoznamujú najmä na úvodných prednáškach, pričom jednotlivé pracoviská majú k dispozícii aj odborné terminologické slovníky. **Univerzita Komenského v Bratislave** konštatuje, že v podmienkach nebývalého dynamického rozvoja výskumu a tomu zodpovedajúceho rozmachu spolupráce so zahraničím sa slovenský jazyk bez problémov dokáže prispôbiť novým výzvam. Súčasťou tohto procesu je aj tvorba novej terminológie a jej štruktúrna adaptácia do slovenskej terminologickej sústavy v jednotlivých vedných či študijných odboroch, ktorú si poslucháči univerzity priebežne osvojujú na všetkých troch stupňoch štúdia. Problematika terminológie je obsahom študijných plánov každého študijného odboru a súčasťou syláb takmer všetkých základných (povinných kurzov) a venujú sa jej na niekoľkých fakultách. Na Lekárskej fakulte väčšinou prechádzajú študijné texty jazykovou korektúrou, čím sa zabezpečuje používanie adekvátnych slovenských ekvivalentov anglických termínov. V prípade, že neexistuje všeobecný ekvivalent anglického pojmu, autori majú možnosť zaviesť ho do odbornej terminológie. Na Pedagogickej fakulte sa v každom študijnom odbore precizuje a dotvára odborná terminológia predovšetkým s cieľom prispôbiť odborné názvy novým technickým a vedeckým objavom. O terminologických otázkach pravidelne diskutujú pedagogickí a vedeckí pracovníci fakulty na rôznych odborných seminároch a konferenciách. Na Právnickej fakulte sa na slovenskú odbornú terminológiu zameriavajú viaceré predmety, napríklad *právna a politická filozofia, logika pre právnikov, právna klinika teórie práva, úvod do štúdia práva, právna informatika, logická sémantika pre právnikov, právna korešpondencia* a ďalšie. Na Fakulte matematiky, fyziky

a informatiky sú v učiteľských študijných programoch v rámci študijného plánu predpísané predmety ako napríklad *didaktika príslušných odborov*, kde sa študenti učia správne používať odbornú terminológiu. Zavedenie samostatných predmetov zameraných na terminológiu na všetkých fakultách tejto univerzity by si vyžadovalo finančnú podporu na výchovu odborníkov špecializovaných na dané odbory a na tvorbu nových pracovných miest. Na katedre filozofie **Trnavskej univerzity v Trnave** disponujú databázou filozofických pojmov a niektorí zamestnanci univerzity sa aktívne zúčastňujú na tvorbe terminologických databáz a slovníkov v spolupráci s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, napríklad doc. Hladký, Dr. Závodný – *databáza slovenskej onomastickej terminológie*. Výučba na **Univerzite veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach** je zameraná najmä na medicínsku terminológiu. V spolupráci s odborníkmi na latinský jazyk, grécky jazyky a slovenský jazyk vydala *Veterinársky slovník* (termíny, ktoré sa používajú vo veterinárskej medicíne, latinské a grécke termíny uvedené v slovenskom jazyku), *Anatomickú nomenklatúru* (slová s gréckym alebo latinským pôvodom s priradením správneho termínu v slovenskom jazyku) a *Anatomický slovník* (uvádza všetky anatomické termíny a odvodeniny, vysvetľuje pôvod a význam slova a históriu termínu). Uvedené publikácie sú určené nielen študentom a zamestnancom školy, ale aj širšej odbornej verejnosti. **Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre** konštatuje, že na jej akademickej pôde sa vždy používa ustálená a systemizovaná terminológia. Uvedomujúc si, že odborný jazyk sa neustále vyvíja a má svoje špecifické vlastnosti ovplyvnené medzinárodným vedeckým smerovaním, vedecí a pedagogickí pracovníci pri zavádzaní odbornej terminológie prihliadajú na osobitosti každého študijného odboru, rešpektujú domácu tradíciu odborných názvov a pri aktualizácii terminologickej databázy zohľadňujú platné pravidlá spisovného jazyka. **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** uvádza, že „vo všetkých študijných odboroch je dôsledne používaná slovenská terminológia (ak existuje)“. Za úroveň terminológie používanej v jednotlivých študijných programoch na **Akadémii ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši** zodpovedá garant študijného programu a následne garant predmetu, ktorý je priamo zodpovedný za správnu terminológiu používanú v danom predmete. **Vysoká škola manažmentu v Trenčíne** považuje vytváranie terminologických databáz študijných odborov za zmysluplný zámer, pričom v študijnom odbore Ekonomika a manažment podniku, v ktorom realizuje študijné programy, má vytvorenú slušnú terminologickú databázu. **Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave** nepovažuje za potrebné vytvárať nové terminologické databázy jednotlivých študijných odborov, keďže pedagógovia používajú v rámci výučby odborné termíny v latinskom jazyku a slovenský preklad termínov, ktoré sú štandardne stanovené. Dostupná je aj publikácia *Ošetrovateľský slovník* (K. Žáková a kol.). Na **Vysokej škole DTI v Dubnici nad Váhom** sa do úvodného obsahu všetkých povinných predmetov zaraďuje aj kapitola *vymedzenie základných pojmov*. **Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach** vydala *Terminologický slovník bezpečnostného manažérstva*. Centrum mediálnej komunikácie pri Fakulte masmediálnej komunikácie **Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave** má na svojom webovom sídle zverejnený *on-line slovník pojmov* (<http://medialnavychova.sk/slovník-pojmov/>). Fakulta prírodných vied využíva terminologické databázy študijných odborov chémia, biotechnológie, biológia a informatika. Fakulta sociálnych vied má vo všetkých študijných programoch 1. stupňa akreditované vo viacerých ročníkoch tzv. spoločné základy jednotlivých predmetov. Na Filozofickej fakulte sa *špecializované dvojazyčné databázy* aktuálne vytvárajú v rámci študijných programov nemecký jazyk a kultúra v odbornej komunikácii, filozofia a aplikovaná filozofia, anglický jazyk v odbornej komunikácii. Inštitút fyzioterapie, balneológie a liečebnej rehabilitácie nevyužíva vlastné databázy študijných odborov, ale študentom sú k dispozícii už existujúce terminologické databázy dostupné v knižnici. Na **Slovenskej technickej univerzite v Bratislave** je odborná terminológia

v štátnom jazyku zakomponovaná v sylaboch takmer každého predmetu, pričom v rámci prednášok a cvičení z odborných predmetov je úvodná časť venovaná najmä správnej terminológii v oblasti konkrétneho študijného odboru. Pedagogickí zamestnanci univerzity systematicky dopĺňajú odbornú terminológiu o nové pojmy, ktoré následne používajú pri výučbe predmetov. Terminologické databázy tvoria odborné katedry a zverejňujú ich v skriptách a ďalšej študijnej literatúre, odborných a vedeckých publikáciách. Táto vysoká škola ako jediná uvádza, že používanie odbornej terminológie je aj jedným z kritérií hodnotenia záverečných prác.

Dve vysoké školy sa zameriavajú na problematiku terminológie komplexnejšie, pričom sa zapojili aj do projektov z jestvujúcich grantových schém. Jednou z nich je **Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave**. Fakulta masmediálnej komunikácie sa zaoberá projektmi Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry ministerstva školstva *KEGA 3/2188/04 Výkladový slovník masmediálnej a marketingovej komunikácie* a Vedeckej grantovej agentúry ministerstva školstva a Slovenskej akadémie vied *VEGA/0611/16 Multiplatformové koncepty žurnalistiky v kontexte vývoja digitálnych technológií v mediálnom prostredí na Slovensku*, kde je výstupom *Slovník pojmov z mediálnych štúdií – kľúčové termíny súčasnej mediálnej komunikácie*. Druhou je **Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave**, ktorá pripravuje projekty v grantových schémach Agentúry na podporu výskumu a vývoja (rezortná organizácia ministerstva školstva, jediná národná grantová agentúra zriadená na podporu výskumu a vývoja na Slovensku poskytovaním finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na riešenie projektov) s názvom *Systemizácia odbornej lexiky v oblasti sociálnej práce* (prof. A. Mátel a kol.), pričom je aktuálne vypísaná rovnomená téma diplomovej práce viazaná na uvedený projekt. Taktiež bola zverejnená odborná štúdia prof. Mátela *Klinická sociálna práca z hľadiska odbornej lexiky a terminológie*.

5. Rozvíjať jazykovú kultúru ústnych prejavov budúcich pedagógov na všetkých pedagogických fakultách zavádzaním interaktívnych seminárov zo všetkých jazykovedných oblastí.

K odporúčaniu, ktoré sa týkalo rozvoja jazykovej kultúry ústnych prejavov budúcich pedagógov na pedagogických fakultách a fakultách s učiteľskými smermi, sa vyjadrilo desať vysokých škôl. Na Pedagogickej fakulte **Univerzity Komenského v Bratislave** sa jazyková úroveň ústnych prejavov rozvíja na seminároch v rámci diskusií študentov a učiteľov. Okrem predmetu *metodika písania odborného textu* však iné špeciálne predmety pre budúcich učiteľov – neslovenčinárov, ktoré by boli zamerané na spisovnosť slovenského jazyka, neponúkajú. Na Lekárskej fakulte je súčasťou štátnych skúšok z pediatrie, gynekológie, internej medicíny a chirurgie praktická skúška, počas ktorej musí študent komunikovať s pacientom. Filozofická fakulta venuje pozornosť jazykovej kultúre ústnych prejavov budúcich učiteľov najmä v rámci odborových didaktík. Na Fakulte telesnej výchovy a športu sa jazyková kultúra ústnych prejavov u budúcich pedagógov na prvom a druhom stupni štúdia rozvíja v rámci predmetov pedagogickej praxe a taktiež pedagogických výstupov na didakticky zameraných predmetoch. Na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky sa v učiteľských študijných programoch študenti na predmete *seminár z komunikácie* učia komunikačné metódy vo všeobecnosti. Väčšina predmetov na fakulte sa skúša (aj) ústnou formou. Evanjelická bohoslovecká fakulta dlhodobo aktívne pristupuje k zvyšovaniu jazykovej úrovne študentov v študijných programoch evanjelická teológia a učiteľstvo výchovných a umeleckých predmetov. Študenti si prostredníctvom prednášok a praktických cvičení, písaním a prezentáciou referátov, kázni a katechéz zvyšujú úroveň používania slovenského jazyka a kultúru jazykového prejavu vo verbálnej i neverbálnej zložke, keďže od

ich jazykových schopností a úrovne vyjadrovania do značnej miery závisí kvality výkonu povolania farára, učiteľa či sociálneho pracovníka v službe diakonie. **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Prešove** uvádza, že k rozvoju jazykovej kultúry ústnych prejavov nielen budúcich pedagógov prispievajú verejné vystúpenia študentov na seminároch, konferenciách a podobne. Na Pedagogickej fakulte **Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** sa jazykovej kultúre venuje primeraná pozornosť nielen v predmetoch, ktoré majú túto povinnosť zakotvenú v obsahovom a výkonnom štandarde, napríklad *mediálna výchova, pedagogická komunikácia, tvorivá dramatika* a iné, ale aj formou iniciovania hodnotiacich procesov (sebareflexia, hodnotenie iných), verejných prezentácií semestrálnych projektov (spojených s kolokviálnymi diskusiami) a skupinových prezentácií zameraných na skúsenosti z priebežných hospitačných a výstupových praxí. **Trnavská univerzita v Trnave** uvádza, že interaktívnejšie semináre, ktoré kopírujú jednotlivé súčasti jazykového plánu, sú povinnou súčasťou najmä v rámci filologických odborov, predškolskej a elementárnej pedagogiky a učiteľstva pre primárne vzdelávanie. Na **Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre** sa interaktívna forma výučby na rozvoj jazykovej kultúry ústneho prejavu budúcich pedagógov uskutočňuje najmä v rámci jazykovo zameraných študijných programov. V budúcnosti však plánuje systematicky rozvíjať túto kompetenciu na celouniverzitnej úrovni. Rozvíjanie ústnych prejavov budúcich pedagógov na **Prešovskej univerzite v Prešove** sa uskutočňuje formou prezentácií a samostatných výstupov študentov. V niektorých študijných programoch sú povinné semináre, na ktorých študenti predstavia tému svojej záverečnej práce v rozpracovanom štádiu. Semináre majú formu ústnej prezentácie. Všetci doktorandi musia absolvovať predmet *vysokoškolská didaktika*, kde je tematicky zahrnutý aj prejav učiteľa a jeho vystupovanie na verejnosti. Na **Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave** sa ústny prejav budúcich pedagógov rozvíja prierezovo vo všetkých predmetoch. Okrem toho sa konajú semináre špeciálne zamerané aj na analýzu, reflexiu a rozvoj ústneho prejavu – *pedagogická komunikácia* (1. stupeň štúdia), *seminár zo stratégií a metód rozvoja osobnosti* (1. stupeň), *techniky a metódy skvalitnenia vyučovania* (1. stupeň), *pedagogická diagnostika* (2. stupeň štúdia), *riešenie a zvládanie konfliktov v školskom prostredí* (2. stupeň), *rétorika* (2. stupeň), *efektívna komunikácia* (2. stupeň). Podľa informácií **Katolíckej univerzity v Ružomberku** je zdokonaľovanie jazykovej kultúry študentov v písomnom, ale aj hovorenom prejave neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho procesu, ktorého sa študenti zúčastňujú v rámci prednášok, cvičení, seminárov a odbornej praxe. **Univerzita J. Seleyho** v Komárne uvádza, že hlbšie poznanie štátneho jazyka je podporené organizovaním tematických besied. Na **Vysokej škole DTI** v Dubnici nad Váhom začínajú na skúškach z profilových predmetov v rámci učiteľských študijných programov uprednostňovať ústne skúšky pred písomnými v záujme zlepšenia komunikačných a jazykových kompetencií študentov. V rámci viacerých predmetov (*pedagogická komunikácia, odborná komunikácia, technológia vzdelávania, pedagogická prax, seminár k bakalárskej práci, diplomový seminár* a pod.) sa zvýšená pozornosť venuje rozvíjaniu jazykovej kultúry a komunikačných zručností budúcich učiteľov.

Prehľad opodstatnených podnetov a zistení týkajúcich sa porušenia jednotlivých ustanovení zákona o štátnom jazyku v období od 1. októbra 2015 do 30. septembra 2017

číslo	obsah podnetu	zodpovedný subjekt	obec, v ktorej sa porušenie vyskytlo
§ 3 ods. 3			
1.	väčšina informácií v obecných novinách bola prístupná len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Gabčíkovo
2.	väčšina informácií v obecných novinách bola v maďarskom jazyku a na internetovej stránke obce boli niektoré informácie zverejnené len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Štvrtok na Ostrove
3.	väčšina informácií v obecných novinách bola prístupná len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Vydrany
4.	na internetovej stránke obce boli niektoré informácie zverejnené len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Trstice
5.	na internetovej stránke obce boli niektoré informácie zverejnené len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Tornaľa
6.	väčšina informácií v obecných novinách bola prístupná len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Mužla
7.	väčšina informácií v obecných novinách bola prístupná len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Marcelová
§ 3a			
8.	dopravné označenie začiatku a konca obce Veľký Cetín bolo len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Veľký Cetín
9.	na smerovacích informačných tabuliach v meste boli použité neúplné názvy ulíc v štátnom jazyku a niektoré názvy ulíc neboli v súlade so spisovnou normou slovenského jazyka	orgán územnej samosprávy	Galanta
10.	názov ulice nebol v súlade so spisovnou normou slovenského jazyka	orgán územnej samosprávy	Dolný Kubín

11.	na budovách orgánov verejnej správy boli popri názve obce v štátnom jazyku umiestnené označenia obcí v maďarskom menšinovom jazyku	orgán územnej samosprávy	Senec
12.	na budovách orgánov verejnej správy boli popri názve obce v štátnom jazyku umiestnené označenia obcí v maďarskom menšinovom jazyku	orgán územnej samosprávy	Komárno
13.	na budove orgánu verejnej správy bolo popri názve obce v štátnom jazyku umiestnené označenie obce v maďarskom menšinovom jazyku	orgán územnej samosprávy	Šaľa
14.	na budovách orgánov verejnej správy boli popri názve obce v štátnom jazyku umiestnené označenia obcí v maďarskom menšinovom jazyku	orgán územnej samosprávy	Rimavská Sobota
§ 5 ods. 4			
15.	vysielanie v obecnom rozhlase sa uskutočňovalo prevažne v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Gabčíkovo
16.	v dvojazyčnom (slovensko-maďarskom) vysielaní obecného rozhlasu nebolo dodržané poradie jazykov	orgán územnej samosprávy	Peder
17.	novoročný príhovor starostu v obecnom rozhlase zaznel len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Jelka
18.	v dvojazyčnom (slovensko-maďarskom) vysielaní obecného rozhlasu nebolo dodržané poradie jazykov	orgán územnej samosprávy	Mužla
19.	v dvojazyčnom (slovensko-maďarskom) vysielaní obecného rozhlasu nebolo dodržané poradie jazykov	orgán územnej samosprávy	Gortva
§ 5 ods. 5			
20.	v publikácii Muži a činy vydavateľstva Mladá Detva sa vyskytovalo množstvo gramatických a štylistických chýb	právnická osoba	<i>celé územie SR</i>
21.	publikácia Európa jazykov a národov na prahu tretieho tisícročia obsahovala pravopisne nesprávne názvy niektorých jazykov	právnická osoba	<i>celé územie SR</i>

22.	v publikácii Kat vydavateľstva Elist sa vyskytovalo množstvo gramatických a štylistických chýb	právnická osoba	<i>celé územie SR</i>
§ 5 ods. 7			
23.	putovná výstava Veľká Morava a počiatky kresťanstva bola len v českom a anglickom jazyku	rozpočtová organizácia ministerstva kultúry	Bratislava
24.	kultúrne podujatia organizované obecnou samosprávou prebiehali len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Gabčíkovo
25.	kultúrne podujatia organizované obecnou samosprávou prebiehali len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Mužla
§ 5 ods. 8			
26.	pamätná tabuľa na budove múzea neobsahovala všetky informácie aj v štátnom jazyku	orgán územnej samosprávy	Iža
27.	pamätná tabuľa na zdravotníckom zariadení neobsahovala všetky informácie aj v štátnom jazyku	orgán územnej samosprávy	Iža
28.	pamätne tabule na budovách obsahovali len text v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Rimavská Sobota
§ 8 ods. 6			
29.	nápis na regáli v predajni nebol uvedený v spisovnej podobe slovenského jazyka	právnická osoba	Bratislava
30.	na reklamnom paneli sa nachádzal text len v čínskom jazyku	právnická osoba	Senec
31.	plagáty o kultúrnych podujatiach obsahovali text len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Gabčíkovo
32.	informačná tabuľa v hoteli obsahovala text len v anglickom jazyku	právnická osoba	Jasná
33.	na reklamnom pútači sa nachádzal text len v arabskom jazyku	právnická osoba	Piešťany
34.	reklamný pútač obsahoval text len v poľskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Medzilaborce
35.	označenie letiska Poprad-Tatry bolo uvedené len v anglickom jazyku	právnická osoba	Poprad
36.	nápis na predajni bol uvedený len v anglickom jazyku	právnická osoba	Bratislava-Jarovce
37.	reklamný text na bilborde bol uvedený len v anglickom jazyku	právnická osoba	<i>neuvedená</i>

38.	označenie Letiska Žilina bolo uvedené len v anglickom jazyku	právnická osoba	Žilina
39.	označenie Letiska Košice bolo uvedené len v anglickom jazyku	právnická osoba	Košice
40.	nápis na predajni bol uvedený len v anglickom jazyku	právnická osoba	Bratislava
41.	nápisy v priestoroch letiska boli uvedené len v anglickom jazyku	právnická osoba	Bratislava
42.	nápisy v obchode s potravinami boli uvedené len v maďarskom jazyku	právnická osoba	Tornaľa
43.	informácie o kultúrnych podujatiach v obci boli zverejnené len v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Tornaľa
44.	nápisy na predajniach v obchodných centrách boli uvedené len v anglickom jazyku	právnická osoba	<i>neuvedená</i>
45.	nápis v obchode s potravinami bol uvedený len v anglickom jazyku	právnická osoba	Považská Bystrica
46.	na dopravnej tabuli bol použitý nesprávny prepis z inej grafickej sústavy	právnická osoba	<i>neuvedená</i>
47.	nápisy na predajniach boli uvedené len v nemeckom jazyku	právnická osoba	Bratislava
48.	na bilborde strany Most-Híd neboli uvedené všetky informácie aj v štátnom jazyku	právnická osoba	Rimavská Sobota
49.	na bilborde strany Most-Híd neboli uvedené všetky informácie aj v štátnom jazyku	právnická osoba	Komárno
50.	na informačnej tabuli v obci neboli všetky informácie uvedené aj v štátnom jazyku	orgán územnej samosprávy	Veľký Blh
51.	na bilborde strany Most-Híd neboli uvedené všetky informácie aj v štátnom jazyku	právnická osoba	Lučenec
52.	nápis na hraničnom priechode obsahoval len text v maďarskom jazyku	orgán územnej samosprávy	Veľké Slemence
53.	na bilborde strany SMK neboli uvedené všetky informácie aj v štátnom jazyku	právnická osoba	Štúrovo
§ 8 ods. 6 – parlamentné voľby 2016			
54.	na plagáte strany Most-Híd bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	euroAWK	Lučenec

55.	na plagáte strán Most-Híd, KDH, SDKÚ, SMK bol text uvedený výlučne v maďarskom jazyku	Big Media	Bratislava
56.	na plagáte strán Most-Híd, KDH, SDKÚ, SMK bol text uvedený výlučne v maďarskom jazyku	neznámy	Bratislava
57.	na plagáte strany Most-Híd bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	Mestský úrad Lučenec	Lučenec
58.	na plagátoch strán MKA a SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	Gryf	<i>južné Slovensko</i>
59.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	Mestský úrad Lučenec	Lučenec
60.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	neznámy	<i>južné Slovensko</i>
61.	na plagáte strany Most-Híd bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	neznámy	Šamorín
62.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	euroAWK	Veľký Krtíš
63.	na plagátoch strán MKA, SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	euroAWK	Šaľa
64.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	Gryf	Nitra
65.	na plagáte strany Most-Híd bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku a chýbal preklad väčšej časti textu do štátneho jazyka	Nubium	Bratislava
66.	na plagátoch strán Most-Híd a SMK	Nubium, euroAWK,	Komárno – Nové

	bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku a na plagáte strany MKA bol text uvedený výlučne v maďarskom jazyku	Arton	Zámky
67.	na plagátoch strán Most-Híd a MKA bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	euroAWK, Big Media	Bratislava
68.	na plagáte strany SMK bol text uvedený výlučne v maďarskom jazyku	neznámy	Nová Dedinka
69.	na plagáte strany MKA bol text uvedený výlučne v maďarskom jazyku	neznámy	Komárno
70.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	Gryf	Košice
71.	na plagáte strany SMK bol text v štátnom jazyku uvedený menším typom písma ako text v maďarskom jazyku	euroAWK	Plešivec